

A
DESCRIPTIVE CATALOGUE
OF

SANSKRIT MANUSCRIPTS

IN THE LIBRARY OF THE

CALCUTTA SANSKRIT COLLEGE.

Prepared under the orders of the Government of Bengal,

BY

HRĪSHIKEŚA ŚĀSTRĪ,

SECOND GRAMMAR PANDIT, SANSKRIT COLLEGIATE SCHOOL,

AND

ŚIVA CHANDRA GUI, M.A., B.L.

LATE PROFESSOR, SANSKRIT COLLEGE

VOLUME VIII. GRAMMAR MANUSCRIPTS.

CALCUTTA :

PRINTED BY J. N. BANERJEE & SON, BANERJEE PRESS,
119, OLD BOTTAKKHAVA BAZAR ROAD

. 1904.

INDEX

TO

VYAKARANA MANUSCRIPTS

The figures against the names of the Manuscripts in these indices are their serial numbers in the Catalogue

A

Antarvyākaranam Nātyapariśiṣṭam, 95.
Aṣṭādhyāyī, 2, 3, 4, 5, 130
Avyayārthadīpikā, 1.

B

Bhāṣanavācārūpamāṇa, 149

D

Dhātucandrikā, 30
——— dīpikā, 31, 166
——— pāṭha, 33
——— Bhīmaseṇiyab, 31.
——— prakāśa, 142
Dhvartikalakṣaṇamāṇa, 32

G

Gaṇaratnamahodadhī, 129.
Gīrvāṇapadīmañjarī, 25
Goycandrakṛitā-Saṁkṣiptaśāraṭīkā.
141 See also under Saṁkṣiptaśāra-
ṭīkā, Goycandrakṛitā.
Gāḍhārthadīpikā 26.

K

Kaiyātīkadhātava Mahābhāṣyam, 21, 23.
——— vṛttib, 24.
Kāmadhenuh, 12.
Kārakacakraṭīkā, 18, 168
——— jñāpikāvalī, 134.
Kārakollāsa, 17, 191.
Kāṭikāvṛttib, 19

Kātantrapariśiṣṭam avṛttib, 13
——— parīśiṣṭasūtram, 14
——— ṭīkā, 15
——— vṛttib, 16.
——— — pañjikā, 134, 158, 159.
Kavikalpadruma, 9, 10, 11, 143, 165,
179, 193.
Kavirahasyam, 8
Kṛatvivarāṇam, 20.

L

Laghucandendusekharā, 76, 77, 78.
Laghuvaddhāntakaumudī, 79.
Lauzānusaṇam, 80, 176

M

Mādhvāyadhātavaṭṭib, 75
Mudhyavaddhāntakaumudī, 44, 45, 46,
47, 19, 49, 151.
Mahābhāṣyapradīpavarāṇam, 74
Mugdhabodham, 51, 52, 53, 54, 55, 56,
57, 63
——— Durgādīśaṭīkā, 157, 169.
——— paṭibhāṣāṭīkā, 91.
——— parīśiṣṭam, 73, 181
——— ṭīkā, 57, 58, 59, 60, 61,
62, 63, 64, 66, 67, 68, 69,
70, 71, 72
——— ṭīkāpralodhāḍakurā, 167

P

Padamāñjarī, 22
Pāṇinīyabhāṣāvṛttib, 145
Paribhāṣāvṛttib, 131.
Paribhāṣendusekharā, 35
——— ṭīkā, 107
Pradīpā, 173

व्याकरणम् ।

GRAMMAR:

No. 1. अव्ययार्थदीपिका *Avyayārthadīpikā* Substance, country-made white paper, 10×4 inches Folia, 5. Lines, 1-8 in a page. Character, Nāgara. Date, 1796 Appearance, very old, and worn out. Prose. Not correct. Complete.

A little work on *Avyaya*, entitled *Avyayārthadīpikā* or a lamp to the meanings of *Avyaya*. Anonymous.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥ च पुनरावर्त्ते । वा विस्मये, च इति प्रसिद्धिः ।
चः इति पुनायी । चै इति स्फुटपादपुनरावर्त्ते । एव इति निश्चये ।

End. पुनर् इति अपथमविज्ञेयः । स्वर इति स्वर्गपरम्परीकयोः ॥ १

Colophon. इत्ययं संपूर्णः । सन् १७९६

विरचयम्—अव्ययशब्दविषयकोऽयं निबन्धः ।

No. 2. अष्टाध्यायी *Aṣṭādhyāyī*. Substance, country-made colourless paper, 10×4 inches Folia, 87 (of which the first is replaced by a new one of green colour). Lines, 7-8 in a page Character, Nāgara Date; 1 Appearance, very old, worn out, and writing effaced in parts. Verse. Not correct. Incomplete (upto the 5th Sūtra of the fourth Pāda of the eighth Adhyāya)

The well-known standard work in Sanskrit Grammar, entitled *Aṣṭādhyāyī*, or one complete in eight *Adhyāyas* (chapters) by Pāṇini. This work has undergone several editions of which that of O. Böhtlingk with German notes and various appendices is most interesting. Babu Śrīśacandra Basu of Allahabad recently published it with an English translation, embodying elaborate explanatory notes, etc. Noticed in the Catalogue of the India Office Library, p 155, No 367

Beginning. श्रीश्रीरामः शरणे ॥

श्री विनायकरसमाधायमभिगत्य सहेन्द्ररात् ।

कृत्यं व्याकरणं धीकं सखी पाणिनये नमः ॥

येन धीता गिरः पुंसां विमलैः शब्दवारिभिः ।

तस्यज्ञानजं मित्रं सखी पाणिनये नमः ॥

अ इ उ ण् १ झ ञ् २ ए ओ ङ् ३ ऐ औ च् ४ ङ य व र ट् ५ ल ष् ६

ज स ड ण न म् ७ भ ध ञ् ८ घ ङ ध ष् ९ ज ब ग ड द ण् १० ख फ क

उ घ च ट त न्, ११ क प य् १२ ग घ ङ र् १३ ङल् १४ इति प्रत्याहार-

गताणि ॥

End.

मानि ।

Colophon. इति अष्टमाध्यायस्य तृतीयः पादः ।

विवरणम्—सुप्रसिद्धैवैवं पाणिनीयाष्टाध्यायी बङ्गभीमद्वितीया च सङ्गणिका ।

No. 3. अष्टाध्यायी Astādhyāyī. Substance, country-made yellow paper, 10×6 inches. Folia, 69. Lines, 10-11 in a page. Character, Bengali Date, 1 Appearance, old. Verse. Generally correct. Complete.

A complete copy of the same work.

End. श्रीदाक्षस्मरितोदयमार्ग्यकाण्डपञ्चमोऽध्यायः ॥ अ च इति ८॥ ६८॥ इति
सुभीष्टुनीदया नै ॥ • ॥

Colophon. अष्टमाध्यायस्य चतुर्थः पादः ॥ • ॥ अष्टमाध्यायः समाप्तः ॥ • ॥ • ॥
मूलसंख्या—धीनि मूलमष्टमाध्यायि तथा नवप्रतानि च । प्रचलितस्य मूलस्य
पाणिनिः कृतवान् स्वयम् ॥

विवरणमूलपूर्वम् ।

No. 4. अष्टाध्यायी Astādhyāyī. Substance, country made white paper, 12×5 inches. Folia, 54. Lines, 7-8 in a page. Character, Nigra Date, 1 Appearance, old. Verse. Generally correct. Complete.

The same work.

विषयसूत्रपुष्पम् ।

No. 5. अष्टाध्यायी *Aṣṭādhyāyī*. Substance, country made paper of several colours, 10 × 1 inches. Folia, 141. Lines, 58 in a page. Character, Nāgari. Date, Samvat 1761. Appearance, very old, worn out, slightly torn in parts, writing injured in many places, and written by different hands. Verse. Not correct. Complete.

The same work.

Colophon. पाणिनिश्रुतिप्रकाशस्य सभाषा (१) विपादिद्विविधस्य प्रथमा विपादिद्विविधस्य
निमित्तं संवत् १७६१ मार्गशीर्ष मास १ अर्था शीतलदेवस्य पुनः ।

विषयसूत्रपुष्पम् ।

No. 6. उणादिपादः *Unādispādah*. Substance, foolscap paper, 18 × 3 inches. Folia, 11. Lines, 5 in a page. Character, Bengali. Date, Saka 1703. Appearance, rather old and slightly torn in parts in the margin. Verse and prose. Generally correct. Complete.

At present there are to be found eight superior schools of Sanskrit grammar, viz., (1) Pāṇiniya, (2) Candra, (3) Kaumāra or Kālipa, (4) Śārasvata, (5) Haima, (6) Jaumara or Sāmkṣiptasāra, (7) Vau-padeva or Maugḍabodha, (8) Pādmanābha or Śāpadma. Of these the first, third, sixth, seventh, and eighth have chapters on Unādi affixes under such different names as Unādisūtra, Unādiṣāda, etc. The Unādisūtra belonging to the Pāṇiniya school, edited with Ujvala-datta's commentary, is noticed in the India Office Catalogue, p. 151, No. 680. Unādivṛtti, belonging to the Kālipa school by Sivadiya, is noticed in the same Catalogue, p. 204, No. 771. Unādi-pariśiṣṭa by Kramadīvara, belonging to the sixth school is also noticed in the same Catalogue, p. 223, No. 834. Unādikosaṭikā or a commentary on Rāmaśarma's Unādikosa, belonging to the Maugḍabodha School and Unādivṛtti by Pādmanābha, belonging to the Śāpadma school

are also noticed in the same Catalogue, p. 238, No. 874, and p. 244, No. 890 respectively. But the *codex* under notice does not agree with any of these nor is the name of the author, etc., mentioned in it. Consequently we could not determine its place.

Beginning. श्री रामाय नमः ।

वादेव्यादिर्नातादी ।

वातादी वाच्ये वादेव्यरे उवादिर्भवति । चादेशानमगुणश्चिह्नमादयो
यथासम्भवं परिकल्पनीयाः ॥ वा—वायुः, पा—पायुः, जरा, जटा इव
जरायुः, जटायुः, मा—मायुः, गोपुत्रं मा—गोमायुः इति इन्द्रियादि ।

End.

तिङ्लादितराः शब्दाः कृदि. सर्वे प्रसाधिताः ।

समासतद्विताभ्याच विकारानपि साधयेत् ॥

यत्किन् दृष्टे प्रसिद्धा ये प्रयोजक्यादि ते तथा ।

अप्रसिद्धाश्च ये शब्दा बोध्या यस्मान्तरानु ते ॥

Colophon.

इत्युवादिपादः समाप्तः ॥ ० ॥ ० ॥ वां ॥ ० ॥ ० ॥ श्री दुर्गादे नमः ॥ श्री
हरये नमः ॥ ० ॥ श्री श्री हरिदेवगणेश पुस्तकालय ॥ श्रीराधा
कालदेवगणेशः स्वार्च । शकारा १००१ तारिक १८ वैशाख १००१ ॥*

विवरणम्—उवादिपद्यविषयकीऽर्थं निबन्ध ।

No. 7. प्रक्रियाकौमुदी । *Prakriyākāumudī*. Substance, country-made colourless paper, 11 × 5 inches. Folia, 169. Lines, 13 in a page. Character, Nāgara. Date, 1. Appearance, very old, worn out, torn, and worm-eaten in parts. Prose. Generally correct. Complete.

A grammatical work in Sūtras, arranged systematically from Pāṇini's grammar, and explained by a brief commentary by Rāma-
candra Āchāryya, son of Kṛṣṇa Āchāryya, complete in four parts. The first part treats of Sandhi, Līnga Prakriyā, Avyaya, Stri Pratyaya, Kāraka prakriyā, Samāsa prakriyā, Taddhita prakriyā, and of the Dvīrukti prakriyā. The second part treats of the Akhyāta,

* From the first Sūtra upto वाग् the reading in Pāṇiniya and Saṅkṣipta. āra is the same.

including Parasmaipada prakriyā, Ātmanepada prakriyā, and Unādi prakriyā, etc. The third, of the Kṛit prakriyā, and the fourth, of the Vaidika Prakriyā. Noticed in the Catalogue of the India Office Library, p. 164, No. 613.

Beginning. श्री मदी गुरुपादुकाभ्याम् ।

श्रीमद्विष्णुमानस्य पाणिन्यादीन् मुनीन् गुरुन् ।

प्रक्रियाकौमुदीं कुरुः पाणिनीयानुसारिणीम् ।

अ इ उ ऋ । ए ओ ङ् । ऐ औ ञ् । ङ य व र द् ।
ल ष् । व्य भ ङ ष नम् । भ्र म ञ् । घ ङ ध ष् । ज ण ण द ण्
ख फ छ ठ थ च ट त ष् । क प ष् । श ष स र् । ह ल् । इति प्रत्याहार-
पुत्राणि ।

End.

अनन्तात् सन्देशः शब्दा न शब्दान्तेऽनुशासितम् ।

शालस्युत्पत्तयेऽप्याभिः संविप्यीका यथामति ॥

प्रक्रियाकौमुदी मेवं रामचन्द्रप्रकाशिता ।

असद्वचनमोवभ्यात् सचकीरप्रियां चिरम् ॥

लपति सुभयमूर्तिर्मुग्धदासावलीकः

प्रशमितजगतापीविहसः स्वात्मदीपः ।

सचकितानिब लक्ष्मी, सेवते यत्पदात्र

ललिततरकराभ्यां साधु संशयद्वन्द्वौ ॥

मीनासाधुवलाचपादकवधुक्षोक्तप्रवहातदा

दुर्जयस्वरशास्त्रवतमनसा शब्दाधिकेष्टावता ।

शब्दा + + विसर्गसाधुवचनभ्यामारिनाशचना

न + + गुरुवामचन्द्रप्रकाशिता सा प्रक्रियाकौमुदी ॥

Colophon. इति श्रीरामचन्द्राचार्यविरचिता प्रक्रियाकौमुदी समाप्ता ॥ यस्याद्यं

अष्टाष्टिदीपान्तरविभक्त्या

यदर्थद्वौर्न लिखितं भवति ।

तत् साधुमुख्ये परिशीलनोद्यम् ॥

विवरणम्—प्रक्रियाकौमुदीनामकौऽयं सुप्रसिद्धो वेदाकरचरित्रम् ॥

No. 8. कविरहस्यम् । Kavarahasyam substance, foolscap paper, 12 x 1 inches. Folio, 17 Lines, 6 in a page Character, Bengali. Date, 1 Appearance, not old Verse Not correct. Complete

A poem in praise of king Kṛṣṇarāja by Hāḍyudha It illustrates also formations of roots of the same meanings with different sound and form as well as of different meanings but similar in sound and form in the present tense. Noticed in the Catalogue of the India Office Library, p 262, No 925

Beginning. श्रीगोविन्दो जयति ।

जयन्ति सुरजित्पादमखदीधितिदीपिका ।

श्रीहृत्कारविभ्र साञ्जतिमार्गमदर्मिका ॥

श्रीकृष्णश्रीगुरु च मे प्रसिद्धा

• काव्येषु ये सत्कविभि रयुक्ता ।

उच्चैश्च तावद्विचिनीदनाय

शब्दानर्हं धातुमिच्छन्ति ॥ १ ॥

एकाद्या एवमन्दाय भाग्यायैकवाचका ।

सहस्राद्याभिधानाय भिन्नार्था सहस्राचरा ॥

एकार्था तुल्यमन्दाय निबध्यन्तेऽन धातव ।

धातुपारायवाञ्छीये पारीशीर्षधिया सदा ॥ २ ॥

अल्पमन्यसुनिष्ठीगृह्यपवित्रे दक्षिणापथे ।

लक्ष्मण इति श्यातो राजा सामान्जदीवित ॥

गोपायति चित्तिमिमां चगुरजिहीमी

पापाञ्जुगुप्तत उदारमति सदैव ।

विभं च गोपयति यन् न नीयकेभ्यो

धीरी न गुपयति मद्मपि कार्यजाते ॥

End.

• य श्रोतति सदाश्रितं न श्रोतति निरीक्ष्य ।

प्रतिवेचति य श्रून् कार्यं यस्यानुसिध्यति ॥

नयन्ति यदगुण्य सर्वे यस्यान् नयति दिष्टुषम् ।

प्रिया मदति मन्त्राति सरस्वत्या च य सदा ।

इति समाप्तमवाप्तगुणोदय

कविरहस्यमिदं रसिकप्रियम् ।

End.

धातुमासिद्ध-भीखाणां दिव्यलारिजदौरिता ।

इति स्वीत समदमश्रवा यत्कीमपत्कया ।

धातुमासिद्ध-भीखा दिव्य कविकल्पद्रुम फलम् ॥

अथ दयकरदायानं व्यापयति ।

विवरणेनश्रियेण भिषक्केशवमुना ।

नेने वेदपदस्तेन बीपदेवविज्ञेय य ॥

मर्गे मौख्यनाथ गुरपतिमभित शालिकानां वरेण्यं

पातानि भावराजं भुजगयुवतयी दय्य गायन्ति कौर्त्तिम् ।

यस्वीर्यं शब्दपाथीनिधिमुखिलमिमं गोचरं बासुरादौ

श्रियोऽकार्षीद्वनेश कविकल्पतिलक केशविर्षोपदेव ॥

Colophon.

इति श्रीबीपदेवविरचित कविकल्पद्रुमो नाम धातुपाठ समाप्त ।*

प्रथमस्तु शकाब्दा ॥ १०५८ सम १८४४ श्रीमहेश्वरचन्द्रशर्मणा लिखित

मेतत् ॥

विवरणम्—श्रीबीपदेवविरचित कविकल्पद्रुमाभिधी धातुपाठद्वीपदेव निरुक्त ।

No. 10. कविकल्पद्रुमः । Kavikalpadrumah Substance, country-made colourless paper, 12 x 3 inches Folio, 36 Lines, 5 in a page Character, Bengali Date, 1 Appearance, very old, and worn out Verse. Generally correct Incomplete

An incomplete copy of the same work.

विवरणम्—श्रीबीपदेवविरचित

No. 11. कविकल्पद्रुमः । Kavikalpadrumah Substance, country-made colourless paper, 15 x 3 inches Folio, 36 Lines, 5 in a page Character, Bengali Date, 1 Appearance, very old, and worn out Verse Generally correct Complete

The same work with explanatory notes in the margin

विवरणम्—श्रीबीपदेवविरचित

No. 12. कामधेनुः। *Kāmadhenuḥ.* Substance, country-made reddish paper, 16 x 1 inches. Folia, 31. Lines, 7-11 in a page. Character, Bengali. Date, Saka 1715. Appearance, old, and worn out. Prose. Not correct. Complete.

A commentary on the Kavikalpadruma, entitled Kāmadhenu, or Kāvya-kāmadhenu. Noticed in the Catalogue of the India Office Library, p. 239, No. 877. The codex contains the text also in full

Beginning. श्री नमो गदिनाय ॥

येन विवर्धकरणेराख्यातैर्धाम्नीकृतैः ।

ब्रह्मार्जुनः संवत्सरायाम् कृशाम् नमि शीपतिम् ॥

कृषिकल्पदुर्गं धानुपाठं विवर्धितं मया ।

धानुपतिशाल्यायामनेमुनामभिधीयते ॥

ततः मयीमधानुनामिक्तमादिक्तकल्पार्थकाः ।

मपतिपौष्टमिता तुल्यपथीयानामभेदकाः ॥

तत्रादौ चत्वारिंशद्विंशतमादिक्तमुपासे ।

End.

सप्तदशमतां सप्तदशमती वटकीनयट्कु च ये धातव एव स्वस्थाने प्रतिस्त्वं मयीमदपावि कृतानि यद्येष्टमर्पयन्तीत्यर्थः । ० ० ० ० विप्रधनेन ग्रियेण भिपक्केश्वरानुना तेने विदपदमेन वीपदेवविजेन य । यत्र कविकल्पदुर्गं वीपदेवेन द्विजिन व्यापारि स मय्य इत्यम्वय, पुर्व्वं च ३० मया दयन्तीमहादी कौर्त्तये चान्समिधिप एवम् विद्या काव्यकामपेदुतर्त्त (१) । कल्यादयन्नु गृह्यायथै. सः नृपेक्षदाहता. । सविकरवामस्यामो व्यनिम्बे स्पर्ध ।

स्वर्गे मीर्मायनार्थः सुरपतिमभित. शाश्विकां नरेण्य

पातान् नमगर्ज्जं मुक्तगुवतयो यस्य जायन्ति कौर्त्तिम् ।

यत्तीर्था + २ + शास्त्रपाद्योनिधिपतिमिमे मीचर्त्तं वादुरावो

मिथीकायौर्त्तुमेश. कविकल्पमिक्तकः + ४ वीपदेव ।

आके मायकलोत्तिष्ठ्यु मयिभिः पठ्या तियो सञ्चिते

माष्टि चानुपुमे वृधस्य दिवसे एवे सिते चयके ।

ये रीद्विद्यमिधानके मयर्त्ततापादवर्धं चेतसा

छुत्वा नाम लिखितं पुनकमिदं काशीपति. कामदे ।

नवेन्द्रपुमि चारदम्बवर्त्तमे

हरिदरादिद्विनामकारके ।

No. 14. कातन्त्रपरिशिष्टसूत्रम् । *Kātantrapariśiṣṭasūtram.* Substance, country-made yellow paper, 13 × 3 inches. Folia 16 (of which foll. 1-6 are wanting). Lines, 2-6 in a page. Character, Nāgara. Date, 1 Appearance, almost fresh. Verso. Not correct. Complete.

This codex contains only the Sūtra part of the work, attributed to the same author. It is complete in seven Prakaranas, viz., (1) Sandhi; (2) Nāmaprakaraṇa; (3) Kāraka; (4) Śatva, (5) Nātva; (6) Stryadhikāra; (7) Samāsa.

Beginning. गान्नि ।

End. गवादादीनि । न मधुसर्षिदादीनि ॥ मन्व्यानेऽनव्ययामावेन ॥ शेषे इयोः ।

Colophon. इति वैद्यमहामहोपाध्यायश्रीपतिदत्तविरचित कातन्त्रपरिशिष्टसूत्रे समाप्तकरणं समाप्तं ॥ श्रीश्रीगुरुवे नमः ॥ ० ॥ श्रीश्रीदुर्गायै नमः ॥ ० ॥

विवरणम्—पुस्तकेऽस्मिन् कातन्त्रपरिशिष्टसूत्रं समाप्तमसूत्रं विद्यते ।

Besides this, the codex contains also rules on the Unādi affixes, but incomplete.

No. 15. कातन्त्रपरिशिष्टटीका । *Kātantrapariśiṣṭatīkā* Substance, palm leaves (Tāḍipatra) 23 × 2 inches. Folia, 166. Lines, 3-4 in a page. Character, Bengali. Date, 1 Appearance, very old, worn out, worm-eaten, and torn in parts. Prose. Generally correct. Incomplete.

A commentary on the preceeding work, entitled *Kātantrapariśiṣṭa-prabodha*, by Gopīnātha Tarkācāryya, son of Paśupati Ācāryya Śiṁha. Noticed in the Catalogue of the India Office Library, p. 202, No. 763.

Beginning. श्री नमो गुरुभ्यः ॥

श्री गान्धी चरन्वीर्यैरुत्तमनयनायात्रिपादोद्घा-

सक्तानामनमस्तु पद्मपत्रेणार्थविद्वाद् गतः ।

श्रीर्त्तुश्रीविद्यमोतरमिन्द्रमुदनेतिविद्यः

शान्तिनीतरवारितधरादोमानि देव्यारितः ॥

सोऽयं श्रीसभासभाजितमति कामाभिरामाकृति

सन्तोषसेकवशीलनेश्वरमति श्रीश्रीश्रीनामस्तुति ।

श्रीपीनाथ इमसकार मधुरव्याहारवागीश्वर

मर्काचार्यवर सदर्थचतुर सन्तीकविद्याधर ।

२६ खलु सकलविद्वन्कुञ्जरव्यातिमात्रनिखिलविघ्नन्दीनसारणकारण
प्रारम्भकर्मापकारकरणहरिनमस्कारपुर सरं यद्यमारभतानलनिबन्धन
शिवान् शिष्ययिष्यन् करोति ससारित—

End.

नाति ।

Colophon.

इति श्रीमदश्रीपीनाथतर्काचार्यविरचिते परिशिष्टप्रवीणे खलव्याख्या
समाप्ता ॥

विवरणम्—श्रीश्रीपीनाथतर्काचार्यविरचितपरिशिष्टप्रवीणामिधकातन्त्रपरिशिष्टटीकाद्विषये
निबन्ध ।

No. 16. कान्तन्त्रवृत्ति । Kātantravṛttih Substance, country
made yellow and reddish paper, 18 x 5 inches Folia, 115 Lines, 3-6 in
a page Character, Bengali Date, Saka 1753 Appearance, old with
different hand writings Prose. Generally correct Not complete

Katantra or Kalapa Vyākaraṇa primarily consists of sūtras or
grammatical rules by Śaṅkaraśarmā, and is complete in four sec-
tions, viz, (1) Sandhi, complete in five chapters, (2) Nāma, in six
chapters, the last three of which are called Kāraka, Samāsa and
Taddhita padas respectively, (3) Ākhyāta, in eight chapters, and (4)
Kṛit in six chapters Paṇḍita Durgā Sūhṛa has made a concise
commentary on the sūtras, entitled Vṛtti, sometimes Daurgasidhi
The codex contains the text with the vṛtti upto the end of the
Ākhyāta section Noticed in the Catalogue of the India Office
Library, p. 196, No. 730 See also the interesting account of
Kātantra School and of Durgā Sūhṛa, specially in the second series,
Notices of Sanskrit MSS Vol I, Preface

Beginning. श्री नमो गणेशाय ।

दशदश प्रथमादीं यन्त्रं सन्तरिगिन् ।

कातन्त्रस्य प्रथमादि व्याख्यां शास्त्रविद्वन् ।

सिद्धी वर्णसमावायः ॥

सिद्धः सन् वर्णाणां समावायो वेदितव्यः । न पुनरन्यदोपदेष्टव्य इत्यर्थः
सिद्धशब्दोऽत्र निव्यायो निष्पत्तार्थः प्रसिद्धार्थो वा । यदासिद्धमाकाशे सिद्ध-
मन्नं काव्यिहः सिद्ध इति वर्णो यकारादयः । तेषां समावायपाठक्रमः ॥

तत्र चतुर्दशादीं स्वराः ॥

तस्मिन् वर्णसमावायविषये आदौ ये चतुर्दश वर्णास्ते स्वरसप्तका भवन्ति ।
अ आ इ ई उ ऊ ऋ ॠ ए ऐ ओ औ । यथातुकारेण ऋष्य लृका
रोक्षि तथा दीर्घाप्रक्षीति सप्तम् ॥ स्वरप्रदेशाः स्वरवर्णवर्जं नामोत्प-
न्नादयः ।

End.

अरपूर्वत्वे सप्तम्यचरे च गुणाः ॥

अरपूर्वत्वे सप्तम्यचरे च गुणसंज्ञिते ॥ एकं पूर्वमेकारमपेक्ष्य अपरधीकार-
मपेक्ष्य इति गुणप्रदेशानावाक्यधीर्भातुविकरणधीर्गुण इत्येवमादयः ॥

आदचरे च इतिः ॥

आर सचरे च सप्तम्यचरे च उद्दिशंसिति । आर ऐ औ ॥ उद्दिशद्दिशा
उद्दिष्टादौ चर्गे इत्येवमादयः ॥ ० ॥ सि

Colophon. इति दीर्घादिभिर्वा कलावाक्यानिऽष्टमं पादं ॥ ८ ॥ ॥ शकाब्दाः १०५१॥११९१

विवरणम्—मुद्रकैऽस्मिन् दुर्गतिदृक्कृतवृत्तिसहितस्य कलावापरपद्यांशस्य कातन्त्रव्याकरणस्या-
ज्ञाताकावचिकीर्षो वर्तते ।

No. 17. कारकोलासः । Karakollāśa. Substance, country-made colourless paper, 15 × 2½ inches. Folia, 6. Lines, 4-7 in a page. Character, Bengali. Date, Śaka 1680. Appearance, very old, worn out, and writing slightly effaced in parts. Verses Generally correct. Complete.

A little treatise on Kāraśa in verse, entitled Kārakollāśa, by Bharata Sena, the famous commentator of the Vaidya caste. The peculiarity of the book is that all examples are in verse, originally composed by the author on Kṛiṣṇa, Śiva, etc.

Beginning. श्री तारिण्ये नमः ।

वैलीकवाचकर्तारो जला गीरीमहेश्वरा ।
 करोति कारकीर्णार्थं पश्येन भरती भिषक ।
 कारकं स्यात् क्रियामूलं क्रिया धालयं सच्यते ।
 भातवन्निविद्या धीरेकता केचिदकम्पका ।
 सकर्मकाश्च कतिचित् कतिचिच्च द्विकर्मका ।
 न साधयितुमीशा ये वक्षन्तरमकर्मका ।
 सप्तमादावर्णकास्तै मूवादयः समुदीरिताः ॥
 माया भवति गोविन्द सदा भाति महेश्वर ।
 चित्ते तिष्ठतु न शम्भुरेवमप्ये इत्यकम्पका

End

अपरेण प्रयुक्तञ्च न च सिद्धिं कस्यचित् ।
 किं कुर्यं कस्य वा ब्रूम इत्यादिकमपीक्षते ॥
 कारकीर्णो विधिः स्वल्पं यथाप्यपरिकीर्तितः ॥
 विश्वरेणैव विज्ञेयस्तन्मातरविहीनतात् ॥

Colophon

इति महामहोपाध्यायसद्वैद्यगौराङ्गमल्लिकाभक्तभरतसेनकृत कारकीर्णार्थ
 समाप्तः । श्रीकृष्णः । श्रीमधुचन्द्रमर्मज्ञः पुस्तकः ॥ ७० ॥ ७७ ॥ ७७ ॥
 । ७० ॥ ७७ ॥ श्रीरामचन्द्रो जयति ॥ ७० ॥ ७० ॥ ७० ॥ ७७ ॥ ७७ ॥
 श्रीदुर्गा । श्रीहरिः ॥ ७० ॥ ७० ॥ ७० ॥ ७७ ॥ ७७ ॥ ७७ ॥ ७७ ॥ ७७ ॥
 ७० ॥ ७७ ॥ ७७ ॥

विवरणम्—श्रीभरतसेनद्विरचित कारकीर्णार्थविधि कारकविषयकीर्णं पद्यनिबन्धः ।

No J 48 कारकचक्रटीका । Kārahacakraṭīkā Substance country
 male colourless paper 18 x 6 inches. Folio II Lines 9-10 in a page
 Character, Bengali. Date Saka 1731 Appearance not fresh. Gener-
 ally correct. Complete.

A commentary on Bhavānanda Śaṅkha's *Kārahacakra* or
ratkārahavivaraṇa a disquisition on the grammatical functions of
 the case, entitled *Kārahacakra*, by Rudra Tarkavāgīśa Bhaṭṭācāryya a
 grandson of the author Bhavānanda

Beginning. श्री नमो नदिनाय ।

प्रथम परमानन्दं नीदिन्दं नीपदविषम् ।

इदेष तन्मते श्रीटी कारकार्यनिर्दिष्टम् ॥

क्रियेति क्रिया धातुर्थः तन्निमित्तत्वं तन्कारणत्वमित्यर्थः । तन्मते निमित्तत्वं
न भावान् सम्प्रदानापादानधीव्याप्तेः किन्तु भावान् परम्परा साधारणम् ।
तत्तादृश सम्प्रदानादेरिति आदिना अपादानसंयुतः । अतमिति (१) इदमेत्या-
कारकेच्छा । इदमुपलक्षणं यतनपतिवत्प्रत्ययसंज्ञाशक्तविभाज्यारे-
त्यपि ज्ञेयम् ।

Ehd.

यस्य चेति यस्य भावेन क्रियया सङ्ग भाग्यत्वार्थं भावः अथवा क्रिया तस्य
प्रसमानाधिकरत्वेन प्रतिपत्तिः तद्विधकपदान् सममीति ज्ञाप्यम् ।
इत्येतादिति इदमुपलक्षणं श्रीबु दुष्टमानात् मत इत्यादी तादृशक्रियासमान
काम्योक्तवाधेन वर्तमानत्वादिमानाधिकरणत्वात् श्रीधातु इत्यपि
धीर्थः । पूर्वपरतयेति मयीयस्यैव सकर्मतादिरभिधी वा चकारम् ।
कालिकदेशिकव्यति क्रियेति श्रीधः । तन्मते यत्नेत्यादि पूर्वनिर्दिष्टार्थं
नन्वेवं एव भाष्यादिव्याख्याविधीयाद्वा यस्य इदमपि व्याख्यातार्थं
कमिति ॥ ० ॥

Colophon.

इति भाष्याद्यैकश्रुतमधिक्योदिततर्कवागीशभाष्याद्यैरिचिता यितामहकृत
कारकार्यनिर्दिष्टपुष्पनी समाप्ता ॥ (बाष्यादिसिद्धविधुमानकके
नवाजे एकस्य श्रीदिवसे अलिख्यमानो श्रीदरिद्रदेवकर्मका निजि
तेयं कारकटीकेति । श्री नम श्रीरामचन्द्राय ॥ ० ॥ ० ॥ श्रीनरे
नमः ॥ ० ॥ ० ॥ चिरञ्जीविश्रीमधुसूदनतर्कवागीशजीर्णनारायणतर्क
प्रधानदीर्घातोः पुस्तकमिदम् ॥

विशुद्धम्—सहामयीपाषाणयथीमवानन्दमिहानवागीशपीनयोदिततर्कवागीशभाष्याद्यैरिचिता
श्रीटीनामकः कारकचकटीकाद्विद्युत् निर्वाहः ।

No. 19. काशिकाहृत्तिः । Kāśikāhṛttih Substance, country
made colourless paper, 15x5 inches. Folio, 186 (each chapter with
separate fol. marks). Lines, 7-8 in a page. Character, Nāgari. Date
Appearance, very old, worn out, torn, and writing effaced in parts, and
with different hand writings. Prose Generally correct. Incomplete.

The original commentary on the *Aśādhyāyī* of Pāṇini by Jayāditya and Vāmana. Jayāditya after having written the work upto the end of the third pāda of the fifth *Adhyāya* left it incomplete, and Vāmana afterwards finished it. It is a most famous work in the Pāṇinīya school and has undergone several editions. Noticed in the Catalogue of the India Office Library, p. 159 No 591 592. The codex under notice contains from the latter portion of the second pāda of the third *Adhyāya* upto the first portion of the fourth pāda of the eighth or last *Adhyāya* together with the text. All sūtras and colophons are marked with red colour.

Beginning. नास्ति ।

End. नास्ति ।

Colophon इति काशिकायां इत्येव चट्टनसंज्ञायाश्च तृतीयं पादः ॥

विवरणं — काशिकाइतिनाम पाणिनीयाद्याध्याया सीदाङ्कशब्दाध्यायस्य, जयादिशब्दानाम्नाथो विरचितो सुप्रसिद्धैव बहुभूतो मुद्रणं गताः च । प्रथमैः लिख्यं तृतीयाध्यायस्य तृतीयपादात् काशिकाइत्येव चट्टनसंज्ञायाश्च अनुवर्षादवसमाप्तिवधिकी इत्येव विद्यते ।

No 20 कश्चिद्वरणम् । Kṛdīvaranāṁ Substance countrymade white paper, 12 x 0 inches Folia, 31 (of which fol 27 is wanting) Lines, 9-14 in a page Character, Nagara Date, Samvat 1878 Appearance, old torn in parts, and written by different hands. Prose Generally correct Complete

A commentary on the rules regarding the kṛt affixes complete in one Pariccheda entitled *kṛdīvaranā* by Kāśinātha. The codex contains the text also, and upto fol 17 all sūtras are marked with red colour.

Beginning श्रीगणेशाय नमः ॥

अथोपादयः ॥ कादिरणः ॥ कुरु कुरु करणे । करोति रचयति विभ ॥ इति कर्त्तरि कश्च ॥ जिष्ठी विभक्त्यै कादिरिति विभ । वा गतिरस्य भवति इति सुसप्तकश्चिद्विभ इति कर्त्तरि वायु ॥ पारचये । पाति रचयपानयत्या जलम् इति कर्त्तरि वायु मुदम् । जि जये । जययमि

अथति रीगान् य इति कर्भरि आयुः शोषधुम् । इति प्रसेपणे ।
मिनोति श्रचिपति देर्द्रे उष्णान् य इति कर्भरि मायुः पिपाम् । राधमाध-
संमिहो । माधोति परकांश्याणि य इति कर्भरि माध । अद भवणे ।
सु पुण्यः । सुतरामयने भव्यने स्त्रीकैथं इति कर्भणि स्वादुः ॥ अश्रु-
व्याघ्री महाते च ॥ अश्रुने व्याघ्रीति सेवे परिपाकं य इति कर्भरि आयु ।
आश्रुर्वीहि, पाट्टम् स्वादिव्यसरः । दृ विदारणे । दीर्यते लूयने जने
रुदिति कर्भणि दाह काहं । वन वन मय्यर्तो । मनति विभजते खण्ड-
खण्डमदो य इति कर्भरि मानुः । सुःप्रव्य मानुरस्त्रिग्रामियसरः ॥ अर-
गतिभयपयो । अरति प्रचरति मनोहृतया सकलमन सु यत इति
कर्भरि आह रव्यं ।

End.

• वर्षेनाभादवधै कारो रादिपूकी वा प्रकीर्तित ।

यथा ककारोऽकारस्य ध्वन्योर्विधिरीदितः ॥ १६० ॥

वर्षांतकार इतीहस्य ज्ञानमादिव सम्प्रतः ।

नमोऽस्तुताः परमेश्वराय । नमोऽस्तुताः त्वयाम् ॥ १८८ ॥

तथावस्यं दशावसेष्वरथी ममर्षतितः ।

मर्गत्वाद्देव इतीथो रकागो रेफ इत्यपि । १६६ ॥

गुणैर्द्विर्द्विः सुखसाधनामुक्त्यादिषु ।

सोदाहारा कृता विद्भिः सदृशा पृथक्ता भूवम् ॥ २०० ॥

Colophon. इति काशीनाथकृते कविवर्ये तुलादिलालीय परिवर्द्धिते ॥ ॥ एवमन्तम्.

१८७८ अंक १०४३ ॥ • ॥ श्रीगणेशायनमः ॥ • ॥ श्रीगणेशायनमः ॥

विषयम् — लङ्घित्वाभिप्रेतलङ्घयकम्वाच) व्याख्यादो निवेद्य श्रीकाशीनाथविरचितः ।

No. 21. कैयटसहितं महाभाष्यम् । Kaiyatasahitam Mahābhāṣyam
Substance, country-made white paper, 15 x 8 inches Folia, 40 Lines,
15-31 in a page Character, Nāgarī Date, 1 Appearance, old
Prose Generally correct Incomplete

This codex contains only the first pāda of the second chapter of Patañjali's *Mahābhāṣya* or the great commentary with the gloss, entitled *Bhāṣya Pradīpa*, of Kaiyata, son of Jaiyata.

* पुनर्केऽङिन् कैयटकतमदौपमहितं पातञ्जलमहाभाष्यं द्वितीयाध्यायप्रथमपादावधिकं वर्त्तते ।

No 22 पदमञ्जरी । Padamanjari Substance country made coloured paper 11 x 4 inches Folio 70 (of which fol 1 is wanting) Lines 6-10 in a page Character Nigara Date 1 * * 8 Samvat* Appearance, very old worn out torn and worm-eaten in parts Prose Not correct. Incomplete

Padamanjari is a commentary on the Kāśīkāvya by Haradatta Miśra. Noticed in the Catalogue of the India Office Library p 160 Nos 797 600 The codex under notice contains only the fourth Pāda of the sixth chapter

पद्मकेयिन् पद्मञ्जरी इत्येवमप्युच्यते काश्मीरकविनीकादयः पदमञ्जरी वर्तते ।

No 23 कैयटसहितं महाभाष्यम् । Kayatasahitam Mahābhāṣyam Substance Kāśmīrī white paper 16 x 4 inches Folio 774 Lines 13-20 in a page Character Nagara Date 1 Appearance old and worm-eaten in parts Prose Not correct. Incomplete

This codex contains upto the end of the third Pāda of the fifth Adhyāya of Patanjali's great commentary on the Aśtādhyāyī of Pāṇini with the gloss of Kayata each Adhyāya having separate folio marks. Thus the first Adhyāya ends in fol 109 of which the first ten are wanting the 2d in fol 88 the 3rd in 86, the fourth in 68 and the 5th in 90

पद्मकेयिन् कैयटसहितसहितं वातकृतमप्युच्यते पद्मञ्जरी इत्येवमप्युच्यते पद्मञ्जरी वर्तते ।

No 24 कैयटवृत्ति । Kayatavṛtti Substance country made white paper 10 x 5 inches 17 x 26 Lines 12 in a page Character Nagara Date 1 Appearance old Prose Generally correct Incomplete

This codex contains a fragment of Kayata's gloss on the Mahābhāṣya of Pāṇini having all the quoted passages marked red

अथवाप्युच्यते कैयटवृत्तिवर्तते ।

No. 25. गीर्वाणपदमञ्जरी । *Gīrvāṇapadamanjari*. Substance, country-made colourless paper, 9 x 5 inches. Folia, 13. Lines, 7-9 in a page. Character, Nāgara. Date, Śaivāt 1819. Appearance, very old, worn out, torn, and worm-eaten throughout. Prose. Not correct. Complete.

* A little treatise on the use of Sanskrit words, in the form of a dialogue between a householder and a Sannyāsin of Benares, entitled *Gīrvāṇa Padamanjari*, by Varadārāja Bhaṭṭa. It is not a grammatical work at all or a rhetorical one, it is rather a treatise on colloquial Sanskrit composition.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ।

मया वरदराजेन श्रीगुरुभट्टेन वैदिकज्ञाना ।

व्यवहारार्थे कतिपयसंस्कृतपदानि मया लिख्यन्ते ॥

अथ मया खानाद्यं गणनम् । ग्रीष्मं तार्क्ष्यं गन्धर्वः । पाकस्तु जातः ।
कति ब्राह्मण्यं भोजनार्थमावेष्टा । एकएव ब्राह्मण्यं आनेयः । खानं
खानदी तर्क्ष्यं दातव्यम् । जलपात्रं याज्यम् । कुशां याज्याः । तिन्या
याज्याः । अयानं याज्यं । तिन्यकसाधनं याज्यं । गृह्यवन् याज्यः ।
उत्तरीयं याज्यम् । एतन् सखे गृहीत्वा मणिकर्णिकायां गत्वा यथाविधि
खात्वा सत्रादिभिर्ना समुदायं गत्वा दण्डवत् प्रणम्य कृत्वा स्वाग्निम्, भिक्षार्थं
आगमनमिति प्राचरेत्वा ।

End.

न भुक्तं मया स्वाग्निम् । नमः परमेश्वरे भवत्यर्थं तर्क्ष्यं मया गृहीतं
स्वाग्निम् ।

कृता वरदभट्टेन गीर्वाणपदमञ्जरी ।

गणेशप्रीत्यर्थं च वैदिकप्रीत्यर्थमभ्यस्यम् ॥

Colophon.

इति श्रीगीर्वाणपदमञ्जरी समाप्ता । शुभं भवतु । साङ्ख्य द्वादश गोरक्ष
शुभमस्तु इदं पुस्तकं लिखितं वर्षेन स श्रीरामकृष्णेन लिखितं स्वार्थं वा
परार्थं वा श्रीगुरुभट्टेन १८४८ आश्विन शुक्ल-द्वितीयायां भागे वानरे
लिखितं गणेशपदमञ्जरीनाम्न कुलेन मिश्रेण । शुभमस्तु ॥

विवरणम्—गीर्वाणपदमञ्जरीनाम्न संस्कृतवाक्यव्यवहारविषयकोऽयं निबन्धः ।

No. 26. गूढार्थदीपिनी । *Gudhārthadīpinī* Substance, Country made white paper, 13 x 6 inches. *Loha*, 100 (of which fol 25 is wanting). Lines, 5-10 in a page. Character, Nagara. Date, Sika 1535. Appearance, old and slightly torn in parts with different handwritings. Prose. Generally correct. Complete.

A short gloss on *Patañjalis Mahabhasya* explaining or clearing up all the difficult passages, entitled *Gudharthadipini*, by *Sadasiva Bhatta*, a pupil of *Kamalakara Dikṣita*. The passages of the text are marked with red colour.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ।

भूतिभूषितगान्ध्याय दिगम्बरदिङ्मित्रम् ।

अङ्गीकृतकलत्राय नमोऽपुन्याय यागिन ॥ १ ॥

गाड कुटा ॥ जेयटेन च गाड कुटादिभ्य इति गाड्कुटादि सर्वथि
त्वेनाजिद्वितो विधान अगम कियत ।

End.

अन्ये तु खय इति पठन्ति तस्मिन्नापि पाठे प्रथमानामस्य स्यान्नित्यं पर्यवस्यति ।

Colophon.

इति श्रीमद्भक्तेश्वरसादगानसूत्रज्ञाभासुरविदुरजिरीमविह्वलानेयपूज्याद
शिव्य व्याकरणावैयक्यभार गीतिप्रियानमककमलाकरदीवितवरधसना
धनसमधिगतमहाभाष्याजयन्तस्त्व श्रीमत्सुकलविद्यानिपुणान्वाविशिरी
मयिमहामुक्तमैकविभहारकपादपविश्याध्य (५५) तसमन्ताज्ञानव भ
मदाज्ञिव्य कर्ता गृहायदीपव्यामदमीध्याय समाप्तिमात ।

पितृहत्यासमभ्यस्य भाष्य भाष्यविदा मन्त्रि ।

कमलाकरमाशाय्य अधिपतेरु सदामिब ॥

श्री ॥ शक्ति रसन्दवाचाग्रिमित आश्रित ॥ ६ ॥ ५ ॥

विषयम्—श्रीसदाशिवभट्टजीतमहाभाष्यमुदाहरणं पित्रो नाम कटोकादपीड्यं प्रवक्ष्य ।

No. 27 विवरणमहिता चन्द्रामहत्तिकारिका । Vivarapasaṃhita
Cingāḍīsaṃgrahāṇikā Substance, country made white paper, 12 x 6
inches, 104a, 10 Lines 10-15 in a page Character, Nāgari Date,
Suīvat 1876 Appearance, old Proof and verse Not correct.
Complete

This code contains *kārikās* or *ślokas* on some grammatical principles relating to *Kṛt*, *Tal dhātū*, *Kāraka* and *Samāsa*, entitled

Vṛttikārikā, complete in 61 kārīkās, by Śāntarājan a Bauddha author, with a commentary called Śāntarājanī; the author is not mentioned.

Beginning of the commentary. हरिः श्री गीतगोपाद मम । समाप्तं
विद्योपशमनाय शिराचारपरिधानम् ॥ १ ॥ २ ॥ ३ ॥ ४ ॥ ५ ॥ ६ ॥
साह पूषेणादि—अथैव यत्क ० ॥ ७ ॥ ८ ॥ ९ ॥ १० ॥
सप्तम्याश्च पुनः किंवितिहाय साधन पुन आरभ्यताश्च सप्तम्याश्च
किं ननु अन्तर्गुण, किं विनिष्ठाश्च येन युक्ताः आ पारमिता, । अथवा
इतिहेन बोध्य ।

Beginning of the text. श्रीहरये नमः ।

पुष्पाः पारमिता धनं ज्ञानं वदन्मम जगत् ।
 सुतमाय नमस्तस्मै कृतज्ञत्वाय तामिनि ॥ १ ॥
 जपने वदन्नुभावात्त्वतां वान्निबभूव ॥
 विभुर्भवति सच्चिदीशानन्दोऽस्मात्पितामह ॥ २ ॥
 चतुरस्रो गुणान् दत्ते विरक्तो हृष्यानि यम् ।
 मन्त्राणां नमस्तस्मै विभक्तेर्गुणदीपयो । ॥ ३ ॥
 सन्मन्त्रं हृदयात्तां पारमार्थं इति स्थितम् ।
 स्मृतं तन्मद्वैत्यानन्दगुणविधोपयोगिनम् ॥ ४ ॥
 यत्किञ्चैविधोपनेत्यादित्यादित्यदिता ।
 समीचीना अवेदं यत् स उक्तः पद्यमा तम् ॥ ५ ॥
 उक्त्यादेव यत्कालि संज्ञानं त्यादव, परम् ।
 निरुपपत्त्या विभक्तौस्तु कृतज्ञतासमासताम् ॥
 यद्योर्मांसीर्ब्रह्मा वा यदि बाणं अनुहते ।
 लङ्घयन्तिता सत्ता त्यागादी वा विद्वेष ॥ ७ ॥
 ब्रह्मेतिब्रह्मेवापि यद्योक्तं यद्योपपि ।
 बाधकः ब्रह्मे संज्ञां यत्कालि विजयन्मनु ॥ ८ ॥

End of the text.   तद्विज्ञानं समाह्वये व्याधुनपदे पर ।
 स यमासीद्विदुषं संपत्ता संकोचवाचिभि ॥ २० ॥
 • शुभ्री तत्पुत्रवापुशी तेन आर्ये महावर्ध ।
 यमादेवं परमात्मे वपुशीहिः स जन्मने ॥ २१ ॥

Dikṣita, entitled *Tattvabodhini*, by Jñānendra Sarasvatī, a pupil of Vāmanendrasvāmīn. This work has been published in lithograph and print with or without the text at Benares and Bombay. Noticed in the Catalogue of the India Office Library, p.175, No. 654-655.

Beginning. ॥ ११४४ ॥ श्रीमद्गुरुदेवकीर्तनी नमः ॥

मया विष्णुसूत्रं मांसे कृतं च गुरुदेवकृतम् ।

सिद्धान्तकौमुदीत्याख्या किञ्चन तत्त्वबोधिनी ॥ १ ॥

विष्णुविद्यानाय कृतं सङ्कल्पं कृत्वाते निरुद्धम् अक्षीर्षितं कृतकामाति मुनि
तयमित्यादिना तद्विषयया यथा तथं संख्याया अत्रगते तद्वद विविधा अत्र
व्येष्टयव मन्त्रावो वेदशास्त्रतत्त्ववस्तुनारी कृतः अनेहचेष्टुदादिकल्पकेच अने-
रत चकारी मने दय इत्युक्तमत्र गुरुदेव ईडुवति । किदिनगुरुदेवनात् दय
करकारा नेवो द्यादितिकायागुपतदधीनो अने मुनिसते मन्त्र अनेमवे
मन्त्रमोक्षवेदावि मन्त्र अधीन्यादिना अतर्प्यो लागेवम अद्वयदिकने-
कारकविमर्शबोधनीति वत्तमावन्वातमन्त्रेति ईद्वानितिवद्वितीयाया
एव पुनन्वात् किच अद्वयभाषा उपरितति एवे कस कल्पन् निरदकन्वात्
तदीये अतर्प्यो न मन्त्रमोक्षवेदवद्वयपरिभाषाया अत्रने अतर्प्यो न मन्त्रमोक्षव
मन्त्रमोक्षमनुक्तमिदमुनित्ववेविषयया किवायेवद्वयवेद्यादिना अतर्प्योति मन्त्र
एव अद्वयविषयति ।

End. Not legible

Colophon. इति श्रीपरमहंसपरिव्रजकाचार्यश्रीवामदेवस्यामिषवचनेऽक्षयानेष्टमव
भतीकृतायां सिद्धान्तकौमुदीत्याख्यायां तत्त्वबोधिनी कृतं समाप्तममनम् ।
इति श्रीतत्त्वबोधिनी समाप्ता । श्रीरत्न । कल्याणमम् । यादव्यं पुनर्क
१४ (८) तादव्यं लिखितं मया । यदि यदुक्तमत्र वा मन्त्र बोधो न
दीयते । तैनाद्वयेत् जनाद्वयेत् + + + + अनेहचेष्टो न दातव्यमिति
वदति पुनिका ॥ २ ॥ एवमेवम् ॥

विषयम् - श्रीवामदेव सरस्वती विरचित-तत्त्वबोधिनी नामक सिद्धान्तकौमुदी-आख्या बदीयते
विषयः ।

Nāgara. Date, ? Appearance, old, and slightly worm-eaten throughout
Prose Not correct Incomplete

An incomplete copy of the same work.

पुस्तकें इष्टिन् तत्त्वबोधिन्यसुस्पृहां वसन्ते ।

No 30. धातुचन्द्रिका । Dhātucandrīkā Substance, country
made colourless paper, 21 x 3 inches Folia, 17 Lines 4-6 in a page
Character, Bengali Date, Saka 1772 Appearance old Verse
Generally correct Complete

A treatise on Dhātus or roots in verse according to Vopadeva entitled Dhātuvandrikā by Thākuraśa Nyayapañchāna, son of Mrityunjaśa Sarasvatī, grandson of Rama Sankara and great-grandson of Satamanyu, a descendant of Kṛmadeva, belonging to the Mukhopādhyāya family.

Beginning. श्री हरे नमः ।

प्रथमं पार्वतीशानावाचनमर्थविक्रमः ।
विपठाकुलदानेन भ्रातृदिग्धं कृतं ॥
पदानुबन्धानुग्राहो प्रायोऽथ प्रापको विना ।
मृगयं कान् कान् प्रिये क्षाप्र्यतश्चरार्थकः ॥
माह भक्तो वर्तते ब्रह्मदाने प्रादौ समर्पणे ।
ब्रह्मदानपयोर्वा यदुपाने वा वर्तते निजौ ॥
अथ त्वादि ।

End

मूम हिंसि हिंसि वधे गहं कृतमे वरुणम् ।
 न दाने नहि साहि म्नाम वरु मतो नि कृ त्तम् ।
 ॐ नमो भोवा भादसोऽपि पुरादय ।
 भावे धातुना पुरादित्यमपीयते ।
 पञ्चाध्वन्येन ज्ञेये धातुचन्द्रिका ।
 पञ्चगद्वर्गभादम्नाम् यथायथमुदीरयेत् ।
 य काय-वक्रमकीर्णिकर-करोत्र
 मद्रामरुद्धरसुभो ज्ञतमम्भुन ।
 मन्त्रस्य कविबरोऽनभि मतच्छरीरो
 इकारोऽनदीयकककाकचक किमेभान् ।

Colophon. इति मुख्यकलरवाकरोद्भुतपण्डितवर्यश्रीसत्यसुखसखतीभट्टाचार्यात्मज-
श्रीठाकुरदासन्यायपञ्चाननभट्टाचार्यविरचिता धातुदीपिका समाप्ता ॥ श्री
दुर्गाशिवार्या नमः । श्री तत् सत् । शकाब्दाः । १७०२ ।

विवरणे—सुखीपाण्यायवैशसम्भूत सत्यसुखसखतीपुत्र ठाकुरदासन्यायपञ्चाननभट्टाचार्यविरचित-
सुखवीधानुसारिधातुविषयकोऽयं निबन्धः ।

No. 31. धातुदीपिका । Dhātudīpikā Substance, country-made
white paper, 18 × 3 inches. Folia, 4 Lines, 5-6 in a page Character,
Bengali Date, ? Appearance, old Prose Generally correct
Incomplete. .

A commentary on the Kavikalpadruma, entitled Dhātudīpikā,
by Durgādāsa, the famous commentator of the Mugdhabodha.

Beginning. श्री नमः श्रीगुणाय ॥

नत्वा श्रीश्रीगिरीश्री श्रीदामोदरशर्मा कियते ।

कविकल्पद्रुमटीका विषयसरा धातुदीपिका नाम ॥

कति कति सत्यपि सन् सन्तीवान् भजन इतरगुणै ।

ये परगुणवन्तस्य दगादास प्रथमति तेभ्यः ।

सुखाय ज्ञानदर्शनामवेति परिभाष्यते ।

अन्तर्गताः स्युर्वैयल्लभा च वा इत्यादयः स्वरा ।

उ संज्ञाः श्वसहा अन्यान् प्रागुपधा भवेत् ॥

श्रीवीरदेवी धातुपाठं चिकीर्षुं प्रारिभतमसामवे ज्ञाताचारप्राप्तं मण्डलं
भाचरति ।

शब्दाकलरवासमर्थमण्डलमण्डनं ।

ज्ञानान्मानमनाद्यन्तमादित्यं तमुपाख्यते ॥

तं प्रमिद आदित्यं उपाख्यते मेवामहे तथमिति ऋद्धम् । तत् शब्दोऽयं
प्रसिद्धत्वाद् यच्छब्दं नापेक्षते तत्राद्यं तं केषवागै वसन्तीत्य कर्तुंशान्मिश्रित
शिक्षितं चमर्थः । इति कानिदासः । सम्यक्तत्वं व्यपनयादित्यस्य
यस्यस्वरूपतां प्रतिपादयन् विज्ञेयत्वाद् शब्दाकरेत्यादि शब्दानामाकरा
जन्तुपनिष्ठावानि तत्र करवास, किरणसमष्टौ यस्य तं चर्मानं मण्डलं
समुद्धौ मण्डनं यस्य तं तत्राद्यं व्याख्यन्तं वादज्ञे राज्ञे च ईशे समरेऽपि

॥ अथ कदाचिदिति विद्वत्प्राज्ञा ज्ञानाद्यात्मनो तेन विद्यते चाद्यको यथ
तं निश्चिन्तयन् ॥ पक्षे मे प्रसिद्धपुष्कलान्वधान् यद्व्युत्पद्यते । आदित्य
सूक्ष्मनिष्ठ लक्ष्मीप्रसादः । अथ कदाचित् कदाचिन्नम पश्चिमीनामित्यादिवत् अमा
धारण्यविशेषवर्चिर्मोक्षीपस्थितिर्भवति तादृशविशेषकस्यापि शब्दाकुरेत्यादि ।
गन्ताकरा करयाम इव यथ तः । अथैवमप्यल मण्डपमिव दृश्य तं प्रमदय
लक्ष्मीप्रसादः । ज्ञानाद्यात्मनमिति । ज्ञायते अनेनेति ज्ञान ज्ञानसाधने
तदेवास्मात् । यथ तं अनाद्यन्तमिति वेदादित्यादिस्थितिर्भवति ।

End. * मासि.

Colophon. • भाषि ।

विवरणम्—दशगंदासद्विरचितधातुदोषिकानामककविकल्पद्वयटीकाद्वयोऽयं निबन्धः ।

No. 32. दुर्धार्तिकलक्षणः Durdhārtikalakṣaṇa Substance, country made colourless paper, 17 x 4 inches Folia, 8 Lines, 2-6 in a page Character, Bengali Date, ? Appearance, old, and worn out Prose and verse. Not correct Incomplete

A little Sanskrit grammar based on difficult Vārtikas in the manner of Vopadeva, entitled *Durvārtikālakṣaṇa*. This codex contains only a small part of the work upto the end of *Satvapraṭikarṇa*. The name of the author is not mentioned at the end of any of the chapters. In the fragment we find only at the end of the *Natvapraṭikarṇa* the following passage "Iti Durgidīśena vācītām *Natvapraṭikarṇa*ṁ samāptam."

Beginning. दारा रघासिकता जमीनीवस्त्रावधि दशावज्ञातान्त्रिकामध्यानाज्ञादिभ्यः
पल्लवसुखाच्च नित्यं च । उभौ नित्यं बहुवचने स्थान् ।

End. *   नाभि ।

Colophon. षष्ठाधिकार समाप्त ।

विवरणम्—दृष्टान्तिगतलक्षणाभिध कविद्वयाकरणातिवयम् ।

No. 33. धातुपाठः । Dhātupāṭhaḥ. Substance, country-made yellow paper, 10 × 5 inches. Folia, 22 Lines, 6-11 in a page. Character, Nāgarī. Date, Śaka 1774, Samvat 1909, Bengali era 1253, A. D. 1852. Appearance, almost fresh. Prose. Not correct. Complete.

A collection of Sanskrit roots with their respective meanings as handed down in connection with Pāṇiniya Grammar. Noticed in the Catalogue of the India Office Library, p. 182, No. 683.

Beginning. श्रीमद्यशाय नमः ।

धातुपाठप्रारम्भः । भू सतायी ॥ १ ॥ उदात्तः परचंभाय ॥ अथ कथने
यद्विषयदशुदासेता । राध हर्षा ॥ १ ॥ लघु संघर्षे ॥ १ ॥ गार्ध्रप्रतिष्ठा
लिख्योपेये च ॥ १ ॥ गार्ध्र लोडने ॥ ४ ॥ गार्ध्र गार्ध्र वाच्योपतापैश-
व्याशो.पु ॥ १ ॥ दध धारणे ॥ १ ॥ कृदि आवरणे ॥ १ ॥ त्रिदि शैत्ये ॥ १ ॥
वदि अभिवादनस्तुत्याः ॥ १ ॥ भदि कल्याणे सुखे च ॥ १ ॥

End.

हृषोड् गार्ध्र लमाया च । मङ्गोड् पूजाया । रङ्गा द्वायासादनयी ।
हृषम् परितापपरिहरणी । तिरम् अनर्हो । अगद गौरीगले । हरम्
वन्दार्थः । तरण गतो । पयम् प्रसृतो । सम्यग् प्रभूतभावे । अवर
संवर संभरणे । आकृतिगणोदय ।

Colophon. इति कराहादयः । इति धातुपाठः समाप्तः । शकाब्दा १७७४ । संवत्
१८०८ । स्व १९२८ साल इराजो १८२९ साल । तारिक् कार्लिक
कृष्ण चतुर्थी । सोरकार्लिकस समदश दिवस १९७३ । इराजो १
नवम्बर । सीमवार । लिखितं श्रीमद्विन्दराजशक्तिः संस्कृतपाठ
शालादी श्रीकृष्णार्थकम् ।

विषयम्—पाणिनीयधातुपाठद्वयोऽर्थं निबन्धः ।

No. 34. धातुपाठः भोमसेनोयः । Dhātupāṭhaḥ Bhīmasenīyaḥ
Substance, country made colourless paper, 13 × 1 inches. Folia, 23
Lines, 7-8 in a page. Character, Nāgarī. Date, Samvat 1649 Ap-
pearance, very old, worn out, and slightly torn in parts. Prose. Not
correct. Complete.

Dhātupāṭha Pāṇiniya in the recension of Bhīmasena. Noticed
in the Catalogue of the India Office Library, p. 182, No. 686.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः । राम जयः । मन्त्रार्चना ॥ छंदान् परस्मैभाष्यम् ।
एष मन्त्रः । नमस्तु भगवते । गार्हपत्यहोमिन्द्रायैवे नमः । वा० सोमः ।

End
 *
 भाग प्रेरणः । अथ गोपविष्णुनः । वर्ण वर्णक्रियावित्तरगुणवचनेषु
 बह्व्यसतद्विद्वन् । शिङ्, च्वाग्रिरसनः । श्रेताशतर गा लोडि वात्कर
 काणामश्वतरतकलोपः । पुष्पादिषु धात्वथ इत्येष सिद्धम् । इति स्यादं
 अन्त्यावरदिषु ॥

Colophon इति भीममन्त्राष्टकात् समाप्त ॥ छ ॥ राम ॥ शुभमस्तु ॥ राम ॥ सर्वज्ञ
१८४८ सुमय वैशाख अदि सप्तमी शनिवार लिखित भगवान् प्राण्यते ॥
हरिमन्त्रपाठार्थे ॥ श्रीरामाय नमः ॥ राम ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥ श्रीराम ॥
॥ छ ॥ ॥ राम राम राम राम राम ॥ राम ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीविष्णु
आय नमः ॥

विवरणम्—भौमसिनीयधानुपाठद्वितीय निबन्ध ।

No 35 परिभाषेनुशेखर । Paribhasendushikharah Substance
country made white paper, 11 x 7 inches Fols 17 Lines, 12-15 in
page Character, Nagari Date, ? Appearance, old, and written by
different hands Proc Generally correct Complete

A commentary on the *Paribha* as or general rules of interpretation and application as handed down in connection with Paniniya grammar, which are altogether 130 in number, entitled *Paribhasendu-sekhari* by Niguji Bhāṭṭa and is different from that of Śrādeva under the name of *Paribhāṣavṛtti*. Noticed in the Catalogue of the India Office Library, p 181, No 677. The codex contains almost all the quoted passages marked red.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीगिरिराजहाराय नमः ॥
 नत्वा सावित्रिं शिवं ब्रह्मा भार्या कुरुत सुधौ ।
 बालानां सुखसाधाय परिभाषन्द्रीश्वरम् ॥

प्राचीनदेशाकरणात्तन् वाचनिकानि । अत्र पाणिनीय तन्त्रे प्रापकस्याय
सिद्धान्त आश्रयार्थकृत्यो (१) निबद्धानि यानि परिभाषादपारिण तानि
आज्यायन । अनु लय इ च क सूत्रार्थकारस्वेवोपादाने भाषिणश्चयस्य
सु-हृद्वादिभिर्योतयाह ॥ आज्यायनो विधेयप्रतिपत्तिर्न हि संदृष्टादन

चयम् ॥ १ ॥ विमेषणान्वतवाद्यैरुपलब्ध आख्यानाम् शिष्टकृतान् प्रति-
पत्तिभिर्पद्यो यतः संदेहाच्छास्त्रमन्वयसमुदायकं लघुत्वं न तथा सामान्य
निर्णयजनकतौचित्यादित्यर्थः । अर्थादिस्थापनासिद्धायां त आलोच्य
दिग्धीकारवदयाचार्यव्यवहारेण संदेहनिवृत्तौ आख्यानातिरिक्तनिमित्तान्ये
षत्वं बीज्यते इति यावत् ॥ तेनापदिगुणवर्णनपरिहाराय पुष्पेणाह
यद्वत् परेणैववदयमिति लघु सूत्रे भाष्ये स्पष्टम् ॥ १ ॥

End.

अहंमातायाधवेन पुत्रीतृतीय मन्वये वेवाकरणा । ए बी ड् । ॐ बी च्
मूत्रयोर्भाष्ये ध्वनिता एवा । तस्मानेकपदघटितमूत्रे प्रायेण पदनाघव
विचार एव न तु मातानाघवविचार इति उक्तासीच् अहंकटा इति सूत्रे
भाष्ये ध्वनिते । तत्र हि मूत्रेऽन्यद्वद्वत्पुत्रवद्वयोर्विषयविचारे सम्राट्
हन्वद्वत्ते सपदविधेति सूत्रेऽर्थिर्जीरिति वाच्यमिति बीज्येव पदानि ।
अन्यद्वत्ते तदेकं स्यादधीये हन्वद्वत्ते णोति सूत्रेऽर्थिर्जीरिति न वाच्य
मिति बीज्येव पदानोति नास्ति लाघवकृती विज्ञेय इति उक्तम् । अचिप्य
इति सूत्रे इय् सूत्रे इय् इत्येव सिद्धे द्युिरिति सगधवद्वत्तान् पुष्पेणच
यद्वत् तत्र विभक्तिनिर्देशे मन्वच् यद्वत् यमादास्त्विसोमाया इय् इत्
तिसो माया इति लघु सूत्रे भाष्योक्ते तथा चोत श्रानि इति सूत्रे शिसीति
वक्तव्यं । तस्मादमर्थे निवृत्तमिति मूत्रे श्रिति इति न वक्तव्यं
भवतीति भाष्ये न केचन मातानाघव यावदमर्थे इति कैयटीको । प्राये
णेति शिष्टम् ॥

Colophon.

इति श्रीमदुपाध्यायोपनासकमहाशिवभट्टमुनयोर्महाराजीभट्टने परि
भाषितुमेष्यत् । समाप्तः ॥ सितो फा-गुने चतुर्थेन वतिपतिथौ शारावत्या
सदापुत्रवद्विनेन लिखितोऽयं ग्रन्थः ॥

विवरणम्—श्रीनागीजीभट्टतपरिभाषितुमेष्यत्वरनामरुपाध्वनीयभाष्यद्विकपरिभाषापरम्पर
टीकाद्वयोर्द्वयं निबन्धः ।

No. 36. प्रक्रियाकौमुदी । Prakriyā-kāumudī Substance, country-
made colourless paper, 10 x 5 inches. Folio, 232 lines, 10-12 in a page.
Character, Nāgara Date, 1 Appearance, very old, worn out, and
writing effaced in parts. Prose and verse Generally correct. Incom-
plete.

An incomplete copy of the work noticed in No. 7.

विवरणलूकपूर्वम् ।

No. 37. प्रक्रियाकौमुदी । *Prakriyākāumudī* Substance, country made colourless paper, 10×3 inches. Folia, 288 (of which foll. 1-26 are wanting) Lines, 6-8 in a page Character, Nāgari. Date, Samvat 1636 * Appearance, very old, worn out, torn and writing effaced in most parts. Prose and verse Generally correct Complete (except for the first 26 foll.)

Another copy of the same work.

विषयानुक्रमम् ।

No. 38. प्रक्रियाकौमुदी । *Prakriyākāumudī* Substance, country made colourless paper, 10×5 inches. Folia, 101 Lines, 3-10 in a page Character, Nāgari. Date, Samvat 1193 Appearance, very old, worn out, torn, and writing slightly injured in parts. Prose and verse Generally correct Complete (as regards the latter part)

This codex contains only the latter part or *uttarārdha* of the work, complete with all the *sūtras* as well as important passages marked red.

पुस्तकेऽस्मिन् प्रक्रियाकौमुदीनामकग्रन्थोत्तरार्द्धमात्रं वर्तते ।

No. 39. प्रक्रियाकौमुदीटीका । *Prakriyākāumuditika* Substance, country made white paper, 14×6 inches. Folia, 366 (of which the first two are wanting) Lines, 7-15 in a page Character, Nāgari. Date, ? Appearance, very old, worn out, and torn in parts. Prose Generally correct Incomplete (up to the end of the *Savanta Prakriya*)

A commentary on the preceding work by Kṛṣṇa, son of Śrī Naraśimha. Noticed in the Catalogue of the India Office Library, pp. 168 and 169, Nos. 622, 623, 624 There is noticed also another

* The writing being very much injured, we made out the last two figures with great difficulty

commentary on the same work under the name of Prasāda, by Vittala, son of Nṛsiṃha. See the same Catalogue, p. 166, No. 618.

Beginning. नामि ।

End. आप्पदे न् अन्वीत्यं पाथयति अन्वीत्यं ददतीत्याद्यष्टां । अथ दतीयादि-
जिति विज्ञेयविधानमविवक्षितं । द्वितीयास्तपि दुश्च श्रेयत्वादिति
मक्षेपः ॥

पृथ्वीमण्डलमीलिमण्डलमभिः श्रीशिववंशमनी
समः श्रीनरसिंहसूरिरमवत प्रत्यक्षवाचस्पतिः ।
सत्सूयो, हतयुद्धभाविष्ठौ सत्प्रक्रियाव्याहृतौ
श्रीकृष्ण कृतौ समाप्तिमगमन् हित्वायया प्रक्रिया ॥
इति विश्वप्रक्रिया ।

Colophon. इति श्रीप्रक्रियाकौमुदीटीकायां सुवर्णं समाप्तं ॥ १ ॥

विवरणम्—प्रक्रियाकौमुदीटीकाद्वयोऽयं निबन्धः श्रीकृष्णविरचितः ।

No. 40. प्राकृतप्रकाशः । Prākṛitapraśāśh Substance, country-
made reddish paper, 16 × 3 inches. Folia, 26 Lines, 5 in a page.
Character, Bengali Date, 1 Appearance, old Prose and verse.
Generally correct Complete

'A grammar of the Prākṛita dialects in Sanskrit, entitled Prākṛita
Prakāśa, by Vararuci This work has been translated into English
and edited by Prof. E. B. Cowell, and the text also has been pub-
lished in Calcutta and other places. Noticed in the Catalogue
of the India Office Library, p. 266, No. 939.

Beginning. श्री नमो गणेशाय ॥

*संमहादेवादिरदाशः । संमहादेवादिरकार आरा भवति । लोकात्

* Before this sūtra the following extra passages are generally found
in the printed copies—आदिरतः । अचिकारोऽयं दिति ऊईमदकमिथाम् आदिरतः
आने तद्वतीत्येवं वेदितव्यं । आदिरतदापरिच्छेदसमाप्तेन इति च आयाजारविधानात् ।

मारान् पातने ॥ समिही सावित्री ॥ प्रष्ट भविषात मनसिनी
प्रतिपन् सटच्च सट्ठ प्रसुष प्रसिद्धि प्रतिपदि ॥

End.

अक्षरि रे रोषसंभावनादिषु यस्यामन्ये निपायने ॥ गद्यादिषु द्रष्टव्या ॥
पिप मित्र द्विषा दवाये ॥ एते दवाये सु गर्भ पिप, कलसवित्र, चण्डी
द्विष ॥ ग्रीच सुकृतान ॥ ग्रीष सुकृतान्छये ॥

Colophon.

इति वरदचिह्नने प्राकृतप्रकाशे नवम परिच्छेद समाप्तार्थं दत्त ॥
श्रीगोपालानन्दगोष पुस्तकम् ॥

विवरणम्—श्रीवरदचिह्नने प्राकृतप्रकाशमिष्य प्राकृतभाषायाःकरणद्वयीऽर्थं निबन्धः ।

No. 41. **प्राकृतमनोरमा** । Prakṛtamanoramā Substance,
white foolscap paper, 12×8 inches Folio, 29" Lines, 4-10 in a page
Character, Nāgari (probably lithographed) Date, Samvat 1917,
Saka 1762 Appearance, looking somewhat older than the date Press
Not correct Complete

A commentary on Varanasi's Prakṛta Prakāśa, entitled Manō
ramā, by Bhāmaha

Beginning. श्री श्रीगोपालाय नमः ॥

अथति सद्गुदिससपुकरसुधुवताकलस कृचितावाह ॥

अवदिहगणकम् विनीदसुखिनी गवाधिपति ॥

वरदचिरचितप्राकृतमुच्छेदमूवावत्यमोष पुद्गल अकार इति लेखितो
मामर्ष (५) अष्टमम् ॥

End.

मिष सद्गुदादुपत सद्गुदादुपत आया विदुदवास्त विदुदुदुके प्राकृति ।

Colophon.

इति श्रीप्राकृतमनोरमादि सन्पूर्णमामर्षम् ॥ सन् १८१० मिति
लगायितपुस्तकालया अन्धवासरे श्रीमद् मुकुन्ददासदा आदिमामर्ष ॥

विवरणम्—मामर्षविरचितप्राकृतप्रकाशमिष्यद्वयीऽर्थं निबन्धः ।

No. 42. प्रौढमनोरमा । Praudhamanoramā Substance, country-made colourless paper, 10 x 4 inches. Folia, 212 Lines, 9-11 in a page. Character, Nāgara. Date, -1 Appearance, very old, worn out, torn and writing effaced in parts Prose Generally correct Incomplete (upto the end of the first half)

A gloss or supplementary commentary on the Siddhānta Kaumudī, entitled Praudhamanoramā, by Bhattoji Dikṣita, the author of the text. This is a well-known work and has undergone several publications. Noticed in the Catalogue of the India Office Library, Nos. 643-650, pp. 173-174.

Beginning श्रीरघुनाथ नमः ।

अथ अथ परं तत्र चारं चारं गुरीनि ।

मिडालकौमुदीव्याख्या कुम्भे प्रौढमनोरमाम् ।

इ यं व दृष्टः । इकारोपदेशः । अट् अङ् इङ् इत् यङिषु इकारस्य ह-
रादेशः । अहोष अह्यव्यापेति चत्वं । देवा इहति । श्री भगी इति
रौदत्वं । देवी इहति । इति चत्वं । लिङि । विभाषेत् इति वा
टः । इङ् । इदं सूचं यत्, रन्, भन्, जन् इकारस्य ह्यार्षम ॥

End.

एवञ्च विशेष इति विशेषाभिधानमविधितमिति च श्रीकृष्ण दशरथव्याघ्रा-
तात् सूत्र + + + पुनश्चावस्थाप्यत्वात् तदयमव्याघ्रमेव व्याख्या-
तत्वाच्चेति दिक् । यथायथमिति । नाम्नीति वडोनिषेध मानस वा
निवात्ये ।

Colophon.

इति श्रीभट्टीजीदीक्षितविरचिताया प्रौढमनोरमाया मिडालकौमुदीव्याख्याया
पुर्वार्द्धे समीप्तिमान् । शुभमस्तु । श्रीरामः ॥

विराजम्—श्रीभट्टीजीदीक्षितविरचितमिडालकौमुदीटीका प्रौढमनोरमाभिधा सुप्रसिद्धैव ।

No. 43. शब्दरत्नं । Śabdaratnam Substance, country-made colourless paper, 15 x 5 inches. Folia, 148 Lines, 11 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old Prose Generally correct. Incomplete.

A commentary on the Praudhamanoramā, entitled Śabdaratna, by Hari Dikṣita, disciple of Rāmānātha, son of Vīreśvara and grand-

प इ उ व १ । ए अ क २ । ए ओ उ ३ । ऐ औ ल ४ । इ य व
 र ट ५ । ल म ६ । ज म ड ङ म म ७ । म भ ङ ८ । घ ट ध प
 ९ । ज ष व ङ द म १० । ख फ छ ठ य न ट म व ११ । क प म १२ ।
 ग ष स र १३ । ह ल १४ । इति मन्त्राणादिसंज्ञार्थानि । इका
 रादिप्रकार उच्चारणार्थः ॥ मन्त्र 'मन्त्रे त्रिंशद्भाष्यः ।

End. नास्ति ।

Colophon. इति हतु प्रक्रिया ।

विवरणम्—वरदराजकृतमध्यसिद्धान्तकौमुदीनामन्याकरणाविवक्ष सुप्रसिद्ध एव

No. 45. मध्यसिद्धान्तकौमुदी । *Madhyasiddhāntakāumudī* Substance, country-made colourless paper, 12×5 inches. Folio, 50 Lines, 10-11 in a page. Character, Nāgara Date, 1 Appearance, very old. Verse and prose. Generally correct. Incomplete

This codex contains a portion of the *Madhya Kaumudī* from the beginning of the *Subanta Prakriyā* upto the end of the *Rudhādī*.

पुस्तकेऽस्मिन् मध्यसिद्धान्तकौमुदी खण्डिता वर्तते ।

No. 46. मध्यसिद्धान्तकौमुदी । *Madhyasiddhāntakāumudī* Substance, foolscap paper, 12×6 inches. Folio, 200 (of which the last fol. has been torn and become useless). Lines, 9 in a page. Character, Nāgara. Date, 1 Appearance, somewhat old. Verse and prose. Not correct. Complete.

End. वायवे मुमुन् ॥ चापे रत्ने प्रसवेति चक्रापादमुनौ दुहायम् ॥ इति प्रत्ययान् पूर्वमुदात्तं स्यात् ॥ विकीर्णम् ॥ अत्र ईकारव्योदात्तता । इत्यादि प्रयोगमनुसन्धानाभ्यासार्थं ॥ इति वरदराजकिया ॥

No. 49. मध्यसिद्धान्तकौमुदी । *Madhyasiddhāntakaumudī*. Substance, country-made colourless paper, 16 × 7 inches Folia, 57. Lines, 15-21 in a page. Character, Nāgara. Date, 1863, Samvat. Appearance, very old, worm-eaten throughout, and with different handwritings. Verse and prose. Generally correct. Complete.

A complete copy of the same work.

पुस्तकेशिखन् मध्यसिद्धान्तकौमुदीसंपूर्णं वर्तते ।

No. 50. प्रदीपसहितं महाभाष्यम् । *Pradīpasahitam Mahābhāṣyam*. Substance, country-made white and yellowish paper, 16 × 7 inches Folia, 1034 (each section with its own fol marks) Lines, 8-23 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old. Prose. Not correct. Complete.

This codex contains Pātāñjali's Mahābhāṣya complete, with Kaiyaṭa's commentary on it in both the margins noticed before.

पुस्तकेशिखन् कौटिल्यप्रदीपसहितं महाभाष्यं संपूर्णं वर्तते ।

No. 51. मुग्धबोधम् । *Mugdhabodham*. Substance, country-made yellow paper, 11 × 4 inches Folia, 56 Lines, 6-9 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, not fresh. Verse and prose. Not correct. Incomplete.

A Sanskrit grammar, entitled *Mugdhabodha*, consisting of aphorisms with Vṛttis, by Vopadeva, son of Kesava and pupil of Dānasa. The date of the author is ascertained to be the latter part of the 13th century. It is a famous work generally studied in Bengal and has undergone several publications with or without commentaries. Noticed in the India Office Catalogue, Nos. 848-849, p. 230.

Beginning. श्री नमो गच्छेमाय ।

मुकुन्दं ससिद्धान्तं प्रविषन् प्रचोदते ।

मुग्धबोधं व्याकरणं परीपठतये मया ।

नम शिवाय इति नमस्कारपत्रम् ॥ श्रीशङ्खमङ्गल आदिति प्रयोजनाभि
धेयसम्बन्धा ॥

End नास्ति ।

Colophon. इति पत्रम् पाद ।

विवरणम्—वीपदेवकृत मुग्धबोधव्याकरण सुप्रसिद्धमेव । अनेकशो मुद्रितामद वङ्गनागरा
व्यचरे । .

No. 52. मुग्धबोध । Mugdhabodham Substance country made
white paper, 12 x 7 inches bound like a book Folia, 77 Lines
16-23 in a page Character, Nagara Date, Saka 1727 Appearance,
old, worn out, torn and worm-eaten throughout. Verse and prose Not
correct. Complete

A complete copy of the same work

End. कश्चिद्विहितं न स्यात्, कश्चिद्विचिदं स्यात्, कश्चिदा स्यात् कश्चित्तीत्यन्ता
पीत्यर्थं पूर्वभिः प्राप्तावाच इत्यादौ वेदविद्वे ब्रह्मण्यो मङ्गलार्थं १७
पाद इति लक्षणाध्यायः । श्रीव्याख्यापीठेन लोके प्रकीर्तनं चेतुर्भ्यं वि
लीके सुदुलभं तत् खलु मुग्धबीषाणभ्यतेऽत एतन्नीयमेतत् ॥

विद्वद्वेनशब्दापी भिषककथननन्दन ।

वीपदेवकारेण विद्वो वेदप्रदास्यदम् ॥ १ ॥

वीर्वाचस्यविनेव पञ्चगुरो शिवाङ्गिनेवामव

लेनैकेन वि + + व्यती वसुसती सुप्येन संज्ञावता ।

धीऽय व्याकरणाचर्चकतराचिपातुर्थचिन्तामणि

र्जीयात् लोविदगर्थपञ्चतपति श्रीरोपदेव कवि ॥ १ ॥

यस्य व्याकरणे वरेष्ठवचना संतोता प्रबन्धा दम्

प्रपञ्चाता नववैद्यकेऽपि तिथिनिर्धारार्थमेकीऽनुत ।

साहित्ये च य एव भागवततत्त्वोक्तो परमस्य भु

व्याख्यापीठिरोमवेदिद्विगुणा की की लोकीतरा ।

Colophon. इत्याद्यावत्कृत्वामविबोवीपदेविवरचित मुग्धबोधे व्याकरणं संपादम् ।

अनुयुक्ततुरङ्गचन्द्रशङ्खेन युञ्ज

बुधदिनशनिवारं फल्गुनीमृतपक्षा ।

क्षिप्रितस्यपि मन्त्रं शोकाश्रीनाद्याभिषेक

दानधी इति विख्यात बाराणसिपुरे स्थिति ।

दिवरथम्—पूर्वमुक्तम् ।

No. 53. **सुग्धबोध** । Magdhabodham Substance, country made yellow paper, 10 x 3 inches Folia, 125 (of which foli 1-15 are wanting) Lines, 5 in a page Character, Bengali Date, ? Appearance, very old, worn out, torn, and writing effaced in most parts Verse and prose Generally correct Incomplete (without beginning or end)

The same work (incomplete)

बुलकीऽकिन् सुग्धबोधव्याकरणसंपूर्णवर्णने ।

No. 54. **सुग्धबोध** । Magdhabodham Substance, country made colourless paper, 15 x 3 inches Folia, 131 Lines, 3-5 in a page Character, Bengali Date Saka 1695 Appearance, very old, worn out, slightly torn, and writing effaced in parts Verse and prose Generally correct Complete

The same work (complete)

दिवरथम्—पूर्वमुक्तम् ।

No. 55. **मुग्धबोध** । *Mugdhabodham* Substance, country made yellowish paper, 18 x 7 inches. Folia, 111 Lines, 5 in a page Character, Bengali Date, ? Appearance, old, partly worn out, and with different handwritings Verse and prose Generally correct Complete

The same work complete.

बिबरबन्तुपुष्पम् ।

No. 56. **मुग्धबोध** । *Mugdhabodham* Substance, country made colourless paper, 15 x 3 inches Folia 62 (of which folia 1 and 2 are wanting) Lines, 5-6 in a page Character, Bengali Date, ? Appearance, very old, worn out, torn, and writing effaced in parts Verse and prose Generally correct Incomplete

The same work incomplete

बिबरबन्तुपुष्पम् ।

No. 57. **मुग्धबोधटीका** । *Mugdhabodhatika* Substance, country made red and colourless paper, 15 x 3 inches. Folia, 65 Lines, 5-8 in a page Character, Bengali Date, ? Appearance, very old and partly worn out. Prose Generally correct Incomplete

This codex contains fragments of two separate commentaries on the *Mugdhabodha*, one by Kārtikeya Sukhānta, entitled *Subodha*, and the other by Dayārāma Vācāpati. The first treats of Kārakapāda only, while the second of the *Strītya* each with its own folio marks. Of these, the first work is noticed in the Catalogue of the India Office Library, No 862, p 275

पुस्तकेऽस्मिन् मुग्धबोधनामकस्य श्री टीकास्यो विद्वत् । उभौ च अखिलभाष्यकारिणी ।
तत्र प्रथम कार्मिकेयसिद्धान्तस्य सूचीवर्णनम्, द्वितीयं दशवामनामस्य निबन्धः । प्रथमस्य
कारकपादव्याख्यानमात्रं, द्वितीयस्य तु स्त्रीत्याख्यानमात्रं वर्णितम् ।

No. 58. **सुधबोधटीका ।** Mugdhabodhatika Substance, country made yellow paper, 18 x 6 inches Folia 217 Lines, 7 1/2 in 2 page Character, Bengali Date, ? Appearance, almost fresh Prose Not correct Complete

A commentary on the Mugdhabodha, entitled Subodha, by Durgādas Vidyavāgīśa, son of Vasudeva Sarvabhāra Bhattacharya. Noticed in the Catalogue of the India Office Library, No 555 p 231. This is a famous work and is highly prized by the followers of Vopadeva. It is published with the text

Beginning. श्री गौरी देवेशाय ।

लक्ष्मीकान्तिनिखिलजगती समसद्वारहेतु
दुर्गादासी धरणिपतित कीटिकृत प्रणय ।*
पद्यालीलाखिलमुधमते धीमता पाठकानां
मनोपायं रचयति मितं सुधबोध टीकाम् ॥
श्रीमद्विद्यानिवासयोग्यैराग्यैर्विदुषि मुरिभि ।
मुरिभिर्विद्विता व्याख्या तद्याव्याख्यायते सदा ॥
अमुक्तं यदिह श्रोतुं प्रमानं ममेव वा
वचो मया दद्यान्म मनः मगोपयन्त तत ।

End

इदानीं तन्निवृत्तमकीर्तिं वन्दन् श्रीकृष्णमाह । श्रीवचनप्रतिमत्यादि ॥
दुर्गादासी धरणिपतितं सुधबोध टीकां
जानाविद्वन्मनसितामाशुवीधां सुधीषान् ।
आलीकौतामपिमुनममुधां सुधमात्रं स्वभावात्
दीपं त्यक्तान्वमपि मुच मुरिवद्भावयन् ॥

Colophon. इति दुर्गादासविद्यावागीशविरचिता सुधीषानाम सुधबोधटीका समाप्ता ॥

विवरणम्—श्रीदुर्गादासविद्यावागीशविरचितासुधीषानासी सुधबोधटीका । मुद्रितिविषयम् ।

* We notice some differences in the reading of the first verse of the India Office codex such as—

श्रीदेवानां निखिलजगती सर्वसद्वारहेतु ।
श्रीदासी धरणि पतितो मतिभावेन नला ॥

No. 59. মুগ্ধবোধটীকা । Mugdhabodhatikā Substance, country made yellow paper, 18x6 inches Folia, 270 Lines, 7-8 in a page Character, Bengali Date, ? Appearance, old having only stains upto fol 21 Prose Generally correct Complete

The same work complete

বিবরণ লুপ্তপুস্তক ।

No. 60. মুগ্ধবোধটীকা । Mugdhabodhatikā Substance, country made colourless paper, 18x4 inches Folia, 211, each section having separate fol marks of its own Lines, 7-9 in a page Character, Bengali Date, Bengali era 120 Appearance, old, with different handwritings Prose Generally correct Complete

The same work

বিবরণ লুপ্তপুস্তক ।

No. 61. মুগ্ধবোধটীকা । Mugdhabodhatikā Substance, country made yellow paper, 18x4 inches Folia, 27 Lines, 3-7 in a page Character, Nagara Date, ? Appearance, old Prose Generally correct Complete

The same work

বিবরণ লুপ্তপুস্তক ।

No 62. মুগ্ধবোধটীকা । Mugdhabodhatikā Substance, country made yellow paper, 18x6 inches Folia, 299 Lines 3-6 in a page Character, Bengali Date, ? Appearance, all the last fol is torn in two Prose Not correct Complete

The same work

বিবরণ লুপ্তপুস্তক ।

No 63 मुग्धबोधटीका । Muḡhabodhatika Substinct entry
made yellow paper, 18 x 6 inches. Folia 269 Lines 4-10 in a page
Character Pengu Date Sika 1757* Appearance, old Prose Not
correct Complete

Another commentary on the Mugdhabodhi entitled *Setu sangraha* by Gangadhara, son of Śivaprasada Turkapancanana of Kumārhatta.

Beginning, श्री भनी गणेशाय ।

महाधर शिव मत्वा कुर्वत सनुमयदम् ।
दृग्ग्य सुखोपाध्यसन्तिमन्तरथायिनाम् ॥
एव धत्त स्वयन्ति स्थान्य प्रमादन् भमण वा ।
यावत्तु त्राजलिभत्वा सन्त मग्रीधयन्तु तत्

साङ्गश्याकरणादित्ये सारमाह्वय सवपथ सुश्रुतिच नाम व्याकरण
कुञ्जन् रय्यकार आदावश्रवणविद्याताश साङ्गदानन्दनमनरूपमश्रुताश
रति । परन्तु वाचनिकायापारे वाचनिकमश्रुताशचरणमुचितनत आङ्
मकुन्दमिति ।

End.

अग्निम् इत्येव यदिह सात्त्विकप्रयोगव्युत्पत्तय उक्तं तदवैदिकप्रयोगव्युत्पत्तय
उक्तं तदवैदिकप्रयोगव्युत्पत्तय यच्च त्रय कविशिष्टादृते न स्यात् कवित्रिभिः
स्यात् कविदत्तोऽन्वयापीति यथा पूर्वोक्तं पुञ्जद्विती न एव ॥ त्राक्षयाम
इति त्राक्षयाम्नाञ्जलि सत्यं न विसर्गः । इत्यादी वदसिद्धः । त्रयशब्दा
मङ्गलाय । तथाच आदावन्त च मध्य च मङ्गलाचरण कृतम् ॥ ० ॥

Colophon.

इति कुमारवृद्धनिवासि श्रीश्रीशिवसादत्तकपचामनात्मक गङ्गाधरकृत
दुर्गम्यसुश्रोषसन्निधिरत्नरत्नहस्तुसंगुसयङ्क इष्टादिपाद ॥ ० ॥ इति
कन्दनाध्याय ॥

मिज गङ्गाधर शाके याजिवाशादिचन्द्रम

मंसुष्टु मसुष्टुकारिणं ध्यान्तुऽहिखलुन यथा ॥ • ॥

समाप्तार्थं सत्य ॥ ० ॥ ० ॥ श्रीरामचन्द्राय नमः ॥ ० ॥ श्रीकृष्णाय नमः ॥

श्रीहरि शरण ॥ ० ॥ नमः शिवाय ॥

विवरणम्—कुमारदण्डवालन्योऽग्निप्रसादतत्पञ्चमनामत्रथोऽज्ञापरिवर्चितमनुग्रहाभिध
मग्धोपटीकादयोऽपि विवन्तः ।

No. 66. **मुग्धबोधटीका** । *Mugdhabodhatika* Substance, country made colourless paper, 18×3 inches Folia, 43 Lines, 2-8 in a page. Character, Bengali Date, 1 Appearance, very old Prose Generally correct Incomplete.

Another commentary on the *Mugdhabodha*, entitled *Balabodhini*, by Śrīvallabha Vidyavagīśa, son of Syamadāsa Mukhopādhyaya Noticed in the Catalogue of the India Office Library, No. 85b, p 233

Beginning. श्री गुरुवे नमः ।

मत्ता श्रीगुरुपादपद्मपुगले सुखार्थसम्पत्प्रद

सादगुणीपद्मधूजनप्रियपद श्रीकुटुम्बैर्चित

इत्यापोपक्रमं मुजाततुलसीचन्द्राक्षरीचरित

टीका बालकवीचिन्ता वितनुत श्रीवज्रभी ब्राह्मण ॥

श्रीवैपदेवनाम्ना पण्डितन सादृशयत्यादिभ्यः सारमाह्वयः सत्पणः सुखवीध
नाम व्याकरणं कुर्वता तदादावग्रेवविप्रविधातायः सुकुन्दशिवनमनःपमङ्गल
माचक्षते ॥ सुकुन्दमिति ॥ तत्र व्याख्याक्रमः ।

उपीडातः पदचैव पदार्थं पदविग्रहः ।

आत्मना प्रत्ययस्या च व्याख्या रूपस्य च विधाः ॥ इति

अतो सुकुन्द द्वितीयाः सविदानन्द द्वितीयाः प्रणिपत्य मुनप्रथमा ।
प्रणीयते क्रियाः । सुखवीध प्रथमा । व्याकरण प्रथमा परीपङ्क्तये चतुर्थी ।
मया तृतीयाः । मया श्रीवैपदेन सुकुन्दे प्रणिपत्य सुखवीधे नाम व्याकरण
प्रणीयते प्रकाशयत इत्यन्वयः ॥ मया लक्ष्म्या सहेति वा । तथाच माल
श्रीनिर्मलदात इत्येकाक्षर कोषः ॥

End.

माप्तिः ।

Colophon.

इति बालवीचिन्ता व्यापदः ॥ श्रीमन्नोदरदेवग्रन्थेण पुस्तकमिदम् ।

विवरणम्—श्रीश्रीवज्रभरिचरितबालवीचिन्तामयेय सुखवीधटीकाद्वितीयं निबन्धः ।

This codex contains also another fragment of the same work upto the commencement of the *Syadipāda*.

वर्तमानस्यापि काचित् स्रष्टुमा टीकायाग्रस्या प्रतिलिपि स्वादिपादारम्भवर्धना ।

No. 67. मुग्धबोधटीका । *Mugdhabodhatika* Substaree country made red and colourless paper, 17 x 1 inches Folio 20 (of which fol 129 are wanting) Lines 59 in a page Character Bengali Date ? Appearance, very old, worn out, with different handwritings, and writing effaced in parts Prose Generally correct Incomplete

Another commentary on the *Mugdhabodha* by *Madhusūdana Vācaspati*, entitled *Madhamati* Noticed in the Catalogue of the India Office Library, No 869, p 236

Beginning, नास्ति ।

End, नास्ति ।

Colophon इति श्रीकृष्णचरणारविन्दमकरन्दसुधप्रतपोमधुगदनवाचस्पतिभट्टाचार्यविर-
चितायां मुग्धबोधटीकायां मधुसूक्त्यां चतुर्थं समाप्तपादो मत्त ॥ श्रीगुरुभ-
क्तिश्रीरक्षास्य पुस्तकं स्वाचरय मत्त ॥ श्रीश्रीरघुनाथाय नमो भक्त ॥

किं गवि गीत्वमुत्त गवि गीत्व

गवि चेद् गीत्वमनर्थकमतम् ।

गवि चेद्गीतं यदि पुनश्चकम्

सम्प्रति भवति भवत्यपि गीत्वम् ॥

आदौ वागवत ततोमुपगच्छी स्वावणलप्रीमती

मत्तैरावतकुम्भसिद्धिभक्त्यां आताम्यमूनि क्रमान् ।

इत्य तत्रैवर्षावनादिमयनाद्यानां चतुर्वारिधे

जाते किञ्च कटाचरोचयविव सप्त न शब्धोरपि ।

विवरणं—श्रीमधुगदनवाचस्पतिविरचितमधुमतीनामकमुग्धबोधटीकाकयोऽर्थं निबन्ध । पुस्तकं
ऽकिञ्च खण्डितं वर्तते ।

No. 68 मुग्धबोधटीका । *Mugdhabodhatika* Un let this number we find fragments of Daigadaka's commentary on the *Mugdhabodha* in four different codices

1st—Country made colourless paper, 16 x 4 inches Folio, 31 Lines 7 in a page Character Bengali Date ? Appearance somewhat

11 Prose Generally correct Incomplete Up to the Visandhapāda from the beginning of the first verse, agreeing with that quoted in the India Office Catalogue, No 855, p 231

2nd—Country made yellow paper, 18 x 3 inches Folia 15 Lines, 19 in a page Character, Nigari Date ? Appearance, old Prose Generally correct Incomplete From the beginning up to the Sandhāpāda

3rd—Country made yellow paper, 18 x 4 inches Folia, 21 Lines, 6 in a page Character, Bengali Date ? Appearance fresh Not correct Incomplete, containing only the first portion of the Dhātupāda

4th—Country made red and colourless paper 18 x 4 inches Folia, 31 Lines, 2-9 in a page Character Bengali Date ? Appearance old Prose Generally correct Incomplete Containing the Gāṇṇīya and Tālātta pādas

• ৭ম শতাব্দীর মঙ্গলময়ীয়া ব্যাকরণ বর্ণন।

No. 69. **মুঘলভাষ্যটীকা**। *Mughdhabodhatika* Subhancer, country made colourless paper 16 x 4 inches Folia 179 Lines 9-12 in a page Character, Bengali Date ? Appearance old and slightly worn eaten throughout Prose Generally correct Incomplete

Another commentary on the *Mughdhabodha* by Rina Tarkavajña. It is a very interesting work and has been published with the text in Calcutta This contains up to a large portion of the *Tādhitapāda*. Noticed in the Catalogue of the India Office Library No 853, p 231 and also by Dr R Mitra in his *Notices of Sanskrit MSS.*, No 1540

Beginning. श्री गङ्गा नमः ।

प्रकाशितं बाह्यवर्णनम्

प्रकाशितं विमर्शप्रकाशने ।

प्रकाशितं विमर्शप्रकाशने

प्रकाशितं विमर्शप्रकाशने ।

पञ्चानने चन्द्रकथाविग्रहे
 मार्त दधान धलतिमयुक्तम् ।
 व्यर्थं समर्थं स्मरितं मुनिर्
 चाष्टौदितं तन विग्रहं नमामि ॥
 दनुजकुलविपक्षचुम्बदुग्धाग्निर्भो
 क्रमदधतममामा रेजिरे धण बाण ।
 दूधरललखरोमि ध्याताविधु ममानो
 त्तिभुवनबुधवच सेनबाहुभीरुर्हर् ॥ ७ ॥
 मीन व्याकरणं कृतं कनिष्ठे दृष्टा भवामी नरा
 नद्यानारुतमानवान् कवचव्या श्रीगुणवीर्य भुवि ।
 पाचिन्वादिमतावधोकनवर श्रीरामशर्मा कृती
 तर्जितां सुधियां प्रसीदजननीं टीकां तनीति स्वयम् ॥
 गुणवद्विमुक्ती नैवो न दीयीःसीह यमत ।
 सतां ध्यानश्री दीव परिष्ठाद्यं सतां पुनः ॥
 परेऽप पाचिनीयता केचिन् कलापकीविदा ।
 पके विद्या तिवासा सुरवे चाचितसारका ॥

१८ खलु सकलजिह्वैकवाक्यतया प्रारम्भितवन्ममानिदमिदमश्वकीभुता
 साधारणविग्रहाजगन्केवलमस्तारदधमद्वर्णं शिष्यजिह्वायै चादौ निब
 धाति । मुकुन्दमियादि ।

End. मासि ।

Colophon श्रीश्रीरामतर्कवागीशभट्टाचार्यसङ्ग्रहोपाध्यायविरचिता कारकपादटिप्पणी
समाप्ता ॥

निवरणम्—श्रीरामतर्कवागीशभट्टाचार्यविरचितमुन्वोषटीकाश्लोके निवन्धोऽतिमुप्रसिद्ध

भव ॥

No. 70 मुग्धबोधटीका । Mugdhabodhitikā. Substance, country-made yellow paper, 17 x 4 inches. Folio, 217 (each section having separate fol marks of its own) Lines 6-10 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, almost fresh. Prose. Generally correct. Incomplete.

This codex contains Gangādhara's commentary on the Mugdhabodha, entitled Satsamgraha upto the end of the Vibhaktipāda. Already noticed in No. 63.

विषयः नूतनपुस्तकम् ।

No. 71 मुग्धबोधटीका । Mugdhabodhitikā. Substance, country-made yellow paper, 21 x 4 inches. Folio, 169. Lines, 3-9 in a page. Character, Bengali. Date ? Appearance, old. Prose. Generally correct. Incomplete.

This codex contains Durgadāsa's commentary on the Mugdhabodha, entitled Subodha, upto the end of Tyakti. Already noticed in No. 58.

विषयः नूतनपुस्तकम् ।

No. 72. मुग्धबोधटीका । Mugdhabodhitikā. Substance, country-made red and yellow paper, 20 x 4 inches. Folio, 75 (of which fol. 1-102 are wanting) Lines, 6 in a page. Character, Bengali. Date, Śaka 1736. Appearance, old. Prose. Generally correct. Incomplete.

This codex contains a portion of Durgadāsa's commentary on the Mugdhabodha from the commencement of Samaya upto the end.

Besides this there is another fragment of the same work on the Strītya chapter, the paper on which it is written being ash-coloured.

विषयः नूतनपुस्तकम् ।

No 73 मग्धबोधपरिशिष्टं । Mugdhabodhaparishistam Substance, country made reddish paper, 15 x 3 inches. Folia, 19 Lines, 7 in a page Character, Bengali Date, 1756 Appearance not old Prose Generally correct Incomplete

A supplement to the Mugdhabodha Parisaṁśṛta by Nandakīśora Sarman Bhāṭṭācārya Cakravartin This codex contains a portion of the work from Karaka upto the end of the Taddhitapida. Noticed in the Catalogue of the India Office Library, No 573 p 238.

Beginning. 'शौ नमी भगवते ।

यद्य कारकं विदुः ॥ तत्र क्रियानिमित्त कारकमिति वद्व । अत्र
निमित्तपदस्य कारकात्वे विषय भूमि ददातीत्यत्र सम्प्रदानेऽप्यादि
तस्य व्यावहारिककदानक्रियाया कारकत्वाभावात् अन्वयादिद्वयित
पूर्ववर्तिन एव कारकपदायत्वात् । प्रयोगकार्यकत्वेन तु द्वयद्वय सत्तुल्य
पक्षीत्यत्र सम्प्रदानेतिव्याप्ति । तस्य सत्तुल्यसम्प्रदानद्वारा पाकक्रियाया
प्रयोगकत्वात् किन्तु क्रियानिमित्तत्वं क्रियाभयित्त स आन्वयी विभक्तये
कारक तदात्र क्रियान्वयिभिन्नपदत्वयित्वं कारकत्वं विषय भूमि ददा
तीत्यत्र नानक्रियान्वयि यत्तुल्यसम्प्रदानत्वं तदन्वयित्वं विप्रत्येति तत्र
लक्ष्यसम्प्रदान । द्वयद्वय तत्रले पक्षीत्यत्र यद्वयसम्प्रदानत्वं तद्वयित्वेति
न तु पाकक्रियायामती न सम्प्रदान कारकत्वापत्ति । अन्तु कर्मादि
यद्वयसम्प्रदानमेव कारकत्वम् ।

End.

॥ तस्मै ॥ भावविहिततत्त्वयान्ता निवारय सौलिङ्गायु । ॥
नित्यत्वात् कर्माद्यनुवर्तित्वात् । साधोभाव साधुता शुद्धता लघुता ।
नेमन् । भावविहितमेव प्रत्ययान् पुनित्र स्यात् । अद्वय भाव
अस्मिन् लघिमा गरिमा ॥ प्रियो वा ॥ इमन्तं प्रिय पुनित्र
वा स्यात् ॥ प्रेमा प्रेम ॥ स्वाद्यतत्त्वयान्ता कचित् लिङ्गान्तरत्वमभि
धानात् । यथा त्रिलोकी एव पैलोर्कं मुक्ता एव सौक्ति ॥ ॥

Colophon.

इति श्रीनन्दकिशोरमहापात्र्यचक्रवर्तिनो मृगबोधपरिशिष्टे तद्विस्तारकस्य
समाप्त ॥

शक्ति यति रत्नसरसरित्त्वामिष्टभाषसाने
चार्य आनी गताति विधोर्वासे दिदिष्टये ।
साधोपादान्मुक्तमुक्त मानसालि प्रवेष्ट
मृद्वी दीर्घविभक्तिलिखत् एतर्क विचाराय ॥
अस्य दर्प विवर्तने कोमशूष पतेत् सदा ॥

विवरणम्—श्रीमद्भक्तिश्रीरक्षाचार्यचक्रवर्तिनतमुन्मदीयपरिशिष्टनामकोऽर्थे सुन्मदीयपात्रक
सङ्कारिनिवन्विशेष ॥

No. 74. महाभाष्यप्रदीपविवरणम् । Mahābhāṣyapradīpavivara-
nam Substance, country made colourless paper, 10 x 4 inches Folia,
159 Lines, 9 in a page Character, Nagara Date, *? Appearance,
very old Prose Generally correct Incomplete

A commentary on Karyata's gloss on Mahābhāṣya by Narayana,
entitled Bhāṣyapradīpavivaraṇa, generally known as Narāyaṇīya,
different from the work on the same subject and under the same
name by Iṣvaraṇanda, which is noticed in the Catalogue of the
India Office Library, No 580 p 158 The codex contains from
the beginning of the second chapter upto the end of the sixth

Beginning. ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

अथ सनये ॥ ननु समानधर्मविलम्बादिप्रपञ्चादुपलब्धत्वाच्च व्याप्तुं वा पुनरी-
यति सन्देह उपजायत विधिष्वन्ते तु न तद्विधिसन्देहनिमित्तमुल्लेखान्
इति प्रस्तावपक्षिरेत्यस्य आह अर्थान्वयमादिति ।

End.

न सैवैवादिनिरूपणार्थं वक्ष्यामि ननु नार्थ पाठो न कर्मण्य धनतीयेति
शुद्धिस्तद्विधिव निपातनेन विनष्टमिति ॥

Colophon. * इति नारायणार्थे श्रीमहाभाष्यप्रदीपविवरणे षष्ठ्याध्यायस्य चतुर्थे पादे
अनुवर्तमाने पादपाद्याय सप्तमः ॥ अमृतः ॥ शत ४५० ॥

विवरणम्—नारायणार्थमहाभाष्यप्रदीपविवरणसम्पूर्णम् ।

No. 75. माधवोद्यधतुवृत्तिः । Madhavīyadhātuvṛttih Sub-
stance, country made colourless paper 12 x 6 inches Folia, 220 Lines,
12 x 13 in a page Character, Nagara Date ? Appearance, very
old, worn out, torn, and slightly worm-eaten in parts Prose Not correct.
Incomplete.

A commentary on Pīṇḍya Dhātupāṭha entitled Madhaviya Dhātupāṭhi, by Sīṅgareṅṅa brother of Madhaviya. Noted in the Catalogue of the India Office Library Nos 689 694 pp 183 184 This codex contains upto the end of the Bhuvadi. The work has been published in Bombay.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥

श्रीगणेशाय नमः सत्त्वाद्यानामुपक्रमः ।
 ये नत्वा कृतकृत्या मृत्युं नमामि भजाननम् ॥ १ ॥
 जौयाद्वलिदुष्टो यश्च नीलश्रीवर्जितवने ।
 कुन्दाकुर्वदाभाति दत्ताय तद्विद्वताम् ॥ २ ॥
 विद्यामन्दकलां बाणो वद चन्द्रकाशरा ।
 मेघलतारतम्यं विविता विरठितपु ॥ ३ ॥
 स्वति श्रीमङ्गलसाय च्योत्पुत्रपुरम् ॥
 यन्मूर्तिर्गोविन्दोऽस्मिन् श्रीगणेश प्रतिविम्बते ॥ ४ ॥
 यम सीताशारङ्गाका (१) यन् प्रतापवन्तमनः ।
 यर साय यद्विद्य राजागो रवदायना ॥ ५ ॥
 मूर्ध्नि काष्ठान्तिके धाम यन्प्रतापवन्तम् ॥
 पुरी निधाय श्रीगणेशाय नमस्त्यजे परे ॥ ६ ॥
 कुर्वन् शत्रु यशानि धूमपटनीकल कपाद्याम्बु
 काष्ठान्गविर्जितं प्रकटयन् भुजं भव भूयसीम्
 वायव्यन् हतरप्रतापदहनशक्त्युत्प्लिङ्गाकृति
 प्रादी यन्कृति यन् प्रतापदहन कान् खन विधेरताम् ॥ ७ ॥
 तस्य मन्त्रिशिखारवमन्त्रिसारणसाधनः ।
 ये श्वाति रजगर्भेति यथायैवति यायिरी ॥
 + + + + + ॥ ८ ॥
 तम मा + + सार्द्धं विन मनीषिणा ।
 आत्मा भावबोद्धं धातुवर्णिविरच्यते ॥ ९ ॥

End

मातरि पूर्वपदयतवर्णानि हजारेकोपां तुल्या निपात्यते तत्पुत्रकृति
 बहुमन्त्रि वा चन्द्रकविदिः । इव यथादया इता इत्यर्थः + + +
 इति व्याख्याया रामाय मुपतोलिवसादीनामात्रप्रदीपविहानां संघट्ट विदी
 न भवति ॥ १० ॥

Colophon. इति पूर्वदक्षिणप्रथिमसमुद्राधीश्वरकल्पराजसुतसमराजमहामहिषा सायण
पुत्रेण माधवसङ्गोदरेण सायणाचार्यविरचितायां माधवीयायां धातुर्णो
शब्धिकरणभूरादयः समाप्ता ॥ ५ ॥ शुभमस्तु ॥

विवरणम्— माधवीयधातुर्णितानामधेयपार्श्वनीयधातुपाठव्याख्याननिबन्धः श्रीसायणाचार्यविरक्त
मुद्रमुद्रपत्र साम्प्रत मुद्रितयाय निबन्धः ॥

No. 76. लघुशब्देन्दुशेखर । Laghuśabdendusekharah Substance,
country in the yellow paper, 12 x 6 inches Folio, 565 Lines, 7-8 in a
page Character, Nāgara Date, Samvat 1907, Bengali Era 1257,
A D 1850 Appearance, almost fresh Prose Not correct In
complete

An abridgment of the Śabdendu-ekhara, a commentary on the
Siddhāntakaumudī, by Nāgari Bhaṭṭa son of Śivabhāṭṭa and Satī
Noticed in the Catalogue of the India Office Library, No 663, p 177
The codex contains only up to the end of the first half (Purvarddha)
of the work.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीशेखरस्य नमः ॥

धातुसंज्ञे महाभाष्ये लक्षणपरिचयम् ।

शिवमहेश्वरो धीमान् सतीदध्यात् नमः ॥ १ ॥

• सायणानी कल्पतरोरधिकचक्रतामनीम् ।

मङ्गलपुराणीकाश्रमणो लक्षणोक्तिः ॥ २ ॥

नला कथोक्तः नागेमसुतेवप्रकाशम् । •

मनोरमोमार्ददः लघुशब्देन्दुशेखरम् ॥ ३ ॥

यस्यसमाप्तिपत्रस्यारादिवर्तिवन्धुद्वितयसमनाय सप्तचित्तस्यपितृयम
स्कारद्वयं महत्समाचरन् व्याख्यायितुं कामगुप्यती मद्रसाय च निब
धति ॥ शुभिन्यमिति ॥

End.

चापे हन् इति तु संग्राह्योऽप्युत्पन्नः । अथयथाभावादिति तदामयः ।
विवरणम् ॥ लघुशब्देन्दुशेखरे द्रष्टव्यम् ॥

शब्देन्दुशेखरे अन्त्यं पूर्वमर्धमप्युत्तरं ।

श्रीयता तेन भववान् शिवया सञ्चित शिवः ॥

भूषित फणिभाषीक्या लघुशब्देन्दुशेखर ।

सतां हनुकुमलैवाक्षां यावत् फणिकुचे धरा ॥ २ ॥

Colophon. इति श्रीशिवभट्टसुतसतीगर्भजनागीजीमद्वक्त्रे लघुशब्देन्दुशेखरे पूजार्हं
समाप्तम् ॥ सम्यत् १८०० सन १२५० साल । इराजी १८५० । तां
८ यावत् १२ जुलाइ मङ्गलवार यक्षा अतुर्दशी । लिखित श्रीगोविन्दराम
शर्माणा ॥

विवरणम्—लघुशब्देन्दुशेखराभिधत्तशब्देन्दुशेखरसंक्षेपः १५ सिद्धान्तकीमुदीटीकाश्च
श्रीनागीजीमद्विरचित सुप्रसिद्ध एव ।

No. 77. लघुशब्देन्दुशेखर । Laghusabdendusekharah Substance
country made yellow paper, 12×6 inches Folia 109 (of which fol 1 is
wanting) Lines, 2-8 in a page Character, Nagari Date, Samvat
1907, Bengali Era, 1257, A D 1851 Appearance, almost fresh
Prose Not correct Incomplete

This codex contains the latter half or Uttarārdha of the
same work.

Beginning. नाति ।

End. अनाक्षां नादिवलीदाहरणं । रत्नपातममिति रत्नधातुन तेन वैकाचरीकृता
दिवलीदाहरणं । अलला भवतीरिवलला भवतीरिति । अलला इति
शब्दविशेषानुसरणमिति तद्व्याख्यान इति सर्व्वेष्टसिद्धिः ।

• शब्देन्दुशेखर पुनी मधूषा चैव कव्यका ।

समतो सम्यगुत्पाद्य शिवयोरपिती सदा ॥ १ ॥

शब्देन्दुशेखर सीधे फणिभाषीक्यभूषित ।

सतां हनुकुमलैवाक्षां यावत् शब्दविवाहरी ॥ २ ॥

Colophon. इति श्रीमदुपाध्यायीपनामशिवभट्टसुतसतीगर्भजनागीमद्विरचितलघुशब्देन्दु
शेखराख्ये सिद्धान्तकीमुदीत्याख्याने सप्तपात्रे समाप्तम् ॥ समाप्तसाधे दम् ॥
समस्तम् ॥ लिखित श्रीगोविन्दरामशर्माभि सम्यत् १८०० सन १२५० इराजी
१८५१ साल तां १ माघ पोष सुदि एकादशी ॥ ११ ॥ इराजी १५ ।
मादुयादी ।

विवरणम्—पुस्तकेऽस्मिन् लघुशब्देन्दुशेखरं खण्डितं वर्तते ।

No. 78. लघुशब्देन्दुशेखर । *Laghuśabdendusaekharaḥ* Substance, country made white paper, 12 × 4 inches Folia, 175 (of which foll 1-113 are wanting) Lines, 9-11 in a page Character, Nāgara Date, ? Appearance, old, with different handwritings. Prose Generally correct Incomplete

This codex contains only a fragment of the above-mentioned work.

पुस्तकेऽस्मिन् लघुशब्देन्दुशेखरं खण्डितं वर्तते ।

No. 79. लघुसिद्धान्तकौमुदी । *Laghusiddhāntakaumudī* Substance, white foolscap paper, 13 × 5 inches Folia, 123 Lines, 2-7 in a page Character, Nāgara Date, Samvat 1880 Appearance, not fresh Verse and prose Not correct Complete

An abridgment of the *Siddhantakaumudī*, by Varadaraja, is entitled *Madhya Siddhāntakaumudī* or *Madhya Kaumudī*. This is a further abridgment of the same work under the name of *Laghu-siddhāntakaumudī* by the same author. It has undergone several publications of which that with an English translation by J. R. Ballantyne, is remarkable. Noticed in the Catalogue of the India Office Library, Nos 669-671, pp 178-171

Beginning. श्रीमणीशाय नमः ।

मत्वा हरस्यतीं दवीं यज्ञां गुह्यां करीष्ये ।

याचिमीयमर्थेनाय लघुसिद्धान्तकौमुदीम् ॥ १ ॥

अ इ उ ए अल क ए ओ ङ् उ ओ च ङ् अ व र द् ल ण् अ म ङ् अ
नम् भ म ण् च ट थ म ज ङ् क द ङ् अ क क ट थ च ट न्
क प य् ङ् अ व स र ङ् अ इति मादिवराचि यन्त्राणादादिप्रज्ञायां ङ् अ

रादिप्रकार उच्चारणार्थः लघु मध्ये लिङ्मञ्जकः । इत्यर्थः । उपदेशान्
हल् रगुल्यान् । उपदेश आद्योच्चारण मनेष्यदृष्टं पदं मृगानरादनुवर्तनीयं
सर्वत्र ।

End.

युनक्ति । युवन् शब्दात् मियौ ति स्यात् । दुरति । ० । इति श्री
पद्मयाः ।

भास्वान्तरे पविष्टानां बालानां चोपकारिका ।

कृता वरदराजस्य लघुमिहानकौमुदी ।

Colophon.

इति श्रीवरदराजकृता लघुमिहानकौमुदी समाप्ता । ॥ ॥ संवत् १८८० ।
साधकास्युज वशी । कार सोम । तिथि चण्मा । शकवर्षदानमिहिल ।
श्रीमन्मन्त्रे वस ।

विवरणम्—श्रीवरदराजकृतलघुमिहानकौमुदीनामकमिहानकौमुदीनामसंक्षेपमयीऽ
निबन्धः ।

No. 80. लिङ्गानुशासनम् । *Liṅgānuśāsanam* Substance, country-
made colourless paper, 16 x 4 inches. Folia, 8 Lines, 2 in a page
Character, Bengali Date, 1 Appearance, very old, and worn out
Verse Generally correct Complete

The last chapter of *Amarakośa* treating of genders. It might be
considered as a supplement to grammar.

पुनरेऽखिलसङ्कोचस्य लिङ्गानुशासनभागमात्रं वर्तते ।

No. 81. वाक्यपदीयटीका । . *Vākya-padīyatīkā*. Substance,
country made yellow paper, 10 x 5 inches. Folia, 61 Lines, 7-9 in a page
Character, Nāgara Date, Samvat 1901; Bengali Era 1251; A. D 1849
Appearance, not fresh Prose Not correct Incomplete.

A commentary on the *Vākya-padīya* of *Bhartrihari*, a metrical
treatise on the philosophy of grammar complete in three kiṇḍas,

for which it is sometimes called *Trikaṇḍī* by Harivaṃśabha. The first *kaṇḍī* is entitled *Brahmakāṇḍī* or *Āgamasamuccaya* (on grammar and language generally) The second is called *Valyakaṇḍī* (on the sentence) The third is *Padakaṇḍī* or *Prakīrṇaka* (on the word) This work has been published with Harivaṃśabha Pūjyārjya and Holirāj's commentaries by Pāṇḍita R. mahāyāga Śāstrin in the Benares Sanskrit Series. Volume 11 the Catalogue of the India Office Library No. 700 p. 196. The codex under notice contains only Harivaṃśabha's commentaries on the first chapter.

Beginning. श्रीमद्योगेश्वरः । श्रीमत्पुस्तकमयै नमः ।

अनादिनिधने ब्रह्मा अस्तस्य सदचरः ।

नवर्षेनेऽद्येमास्य संहिता जगतीयतः ३१ ।

सर्वपरिकल्पातीतस्य भूतभवर्गसमस्तिकरीय समाधिषु स्यामि शक्तिमि
रिंयाविद्याविभागद्वये अविभागे ज्ञानभूतज्ञानाध्यामिन् सर्वाविभाग
भाषयथा यथावद्वारादुदातिभिर्लक्ष्यैः सत्यासत्ययोः अनादिनिधने
ब्रह्मेति प्रतिज्ञायेत तद्धि कार्यकारणभावस्य विभक्त्याविभक्तयोः ब्रह्म
सत्त्वरागु गुणादये प्रकृतिनिष्ठतिथीटी परिमल्लायत न आसीत् सध
मिथ्या सतिपरिवर्तयमाना कृतिर्यत्तुः सत्त्वरागुने तत्त भिन्नद्वयमि
मेतात्मासमि विहावाका प्रकृत्यसमाय ज्ञानपराजतया य ज्ञानतत्त्वमि
धीयत

End

नित्यरादिनाम् यी वाधुना अनादित्वं न प्रतिपन्नं सत्त्वरागुनादिपुष्टयो
माधुन्यवत्ता मयमे नै प्रकृती प्राक्त माधुना ज्ञानात् समुद्रमावृत्ते
विकारस्य पदान् व्यक्त्यादितो य भविष्यत्तिभि पुष्टये अनादित्यादिभि
न दीयत इति । प्रमाणान्वित्वादनृत्तविषयया यो न प्रयुज्यते
ज्ञाने न भोऽहंकारमिधायक यथासमि मेव पुत्रा कथ्ये न विहावर्गकोया
कदाचिदासीत् तदवस्थि नानावर्गान्वितस्य सत्त्वरागुना
नित्यसर्ववर्गस्य मिथ्या असीत् । तन्नामसत्त्वरागुना-वाधुनापुष्टये
प्रयुज्यमानेषु य ज्ञाने इदी यत्त यत्त तावमारण्यत न वाचकी
तत्त माधुन्यवत्ता या अवस्थप्रतिपत्तिवभावात् प्रयुज्यत मन्त्रिकालवत्
सत्त्वरागुनाय ज्ञायते ॥

Colophon

इति श्रीहरिवंशमहावैद्याचार्यविरचिते अष्टावलीय अष्टमसमुद्येनाम

ब्रह्मकाण्डं समाप्तम् । संवत् १८०४ सन १९५४ इराजी १८४८, २३

फाल्गुन ३ भाद्र श्रीगीबिन्दरामशर्मा लिखितम् ।

विवरण—श्रीहरिहरभट्टिरचित वाक्यपदीयाव्ययप्रथमकाण्डस्य टीकाद्वयीत्यं निबन्ध ।

No. 82. वाक्यपदीयटीका । Vākya-padīyatīkā Substance, country made yellow paper, 10×5 inches Folió, 166 Lines, 8-9 in a page Character Nāgara Date, Samvat 1905, Bengali Era 1253, 1 D 1848 Appearance, not fresh Prose Not correct Incomplete

This codex contains Panyarājas commentary on the second kāṇḍa of Bhartṛhari's Vākya-padīya

Beginning. श्रीं जमी भगवते वासुदेवाय । श्रीगणाधिपतये नमः ॥ एवं शब्दस्य प्रवीजनसहितं स्वरूपादिकं त्रिशतीं निर्णीतं । तस्य च साधु रण्येन वाचकत्वं व्यवस्थापितं । इदानीं भक्तभेदेन कैश्चित् परं वाचकं अन्येषां वाक्यमिति वाचकात्मनी वाक्यस्वरूपस्य च द्वितीयस्वरूपप्रतिपादनाय द्वितीयकाण्डप्रारम्भः ।

End.

अद्यान् तन्न व्याख्यसिद्धिर्भाष्यानुगा भूता ।
स्वरूपादीऽपि भाष्यस्य स्वयं सप्तपादये ॥
निबन्धद्वितीयाख्य टीकाकारेण कीर्णितः ।
संयच्छास्त्रानुगुणवत्तं श्रीपदादितम् ॥
विद्यावतामप्येतस्य स्वयंप्रतिपत्तयः ।
ततमाचार्यद्विचित्रैरावेगविवर्धकतः ॥
भट्टस्याख्ययमारस्य वैवाकरण्यामिनः ।
मूलभूतमवाध्याये पर्यन्तादायम स्वयम् ॥
आचार्यैकमुवातेन व्यायमार्यान् विचिन्त्य च ।
प्रदीप्तो विधिवद्वाय मन व्याकरण्यायमः ।
मयापि मुदनिर्दिष्टायाख्यायाविलुप्तये ॥
काण्डप्रथमक्रमेणैव निबन्ध परिकीर्णितः ।
सत्यकारेण सत्येऽपिन् स्नायिन् शुभ्यायम भूटे ।
इत्येवं वाक्यकाण्डस्य प्रमियविषया भूता ॥

भगति श्रीमिता लघु समासेनानिराकुला ।

विदम्भनामी य खलु सध्वं श्रीयने लवे ।

सपसत्य विरचिता राज्ञा + + + शूरदत्त नामैव ।

मशाहशिलाकुलैतद्व्यासकाचं समासत ॥

पुण्यराजिन लघुता संगति कारिकाश्रिता ।

गुरवे भर्तृहरये शब्दमग्नविदे नमः ॥

सर्वसिद्धान्तमन्दीहसारासतममये च ॥

Colophon. इति श्रीपुण्यराजकृता वाक्यपदीयद्वितीयकाण्टटीका समाप्ता । लिखितं श्रीगोविन्दशर्मा सम्भन् १८०५ यावत् कृत्वावतीया बुधवारः । सन १९५५ यावत् ईशानो १८ कृत्वा बुधवार सानि १८४८ ।

श्रीरामनारायणबाबुदेव

गोविन्दचक्रवर्तिसंस्कृतकण्ठ ।

विवरणम्—श्रीपुण्यराजविरचितवाक्यपदीय द्वितीयकाण्टटीकापदीये निम्नम् ।

No 83 वाक्यपदीयटीका । Vakyapadīyatikā Substance
country mark yellow paper 12 x 6 inches 11 in. of 11 6-9 in. a
page Character Nāgarī Date 1 Appearance not fresh Prose
Not correct. Incomplete

Another copy of the preceding work

३ न केऽभिन् वाक्यपदीयद्वितीयकाण्टटीकासाधनं सप्तम् ।

No 84 शब्दकौस्तुभः । Śabdakūṣṭubhaḥ Substance, country
made white paper, 12 x 5 inches Folia 226 Lines, 11 in a page
Character, Nāgarī. Date, 1 Appearance very old, worn out, and
writing slightly effaced in parts Prose Generally correct Incomplete

A commentary on Pīṇm's Aṣṭādhyāyī entitled Śabdakaustubha, by Bhartṛṃśa, the author of the renowned grammatical work, Siddhāntakaumudī. The work was left unfinished, only nine lectures, treating of the rules contained in the first quarter of the first Pīḍa, are generally found, the remainder is said not to be extant. Noticed in the Catalogue of the India Office Library, Nos. 607 608, pp. 162-163. See also Dr. Mitra's Notices of Sanskrit MSS., No. 1464.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ।

विशेष सविदानन्द बन्धुं योऽस्मिन् जगत् ।
 करोति करोति संजयोर्दधि लीलाया ॥ १ ॥
 नमस्तुभ्यं जगद्व्यापादितानि वदन् ॥
 श्रीमत्तुष्टिमुक्ताद विज्ञानव्यापकान् बुधान् ॥ २ ॥
 नत्वा लब्धोऽर्थं तार्त्तं सुमर्त्याह्वयन्ति ।
 कविभाषितमाख्यान् शब्दकौस्तुभमुदरे ॥ ३ ॥
 परिभाष्य वङ्गं यस्यान् योऽप्यं कश्चिन्मत् ॥
 तन्मन्त्रमनायासादितो गच्छेत् सत्त्वता ॥ ४ ॥
 समस्त लक्ष्मीरमणे भक्त्या योऽस्मत्कौस्तुभं ॥
 भवतिभवेतिगुण साफल्यं लब्धुमीदृते ॥ ५ ॥

प्रधानं प्रथमं प्रचार्युप-पद्ये व्याकरणस्य विषयं भगवान् भाष्यकारः प्रा-
 र्थयत् ॥ अथ अन्दागुणासक्तमिति ॥

End.

वार्तिकं व्याख्यानेन भगवता शाकलेन नामोपास्योपास्य वाङ्मयीभिरुद-
 ताभ्युपगम्य तत्र हरदत्तादिभिर्भाष्यैर्गुणादाय । तस्माद्वाङ्मयीभिरुद-
 दितैव सत्त्वम् । यथाच कथं पर्वति

“यस्मान्नां चित्तु + त- एतामन्तरं ये समाश्रिताः ।

कीदृका भास न दशा न तत्र दिवस वदन् ॥ इति

एतेन चन्द्रवर्द्धिर्भूत्वाङ्गोका इत्युक्तं भवति । अतद्विषयाशङ्कराचारीवितता
 चन्द्रमासा इति पञ्चमयः । चित्तु + + + + तन्मध्यदेशे वाङ्मयी
 इति व्याख्यातारः । व्युत्पत्त्यन्तरं तु तेषां दर्शितं । वाङ्मयी स्या + +
 + + विषयाशङ्का विषयायकः । तयोरेव वाङ्मयी नैवा + +
 + + इति । एतच्च + + + + चन्द्रमासा इति सर्वं सुस्पष्टम् ॥

Colophon. इति श्रीविष्णुकुटुम्बजीधरवरे सृष्टना भट्टोजिभट्टेन कृते शब्दकौस्तुभे
प्रथमस्याध्यायस्य प्रथमपादो नवमाञ्जिकम् ।

विवरणम्—श्रीभट्टोजिदीक्षितविरचितशब्दकौस्तुभामिषपाणिनीयवृत्तटीकाद्वयोऽयं निबन्धः ।
निबन्धोऽयं सन्दर्भितवान्पूर्वं कृतं इति प्रवादः प्रथरतिविरामः ।

No. 85. शब्दकौस्तुभः । *Sabdakaustubha* Substance, country made white and yellow paper, 14 x 6 inches Folia, 200 (of which foll 157-229 have been lately replaced) Lines, 4-9 in a page Character, Nagari Date, ? Appearance, very old, except those lately replaced Prose Generally correct Incomplete

The same work

विवरणम्पूर्वम् ।

No. 86. शब्दकौस्तुभटीका (प्रभा) । *Sabdakaustubhatika* (Prabha) Substance, country made white paper, 13 x 6 inches Folia, 89 Lines 6-10 in a page Character, Nagari Date, ? Appearance, old, and slightly worm-eaten in parts Prose Generally correct Incomplete

A commentary on Bhatṭoji Dīkṣita's *Sabdakaustubha*, entitled *Prabha*, by Vaidyanātha Pāyagunda, son of Mahadeva and Vani. Noticed in the Catalogue of the India Office Library, No 610, p 163.

Beginning. श्रीकृष्णाय नमः । शिवाय सांवाय नमः । श्रीगुरुभ्यो नमः ।

आमन्दकन्दं सुनिष्ठमिविन्दे

स्रष्टन्दगीविन्दपदारविन्दम् ।

वन्दे सुरेन्द्रादिमदादिदल

दीनादित्रयं रविमन्दनम् ॥ * १

वेद्यनाथ पायगुण्डो गत्वा नागेश्वरं गुरुम् ।

आख्यां प्रभाख्यां सगुणे कौस्तुभस्य स्वपुत्रये ॥

* Prof. Aufrecht suggests— वन्दे सुरेन्द्रादिं च पादपदं
दीनादंभाव विग्रहं च वन्दम् ॥

प्रारिखितपत्रनिर्बिम्बपरिसमाप्तये कृतं भगवदादिन्यायक मङ्गलं मिथ
शिवायै व्याख्याद्वयोक्तुमनुवर्ततेमङ्गलाय च निवर्त्तति ।

End. नास्ति ।

Colophon. नास्ति ।

विवरणम्—यौनेयशास्त्रपाठशुद्धेविवरितं प्रभाभिधं शब्दकोशमठौकादयोऽयं निबन्धः ।

No 87. शब्दशोभा । *Sabdasobhā* Substance, country made white paper, 12 x 4 inches Folia, 18 Lines, 14-15 in a page Character, Nagara. Date, Simrat 1824 Appearance, old, and slightly worm-eaten in parts Verse and prose Generally correct Complete.

A little grammatical work, consisting of rules based on Bhaṭṭoji Dikṣita's works with short explanations, entitled *Sabdasobhā*, by Nilakāṇṭha Kavi, son of Janardana Śukla. He finished the work in Śativat 1693

“विमलवक्त्रेकमिन्दे तिकान्ते विक्रमादित्याम् ।

शिवरात्री शिवपदयोर्निर्गलतिराभावि श्रीलक्ष्मणे ॥”

Beginning. श्रीहरमन्त्रे नमः ।

मानन्द प्रसन्नो नमः शिवयोगरत्नसम् ।

शब्दशोभा शर्वं कृत्वा शिष्टान्तरातिपद्ये ॥ १ ॥

अ इ उ ए ऋ ए ऐ आ इ य व र ल ञ च ज ङ ण ढ ढ ण भ ञ क

द न व ख क छ ज ट ठ ड प य श ष ह ति गुणाद्युच्चारितव्यानि

॥ आद्यन्तानाम् । आद्यन्तानां तन्मूर्च्छितानां मन्त्रतानां संज्ञा स्यात् ।

यदा लम् इति ज्ञेयं न ज्ञानां संज्ञा स्यात् एवमादयः ।

इतिशुद्धावधार्यत्वात् ।

॥ काव्यमिति ॥

उच्चार्यमानं प्रयोजनार्थमिति ।

इतीश्वर्यम् ॥

प्रसन्नादर्शनं श्रीपदो श्रीपदावलिशिवम्

End.

समाप्ते क्वप् ।

अनञ् पूर्वे समाप्ते सति पूर्वकाले क्ववेककुपैके धातावुपपदे । प्रथम्य
याति । क्वपि खलुपूर्वात् परम्य खेरच् परिशमय्य प्रादाय ।

पौन पुन्ये खम् ॥ पदे द्विय ।

एककर्मके भातौ पूर्वकाले खम् । समन्त दि ॥ खार खारं हरये ।

लोकाच्छेषस्य छिद्दि ।

इति कृतप्रक्रिया ॥

यद्यपि मनुष्यबुद्धीर्मात्रं तथा ज्ञेयमदम्येव ।

मुप्यति तदेव तेजो विवसति यस्य प्रसादयं ॥ १ ॥

यल्लज्जनाहंनपुत्री बाह्याचार्यस्य दीक्षित ।

अभ्यस्तम्यज्ञातो भग्नौजीदीक्षितश्चाप ॥ २ ॥

हीराभिधानपातिततमद्विष्टि प्राप्तमिज्जगत् ।

कविनीलकण्ठग्रन्था निर्मितेतिना निर्मितेति ग्रैव ॥ ३ ॥

विश्ववक्त्रेकमितेऽप्येतिकाले विक्रमादिव्यात् ।

विश्वरात्रौ विश्वपदयोर्निजकृतिराधाय नीलकण्ठेन ॥ ४ ॥

Colophon.

नीलकण्ठकविकल्पित ग्रन्थश्रीभाभिध व्याकरणं सम्पूर्णम् ॥ संवत्सेदाविषसुभू
प्रमितेऽप्ये मार्गश्रीश्रावण्यां सिंते पक्षे वज्रदेव्यामर्चयितुं श्रीदाकायावि
नगरेऽलेखि बादानमिजालगविना स्वपठनाव ।

विश्वरथम्—श्रीनीलकण्ठकविबिरचित ग्रन्थश्रीभाभिधव्याकरणनिबन्ध ।

No. 88. ग्रन्थश्रीभा । Subdaśobhā Substance, country made
yellow paper, 12 x 6 inches Folia, 13 Lines, 7 in a page Character,
Nāgara. Date, 1 Appearance, almost fresh Not correct. Incom-
plete

The same work.

विश्वरथलूकपुस्तकम् ।

No. 89. शेखरास्थिमाला । *Sekhara'stlimālā* Substance country made white paper, 14 x 5 inches Folia, 81 (of which fol 1 is wanting) Lines, 10-11 in a page Character, Nāgara Date, ? Appearance old, slightly worm-eaten throughout, and written by different hands. Prose Not correct Incomplete

A commentary on the *Laghu-abdendusekhara*, a work noticed in the Catalogue of the India Office Library, No 666, p 177, under the name of *Cidasthimāla*, by *Vaidyanātha Paṇḍigunda* In the Catalogue of Sanskrit MSS mention is made of another commentary on the *Laghu-abdendusekhara*, entitled *Asthimālā*, by *Balambhatta Paṇḍigunda* As the codex under notice is incomplete, and has neither a beginning nor end, and has no descriptive colophon at the end of a chapter or section, we cannot ascertain whether it is *Cidasthimālā* or *Asthimālā* or a third work different from these

पुस्तकः शिखरास्थिमालाभिधत्तुमुद्देश्ये नृशेखरटीकादयोऽयं निबन्धः अष्टिती वचने ।

No. 90. षट्कारकम् । *Ṣaṭkārakam* Substance, country made colourless paper, 14 x 5 inches Folia 20 Lines, 5-8 in a page Character, Nāgara Date, Samvat 1870 Appearance, old Verse and prose Not correct. Complete.

A treatise on the grammatical functions of the cases under the name of *Ṣaṭkārakam* in verse with explanations, by *Vallabhānanda* The very introductory verse shows that the author is a Buddhist

Beginning. योगयोग्यं नमः ।

भग्नसारवर्धे येन निर्विघ्नं भवपञ्चरम् ।

निर्माद्यपदमाहृतं तं शुद्धं मन्त्रमावहम् ॥

षट्कारकाणि सन्ध्यास्तुकापुनरादिषु ।

विभक्तिदेश्यनिर्देशमवश्यं योग्यमिच्छता ॥

इत्यर्थं दत्तकर्मा वाग्युत्पत्त्यर्थं संक्षेपतः सन्ध्यामभिधानं प्रस्तुतमाह

षट्कारकादीनां ।

End. मधेयं केवलमप्यस्य श्रुतिनिष्ठचित्तु क्वचिदपि श्रुतं चतुः श्रुत्यवहारी
क्रियमाद्ये बहुभिन्ने एदै कर्तव्य इति ज्ञात्वापि एतन्निदमवैक्यं कदा
चिन्मन्मदयो वज्रवदमयीजनानां सुन्दिष्ठिरन् जनककारकसम्बन्धो दया
पाठश्च निश्चीति स्थितम् चतुर्णामप्यमथाकमतानां परिश्रम एव विगति
भेदुक्तानां मध्ये कथंचित् शतम् अक्षरमरसी लोके सम्बन्धीयतिसिद्ध ।

Colophon इति श्रीवज्रभासन्द्विरचित पटकारक समाप्तम् । भाद्रपदे कृष्णपक्षे तिथौ
एकादश्यां चन्द्रबाधरे सवत् १८७० ।

विवरणम् — श्रीवज्रभासन्द्विरचित पटकारकामिथकारकविषयकोऽर्थं निबन्ध ।

No 91. प्राकृतमनोरमा । Prakritamanorama Substance
country made white paper, 12x6 inches Folia 31 Lines 10 in a
page Character Nagara Date Samvat 1873 Appearance old Prose
Generally correct Complete

A commentary on Vararuci's Pratikramana by Bhamaha
Noticed in No 41

विवरणकृतपुर्वम् ।

No 92 वार्तिकपाठ । Varttikapathah Substance, country
made yellow paper 12x6 inches Folia 60 Lines 9 in a page
Character, Nagara Date, Samvat 1905, Saka 1770 Bengali Era 1255,
A D 1818 Appearance almost fresh Prose Not correct Com
plete

Supplementary rules to Panini's aphorisms on Sanskrit grammar
entitled Varttika Patra, complete in eight chapters, each chapter
having four Pidas, by Katyayana It is a well known work but
has not yet been published The Varttikapatha published in
Benares deals with such Varttikas only as are to be found in the
Sulhanta Kaumudi

- Beginning.** श्रीगणेशाय नमः ।
 मित्रं गणपतये श्रीकृतोऽर्थे वपुर्मे गणपदीये प्राप्तेषु धननिधये । समा-
 नायामर्थावगती गणेश वापगन्धेन च गन्धेमेवार्थमिषेय इति निधय ।
 तस्य गणपुष्पके प्रयोदि चर्यम् ।
- End.** गणदीपि । अमीति वाचाम् अयामिह ॥ प्रकृतिचर । प्रकृतिचर
 प्रकृतिचर । प्रकृतिचर इति प्रकृतम् । अ अ एकद्विनिर्दिष्टावगत
 पाणिने सिद्धम् ।
- Colophon.** इति श्रीभगवत्कृष्णायनमने वार्तिकपाठे अष्टमाध्यायस्य अष्ट
 पाद ॥ १ ॥ ८ ।

विवरणम्—कात्यायनवार्तिकपाठाभिध सुप्रसिद्धीर्धननिधय ।

No. 93 **सुम्भबोधव्याकरणम् ।** *Mugdhabodhavjākaranam* Sub-
 stance, country made colourless paper, 11 x 5 inches. Folia, 25 Lines,
 6-10 in a page Character, Bengali Date, 1 Appearance, very old
 Verse and prose Not correct Incomplete

This codex contains the first part of the *Mugdhabodha Vyākaranā*,
 from the beginning upto the end of the *Hasanta Strilingapīḍa*.
 Noticed in No 51

विवरणम्—सुम्भबोधम् ।

No. 94. **सुम्भबोधपरिभाषाटीका ।** *Mugdhabodhaparibhāṣāṭīkā*
 Substance, country made yellowish paper, 15 x 3 inches. Folia, 15
 Lines, 2-5 in a page Character, Bengali Date, Saka 1728
 Appearance, old Prose Generally correct Complete

• An explanatory note on *Mugdhabodha Panbhi* ā

Beginning. श्री भगवत्पादः ॥

विष्णुसत्त्वस्य वागीशो ज्ञाना नृसमस्तुतुम् ।

आमासिन्नु परिभाषायां भाष्येन अष्टपुटः ॥

यत्न केन विदुष्याद्यानुशासितवाग्ममनुपमलक्षणम् । अद्यान् नृसत्त्वसि दृष्टान्ति
नृसत्त्वसि वा नृसम् ।

End. . आद्यधेतुम् अद्यावाप्यव्येदं विवेकवर्तितपत्तिरूपम् । अक्षरवादीनामभावे
विनिश्चयत्वात् अक्षरवादिनाम् अदिती भवति सत्त्वनिष्ठायां ज्ञानं प्रकृत्यै
रिति ॥ ० ॥ इति श्रीपरमहंसयोगे नमः ॥

Colophon. इति श्रीसुखवीर्यपादकृतं महाभक्त्योपायानुश्रीवोदवमकृतपरिभाषा
संयुक्तिटीका समाप्ता ॥ ० ॥ समाप्ता श्री परिभाषा

केवलं सुखवीर्यपादकृतं विष्णुसत्त्वसि

इति टीकासमाप्तौ भगवति नमः ॥

प्रकाशः १७९८ । श्रीरामानन्दरदाचार्यस्य आचार्यसिद्धः । श्रीहरी
०१७९८ ॥

विवरणम्—सुखवीर्यपरिभाषासंयुक्तिटीकाद्वितीयं विवरणम् ।

No. 95. अस्तव्याकरणम् नाट्यपरिगटम् । Antaryakṛāṇḍaṇ
Nāṭyaparidṣṭam Substance, country and vell & paper 14 x 1 in 1
Folia, 66 (not regularly numbered) Lines, 10-12 in a page Character
Bengali. Date, 1 Appearance, not fresh Prose and verse Not
correct. Incomplete

This codex contains only fragments of Antaryakṛāṇḍaṇ Nāṭyaparidṣṭa, a Sanskrit grammar written in the style of a drama, having two-fold meanings. Interpreted in one way, the passages are found to contain good advice and profound doctrine of Hindu philosophy, but in the other way, they are aphorisms of Sanskrit grammar with illustrations, by Kṛṣṇananda Vacaspati, a resident of Mahes'pura in Nadia, who was rewarded for this work by Mahes'ji Satiascandra of Kṛṣṇanagara with the title of Samavratī. This

work has been recently published by Paṇḍita Ajitanātha Nyāyaratna of Navadvīpa with his own commentary. The codex under notice has neither a beginning nor an end, nor even a complete chapter of the work.

पुनर्केंद्रित् शोक्तवान्दवावपतिविरचितस्य भाग्यपरिज्ञापरम्यायस्य सान्ध्याकरस्य
कति पत्राणि वर्तन्ते ।

No. 98. मारमञ्जरो ।	Sūmanjālī	Substance, country made
yellow paper, 12 x 4 inches	Folia, 30	Lines, 3-8 in a page
Nāgari Date, Śaka 1776	Appearance, rather old	Prose Generally
correct Complete		

A treatise on the philosophy of grammar by Jayakṛpāna Tarkapāṇiṇa. Noticed in the Catalogue of the India Office Library, No 724, p 191, under the name of Śabdānthonasāmanasijarī. It has been published in Bengali type by Survesvara Bhattachāryya of Navadvīpa.

Beginning. श्री नमो शिवाय ॥

हिरण्यवरणद्वय विप्लनाशकर परम् ।

• प्रथम्य जयसङ्गम क्रियते सारमन्त्रो ।

तत् प्रथमतः कालप्रतिपक्षम् । वर्तमानेष्वसमप्रतियोगित्वमतीतत्वम् ।
वर्तमानप्राग्भावप्रतियोगित्वं भविष्यत्वम् । स्वाध्यायकालाश्रितत्वं वर्त-
मानत्वम् ॥ अथ लकारादौ शक्तिनिर्दिष्टम् । लटो वर्तमानत्वम् । अथ
विधिलिङो भविष्यत्तरे विधि मुक्तावना यः । विधि कर्त्तव्यतोपदेशः ।
मन्त्रावना कल्पनम् । लोटो भविष्यत्तः । आशी प्रेरणा यः । आशी
शुभचिन्तने । प्रेरण प्रवर्तनम् । आशिर्लिङो भविष्यत्त आशीयः ।
लृट् लृङो भविष्यत्तः । तज्यानोद्यथोर्भविष्यत्त विधियः । लङ्लुङोरतो-
तत्त्वम् । लिटो वक्तृपरोक्षत्वमतीतत्वम् । लृङोऽतीतत्वं क्रियातिक्रमः ।

End

एवमकी ब्राह्मण इत्यत्र आतिपुरस्कारेण ब्राह्मणमासोपस्थितौ एकपदं
सार्धकं सौ ब्राह्मणवित्त्यत्र विपदं द्वयसीधाय सार्धकं सौ ब्राह्मणायत्यतौ
ब्राह्मणा यच्च वदित्वादीं तु वदन्वचमेव वदन्त्वावन्तिप्रब्राह्मणोपस्थितौ
आदीमान्नु व्यावर्धकतया सार्धकत्वमेवेति निश्चयः ।

तथा व्याख्येयमिति तत् सङ्गमनीये यस्य धर्मस्य धर्मात्तरं निरुक्तमसमा-
नाधिकारस्य प्रतिपाद्यत तत्र सननीति भूमाय । यस्य क्रिययाऽन्यस क्रिया-
त्तरं लत्यते इति व्याख्यातशु शब्दिकाभिप्रायिकम् ।

Colophon. इति श्रीमहामहोपाध्यायश्रीमवानन्दसिद्धान्तवागीश्विरचितं शब्दार्थसारसङ्ग्रहा-
वट्टकारकविवेचनं समाप्तम् । श्रीहरिनाथदेवग्रन्थेषां लिखितमेतत् ।

विवरणम्—महामहोपाध्यायश्रीमवानन्दसिद्धान्तवागीश्विरचितं शब्दार्थसारसङ्ग्रहा-
काण्डोकादयः वट्टकारकविवेचनाभिधौ निबन्धविशेषः ।

No. 98. वट्टकारकविवेचनम् । Sathakalavivacanam Substance, country made colourless paper, 14 x 3 inches Folio, 4 Lines, 8 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old Prose Generally correct Incomplete

The same work incomplete, having somewhat different reading in the introductory verse, such as—

मत्तं ज्ञापयदन्तं कारकावर्धनिर्धे ।

श्रीमवानन्दसिद्धान्तवागीश्वरेण प्रकाशयते ।

विवरणम्—नूतनपुष्पम् ।

No. 99. शब्दरत्नम् । Sabdaratnam Substance, country made yellow paper, 18 x 3 inches Folio, 5 Lines, 7 in a page Character, Bengali Date, ? Appearance, very old Prose Generally correct. Complete

A little work treating of the philosophy of Sanskrit grammar, entitled Sabdaratna, by Sīrāma Śrīrāma, entirely different from the work of the same name, noticed in the Catalogue of the India Office Library, Nos 651-652, p 172

Beginning.

अन्वयप्रसङ्गो नला अन्वयप्रसङ्ग विधीकयन् ।

योरामशरणीवन्ति अन्वयं समासतः ।

तत्र प्रकृतिप्रत्ययाभ्यामर्थस्य वाचकः अन्वयः । अन्वयतो वाङ्मनकादः ।

तथाचामरे शब्दे अन्वयः वाचक इति । स च धोटा भवति ।

शक्ती लाचविक्री कटी धीमदृष्टयः गैरिकः ।

कचिद्यौगिकदृष्टयः अन्वयः धोटा निगद्यते ॥

इति अन्वयप्रसङ्गप्रकाशिका । तत्र शाब्दिकप्रतिपादकः शब्दः । शक्तिश्च
अन्वयः । मुख्यव्यापारः अन्वयिणी धी मुख्यव्यापारः भगवत्संकेतितोऽस्या
अन्वयादयमर्थः बोद्धव्यः इतीत्यरेण्यादयः मेव शक्तिरित्यर्थः तद्विशिष्टार्थः
शक्त्यनुपपत्तिपादकः शक्ती वाचक इति यावत् । आधुनिकमङ्गितुं न
शक्तिर्मित्यर्थेव तदालात् । तदुक्तं भर्तृहरिणा

आज्ञानिकयाधुनिकं सङ्केतो द्विविधो मतः ।

मित्येव आज्ञानिकस्य वा शक्तिरिति गीयते ॥

आज्ञानिकस्याधुनिकः आत्मकारादिभिः कृत इति । अतएव गीरीमाय
तर्काचार्यैरपि साध्यान् संकेतितं योऽर्थमभिधत्ते स वाचकः ।

End.

प्रत्येकपदानुभवश्च संस्कारैरपरम तावद्विषयककारणव्यावधानीतृपनेर्नामा
मन्त्रिकैरेकप्रत्यक्षमेव ज्ञानाभाकारैरेककारणीतृपतिसम्भवात् तावत्पदसंस्कार
सहितचरमवस्तुज्ञानस्योपलक्षकत्वान् कथमन्यथा ज्ञानावर्णैरेकपदकारणं परन्तु
तावत् पदादानां कारणादिकदेव खलु कपोतव्याधानावत् पदार्थानां क्रिया
कलाभावेनान्यदर्थं ज्ञानबोधः भवतीति केचित् । तथाहि

उहः युधानः मिश्रः कपोता खले यथाऽनौ युगपत् पतन्ति ।

तथैव सर्वे युगपत् पदार्था परस्परैवापि च ज्ञानबोधः च भवतीति मेव ।

इहा युवानोऽन्वयिनी भवतीति केचित् । परेण

यदयदाकाङ्क्षितं योग्यसन्निधानं प्रपद्यते ।

तेन ज्ञानावस्थितं सार्थं पदेष्वन्यथागम्यते ॥

तथाच स्वप्नवाक्यार्थबोधानन्तरं तथैव पदार्थकृत्या महावाक्यार्थबोध
इत्याह । तावन्त्ये वस्तुनिष्ठा यदि तात्पर्यज्ञानं कारणं न स्यात् तदा
सैवममानस इत्यादौ कचिदप्यस्य कचिद्वचनं बोधो न स्यात् । न च
तात्पर्यस्याहकप्रकरणादीनामत्र ज्ञानबोधकारणत्वमस्ति वाच्यं तेषामननु
गम्यान् तात्पर्यज्ञानजनकत्वेन तेषामननुगमः न तात्पर्यज्ञानमेव वाचकान्
कारणमिति स्थितम् ॥

Colophon इति मन्दरवै सभासुम् ।

विवरणम्—श्रीरामचरितविरचितमन्दरवैसभासुम् इति विवरणम् ।

No. 100. सारमञ्जरी । *Saramanjari* Substance, country-made yellow paper, 14 x 3 inches Folia 25 Lines, 2-7 in a page Character, Bengali Date, 1 Appearance, old, with different handwritings Prose Not correct Incomplete

An incomplete copy of the work noticed in No 96

विवरणम्—सुम् ।

No. 101. सम्बन्धोद्देश । *Sambandhoddesa* Substance, country-made colourless paper, 12 x 5 inches Folia 11 Lines, 9-11 in a page Character, Nāgari Date, 1 Appearance, very old, worn out, slightly worn-outen and torn in parts Verse and prose Not correct Complete

A portion of Cingadāsa's *Kārikā* on *rasa* affixed, entitled *Sambandhoddesa*, with short explanatory comments

Beginning. श्रीवैद्यनाथ जयम् । श्रीविष्णुचरणाय नमः ।

यस्मिन्नेव विधीयते आदित्योदयविरतिता ।

समाप्तिं वा भवेत् यत्र स चक्र प्रथमा ततः ।

यस्मिन्नेव इत्युक्तम् । तदुक्तम् आदित्योदयविरतिता प्रथमा यस्मिन्नेव यस्मिन्नेव विधीयते विधीयते स चक्र भवति ततः चक्रान्ते प्रथमा विरतिता समाप्तिं वा भवेत् यत्र स चक्र भवति ततः चक्रान्ते प्रथमा विरतिता । ततः यथा चक्रान्ते भवति ततः विधीयते इति वाच्यते वाच्यते वा वाच्यते । ततः यथा चक्रान्ते भवति ततः विधीयते इति वाच्यते वाच्यते वा वाच्यते ।

End. - गत. आनन्देत्यादि विशेषेणानुक्रमेऽपि पूजादिप्रियावता विशेषेणेत्यादि
त्यादिना कृता च कस्यापि विहितेनीककर्मैत्यत प्रथमा नाम एव
कस्यात्रिता द्वितीयापि ॥ ० ॥ .

एतकर्मैवीकृतावी कचिदुक्तमनुकृतम् ।

अनुकृतमपि वीक स्यात् कचिदेव पदानरे ॥ १६ ।

० ० ० ० श्रीशिव ।

Colophon इति शोचद्रदासकृतो सम्बन्धीदेश समाप्त ॥

विषयम्—सम्बन्धीदेशाभिध शोचद्रदासकृतकारिकावलीप्रतिपद ।

No 102. संस्कृतवल्ली । Samskritavalli Substance, country made
colourless paper, 10×5 inches Folia, 4 Lines, 14-17 in a page
Character, Bengali Date, ? Appearance, very old, and worn out
Prose Not correct Incomplete

This codex contains only a small portion of Samskritavalli, a
work on Sanskrit grammar

एतदेकस्मिन् संस्कृतवलीनामदेव्य संस्कृतवलीकृतविशेषस्य सम्बन्धी वर्यते

No. 103 संक्षिप्तसारटोका गोयीचन्द्रकृता । Samskṛtasarāṭikā
Goyeindrakṛitā

This codex contains Goyeandra's commentary on Samskṛtasarāṭikā
in six parts of different descriptions each having separate fol marks.
Noticed in the Catalogue of the India Office Library, No 816, p 218

1st.—Substance, country made yellowish and red papers, 18×6 inches
Folia, 75 Lines, 3-7 in a page Character, Bengali Date, ?
Appearance, old Prose Generally correct Incomplete (upto the end
of the Sandhipāda)

Beginning   श्री नमः शिवाय ।

हरिहरहरिणामध्याप्रता हरणमविकाचं गुरम् ।

भविष्यसूत्रिका गीर्वाण-सूत्र टीका ॥

दीपावसाराण्यपरा सदाईनेदावधारणमयणा ।

कथं रथ इवाहो मामनुष्ठानं कुरु रथः ।

यदम् दीवानपि स्वप्ना इत्यान्वेषि ग्रन्थे यदम् ।

संभाषणम् । सन्तो वा शिरस्येव कृतोऽयम् ।

सुकुञ्जे करिणि कुरम्भमतिविम्बं दृग्गते यवम् ।

तद्व्याकरणं सुवमिदं त्वेपि दृश्यते मुनि ।

प्रभुसमूहनिराकरकथकारक नमस्कारमारुचि विधाय सारासाराकाव्यपद
माहात्म्यदर्शनानुसंगितसामिदासीननमः। प्रतिकारार्थं दयानामधिर
समयसुखपुत्रावस्थानकवि यशवी च स्वनाम प्रदमनदमाचार्यो दर्शनवि
श्वकर्मिणादि ।

End.

भवान् जिते इति पथे दुःखतरीकारणमाभात शिष्येति चादिदी न भवति
एवं स्वयं निवृत्ति धनमभित्यति दुःखं याति दुःखमायाति इत्यादि
वाग्व्यादे ॥ १० ॥

Colophon.

इत्थीत्यासनिकप्रीगोथोचन्द्रविरचितायां सुमरन्दिपरिभोषितशक्तिटीकायां
सन्धिपाद समाप्तः । ० ।

2nd—Substance, country made colourless paper, 18 x 4 inches. Folia, 25 Lines, 10-12 in a page Character, Bengali Date, 1 Appearance, very old and worn out Prose Generally correct In complete

(Commentary on the Kārikapada only, but incomplete)

3rd — Substance, country made colourless paper, 18 x 4 inches. Folia 2. Lines 8 in a page. Character, Bengali, Date, 1. Appearance, very old. Prose. Not correct. Incomplete.

* (Only a portion of the commentary on Taddhita)

4th.—Substance, country made yellow paper, 18 x 4 inches Folia, 22
Lines, 8 in a page Character, Bengali Date, ? Appearance, almost
fresh Prose Not correct Incomplete

(Commentary on Krit, incomplete)

5th — Substance, country made colourless paper, 18 × 5 inches
Folia, 40 Lines, 5-11 in a page Character, Bengali, Date, 1
Appearance, very old Prose Generally correct Incomplete

(Commentary on the Kṛīdantapāda only)

6th — Substance, country made papers of several colours, 18 × 4 inches
Folia, 67 Lines, 5-7 in a page Character, Bengali Date, 1
Appearance, not old, Prose Not correct Incomplete

(On the Suvantapāda only)

বিবরণ—পুস্তকে যিনি গোবীচন্দ্রকৃতা সঁচিসসারটীকা লিখিতা বসন্ত ।

No. 104. সঁচিসসারটীকা গোবীচন্দ্রবিরচিতা । Samkṣiptasāra
Goyicandṛaviraṇitā Substance, country made colourless paper, 18 × 3
inches Folia, 113 Lines, 5-6 in a page Character Bengali Date,
Śaka × × 16 Appearance, very old worn out torn and writing effac
ed in parts Prose Generally correct Incomplete

This codex contains Goyicandra's commentary on the Taddhita-
pāda only of the Samkṣiptasāra

Beginning. তদ্বিত ইত্যধিকার পাঠসমাপ্তি যাবৎ । নাস ইত্যধিকার সমাপ্তপাঠ
সমাপ্তি যাবৎ । তদ্বিতচন্দ্রাধ্যায়ন রত্নে তদ্বিত ইত্যাদি ।

End. কলিগর্ভে বিশেষণে ব্রহ্মপর্যায়ান্ ব্রহ্মল ব্রহ্মতা ভবতি । • • • • • ।

Colophon. ইন্দ্রীন্দ্রাচন্দ্রক গোবীচন্দ্রবিরচিতায়া জুমরনন্দিবিরচিত + + +
+ + + + + লিখিতম্ । সমসমুৎপাদা × × ১৬ সঁচি
সঁচিসসার চতুর্দশদশে পঞ্চদশে দিবা + + + + শ্রীমৎসং
সং + + + + ।

বিবরণ—গোবীচন্দ্রবিরচিতসঁচিসসারতদ্বিতপাদটীকাখণ্ডে নিবন্ধ ।

* The first two figures of Śaka are written in a new hand and appear just
like 10, but forms of the character in which it is written do not appear to be so
old

Colophon इति पूर्वधामिकुलकलानिविधिव्याविनीदात्मजश्रीव्यायपद्याननकतायव्या
व्याकरणदीपिकायां प्रथमं सन्निपादं समाप्तं ॥ १० ॥ ११ ॥ लिपिरिधं
श्रीहरप्रसाददेवग्रन्थेन पुस्तकम् ॥ श्रीश्रीराम अथराम श्रीश्रीदुर्गा श्रीश्री
दुर्गा श्रीश्रीदुर्गा श्रीश्रीदुर्गा कालो जयति शकाब्दा १०१८ ॥

विवरणम्—पुस्तकं लिखितं व्यायपद्याननकतायां सविप्रसारटीकायां व्याकरणदीपिकायां
प्रथमपादमात्रं वर्तते ।

१

2nd—Substance, country made colourless paper, 16 x 4 inches
Folia, 147 Lines, 68 in a page Character, Bengali Date Bengali
era 1145 Appearance, very old, worn out, partly torn, and writing
effaced in parts Prose Generally correct Incomplete

This contains only the second or Tinantapada of the same work

Beginning. श्रीराम ॥
कालत्रयमध्ये वर्तमानकालस्य पुरीषर्षित्वेन सृज्यताम् वर्तमानकालविहित
प्रत्यय विदधन् शब्दभाष्यान्तव्यसिद्धान् तानादाय श्रीपद्मिण्यस्त इति मन्वा
यन् टन् अथपादादुपसृज्यमानम् ॥

End. तस्य कर्मस्थानात् कर्त्तारं विद्वितीऽण् कर्मकृत्यपि भवत्येवमिति अविद्विश्चक्य
नित्यत्वादिति शानिश्च निरवोचम् ॥ ॥

Colophon. इति पूर्वधामिकुलकलानिविधिव्याविनीदात्मजश्रीव्यायपद्याननकतायव्या
व्याकरणदीपिकायां द्वितीयसिद्धान्तं पादः ।
श्रीमती श्रीरामचन्द्राय शकपायये नमः । श्रीगुरुवे नमः महामहोदय
श्रीरामरामनाथानन्दारमदाचार्यस्वाम्येवास्मिन् रामानाथब्रह्मचर्यो लिपिरिधं
कार्तिके मासि चित्ते पक्षे जयन्त्यां शुक्लपूरुषे समान्तिपाद्यं जाता
तिष्ठत्य ॥ ॥

यस्मिन् लिखितं सत्यं श्रीगुरुवति नमः ॥

शुक्लपूरुषे तस्य जाता च चित्ता तस्य च महोदयः ॥

नमः ११४५ साल श्रीरामाय नमः ॥

विवरणम्—पुस्तकं लिखितं व्याकरणदीपिकायां द्वितीयपादमात्रं वर्तते ।

3rd—Substance, country made yellowish paper, 15 x 3 inches.
Folia, 11 Lines, 1-12 in a page Character, Bengali Date, Saka 1726
Appearance, not very old Prose Generally correct. Incomplete

This contains only the third or Kṛīḍantapāda of the same work
Beginning. श्री नम मित्राय । तिष्ठत्यर्थं समायुक्तमर्थं प्रक्रममावलिहर्षिणी
मदभ्यामी विदधमाह लट् ।

End. लङ्गलादवि यथा तुम्ह तथैव निररीचम् ।
अङ्गिप्रवरदिलेति यत् धनो च वरादयः ।
पूर्व्वेयामनहाकुम्भी समग्रानि श्रीन्यायपञ्चाननी
आङ्गीकृत्य गुरोर्भर्तं समकरीत् कर्तुमिषानी श्रीभगाम् ।

Colophon. नासि लिपिरिक्तं श्रीहरप्रसादमन्त्र्यः आदर्शलाघटने ललकन दीवी न
विचारणीयः । तथा च

यथा इष्टं तथा लिखितं लिखकं नासि दूषय ।

भीमन्यावि रवे मङ्गो मुनीनाय नतिधनः ।

यत्नेन लिखितं धर्मं यदीरयति मानवः ।

शूकरी तस्य माता च पिता तस्य च गृहम् ।

भाद्रमासस्याष्टमदिवा हृदकटीयनो समाप्ता एवं लीलाधरे इरी च
मकाम् १७१६ ।

विवरणम्—पुस्तकैकानि व्याकरणदीपिकावाङ्मतीयपादमात्रं वर्तते ।

4th—Substance country made yellowish paper, 15 x 3 inches
Folia, 15 Lines 6-9 in a page Character, Bengali Date, ?
Appearance, not fresh Prose. Generally correct. Incomplete.

This contains only the fifth or Kārakapāda of the same work

Beginning. श्री नम मन्त्रिणाय ।

ननु प्रकृतियस्ययादिविभक्त्यपरिकल्पयया अष्टमाहर्कं व्याकरणं तद्विद्वत्तान्
अथ क्रियासुव्यग्रथीकविद्यादेर्व्याकरणं । असौ अथ । सुप्रत्ययसहिषा

যত লব্ধং বিদ্যালসামকলাদির্মতাং বিদ্যা ন সম্ভবতীতি তদেতুমান্
কর্তাদিশ্চলানামপি প্ৰাকবৰ্তনং যদা নাস্য হৃদযজ্ঞায়াং কলাদির্মতা
নামপ্যনাম ন প্রকৃতির্মবশ্যেব ইতি ন কথিহিরীষ ।

End.

ভাষ্যকর্মার্থোক্তি অমৃত্যুত্বাদিকর্মসম্বন্ধনিয়মানুসারে মূলং অতএব তদা
হরত্মে উপলব্ধিনিয়ামে ইতি কথিত্ব পুস্তকে ইত্যদে তদুপলব্ধং টীকায়া
শ্রীক বার্তিক ইতি পাঠো বিদিকরমাদমতঃ কথ্যলপ্যতী ইত্যম শ্রীক
বার্তিকম্যাবে শ্রীক সামান্যবহুভাষ্যে সমুদ্রতা নিবহ ইত্যর্থঃ অথবা
বার্তিকবশ্যেবদীর্ঘ শ্রীকবার্তিকসীপচায়াং সামান্যবিধিকরকামিতি ॥ খাঁ ॥

Colophon.

ইতি পুস্তকানিস্কৃতকলানিধিখণ্ডবিদ্যাখণ্ডবিদ্যাখণ্ডবিদ্যাখণ্ডবিদ্যাখণ্ডবিদ্যাখণ্ড
কলায়াং খণ্ডবিদ্যাখণ্ডবিদ্যাখণ্ডবিদ্যাখণ্ডবিদ্যাখণ্ডবিদ্যাখণ্ডবিদ্যাখণ্ডবিদ্যাখণ্ড
খাঁ নারায়ণায় নমঃ ॥ খাঁ গুরবে নমঃ ॥

বিবরণ—পুস্তকোক্তি প্ৰাকবৰ্তনবিদ্যায়াং উপলব্ধিমানং বৰ্ণনং ॥

5th.—Substance, country made, yellowish paper 17 x 3 inches.
Folia, 61 Lines, 6 8" in a page Character, Bengali Date
Appearance, rather old Prose Generally correct Incomplete

This contains only the sixth or Sivantapida of the same work

Beginning.

খাঁ নমী নমঃপ্রায়ঃ ॥

সুপ্রসঙ্গমুজা নমুকায়াং নমুপ্রকৃতিজ্ঞানার্থেব যত সুবলপাদনাম
মাখী জ্ঞানদীপী প্রকারাদিবসন্তে সন্ধ্যোপদেবাৎক লব্ধকলাইনুৎ ॥ ১ ॥

End

সর্বম সম্বিদ্ধায়াভাষ্যং অকর্মণ্যমিত্যাদি টান্মিত্বকর্মিত্বনামিকম
প্রকাশ্যে যদ্যপি সুবর্ষদীর্ঘং ন্যায়ঃ ১ ১১ অকর্মণ্যমিত্যাদি
জ্ঞানদীপী অবিদ্যাসংসারে অসামিতি জ্ঞানল নিধির্নং ন্যায়ঃ ১ ১২
ইতি সুপ্রসঙ্গমুজা ইত্যর্থঃ ১ ১৩ জ্ঞানলপ্যতী সর্বমেন সম্ভারম্যাবে
নুৎ ১ ১৪

Colophon

ইতি পুস্তকানিস্কৃতকলানিধিখণ্ডবিদ্যাখণ্ডবিদ্যাখণ্ডবিদ্যাখণ্ডবিদ্যাখণ্ডবিদ্যাখণ্ডবিদ্যাখণ্ড
বিদ্যাখণ্ডবিদ্যাখণ্ডবিদ্যাখণ্ডবিদ্যাখণ্ডবিদ্যাখণ্ডবিদ্যাখণ্ডবিদ্যাখণ্ডবিদ্যাখণ্ড
খাঁ নমঃ ১ ১৫ খাঁ গুরবে নমঃ ১ ১৬ খাঁ

एषे विने तथावादे पद्यमाद्य शमेधरे ।*

पाचाध्याय कतेये ममासा निमिता मतो ॥ ०० ॥ ०० ॥ ०० ॥

० ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥

विषयम्—पञ्चकेऽस्मिन् व्याकरणदीपिकाया वनसुवन्मपादमात्र वर्तते ।

6th.—Substance, red and yellowish paper, 15 x 3 inches. Folio, 60 Lines, 4-8 in a page Character, Bengali Date, Saka 1734 Appearance, not fresh Not correct Incomplete

This contains only the seventh or Simācapīda of the Vyākaraṇa-dīpikā a different work by a different author

Beginning. श्री तभी गयेमाध ।

सुखेन मेरते सन मरये यत्पदाभ्युते ।

इन्द्रभीलमचिन्नाम श्रीराम प्रथमाव्यहम् ॥

* तत्समासीनेन विधीयते न चानिर्गम्यकोकरमिव । एकस्य तत् कथं
सम्भवतु इत्युपासत्य सुबलेन महेन्द्रव्यापेक्षितले हेतुमाह नामाधिकारः (१)
विद्यत एवेत्यादि ॥

End.

केचित्तु नित्येति प्रमादमते विमलरचयनकर मकलमस्य प्रमादमते एव
मति चर्चायामदीची भवतोत्याह ।

वच कल्पनिर्दायित्वं सुखे पद्यानमस्य च ।

निविज्ञाज्ञानतो मुक्तिर्न र्नीवीवदनादिना ॥ शुभमस्तु ॥

Colophon.

इति श्रीवीरदत्तभट्टाचार्यविरचिताया व्याकारदीपिकाया सप्तम समान
पाद ॥ ०॥ शुभमस्तु शकाब्दः १७१० । अष्टमो काली । श्री गुरुवे नमः ॥

वारि इवेकदा मासे आचये सितपञ्चके ।

हरपमादनायेदं निश्चितं पुस्तकं सुदा ॥

॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥

विषयम्—पञ्चकेऽस्मिन् श्रीवीरदत्त भट्टाचार्यकृताया व्याकारदीपिकाया समाप्तपादमात्र वर्तते ।

This work is an exposition of Goyicandra's commentary on *Saṁkṣiptasāra*. Noticed in the Catalogue of the India Office Library, No 830, p 221. The full name of the author is given in it as Nārāyaṇa Nyāyapañcanāna, and that of his father as Vaneśvara Vidyāśmṛṇa. The codex under notice contains the work complete with the exception of Padas iv and vii for while iv is wanting, the seventh or *Sumasāpīḍā*, annexed here is a portion of Nārāyaṇa Nyāyapañcanāna's *Vyākaraṇādīpikā*, is not really so. It is Vaneśvara's exposition of Goyicandra's commentary, sometimes called by the name of *Vyākaraṇādīpikā* and sometimes as *Vyākṛāvadāna*. Noticed in the Catalogue of the India Office Library, Nos 923-929 pp 220-221.

No 106 संचिप्तसारटीका। *Saṁkṣiptasāratikā* Substance country made colourless and reddish paper. 15 x 3 inches. Folia 104. Lines 6-8 in a page. Character Bengali. Date ? Appearance very old worn out, and writing effaced in parts. Prose. Generally correct. Incomplete.

This codex contains Goyicandra's commentary on the *Kīrtikā* and *Tināntapada*s of the *Saṁkṣiptasāra*, noticed in No 103 each with separate fol marks of its own, both incomplete.

पञ्चकंडिकां संचिप्तसारटीकाखण्डस्य श्रीवीरभद्रकृतटीकायां कारकतिलकनामधेयसमर्थ विनोद ।

No 107 परिभाषेन्दुशेखरटीका। *Paribhāṣeṇḍuśekharaṭikā* Substance country made white and yellow paper, 15 x 5 inches. Folia, 87 (of which fol 1-4 are wanting). Lines 9 in a page. Character, Nāgarī. Date ? Appearance not fresh. Prose. Not correct. Incomplete.

This codex contains a commentary on the *Paribhāṣandāśekhara* of *Nagoji Bhattacha*, incomplete

As the codex under notice has neither a beginning nor an end nor even a regular colophon we could not find out the name of the author

पुनः शिखिन् परिभाषेन्दुशेखरस्य काविवदस्यैवा ज्ञाया वर्तते ।

No. 108 सारस्वतटीका ; *Sarasvatatīkā* Substance country made white paper, 12 x 5 inches Folia, 125 Lines, 7 8 in a page Character, Nāgarī Date, 1 Appearance very old Prose, Not correct Incomplete (upto the end of the *Taddhitasprahrāṣa*).

A commentary on the *Sārasvatatīkā* the text of which is given in full throughout, by *Pañjarāja* son of *Jivana*, and a minister of *Gayasadan* (*Gauddin Khilnī*) ruler of *Mālava* Noticed in the Catalogue of the India Office Library, Nos 801-802, pp 212-213 The codex under notice is incomplete containing the commentary upto the end of the first chapter of it

Beginning.

बालन्देकविधि दशमकारावतमीरविम्

दशमिष्यवर्ग बन्दे भरत विरहात्मम् ।

यान् दशमकारावतमीरविम्

मानन्दस्यन्दे इति सविधाय ।

श्रीगुच्छराज कुवले मनीषा

सारस्वतत्याकरचल टीकाम् ॥

इह प्रथम कथा निरुपवासीसिद्धार्थसिद्धेः सिद्धाचारप्रतिपादनाय इह
देवतानमस्तारवपुर्मन्त्राचारवपुर्मन्त्रं प्रयोदप्रतिपत्तिद्वारा समुपदीप्तं (चक्र)
वितं प्रतिपत्तिनीति ॥

प्रथम दशमकारावतमीरविम्

सारस्वतीशर्मा कुवले प्रक्रिया नातिविकरात् ॥

End

तथाप्येते संख्यायां संख्यायावकाशेऽन्तान् तथाप्येते प्रथमो भरतः ॥ श्री
चरमो मुदा यस्य वित्तं वित्तं यदाश्लिष्टोप वित्तो वित्तो ॥ १५

यद्यपि लोप इवोकारलोप । टिलात् रूप् इयो तयो । अनुक्तमयदायं
माह मया निपात्या कन्यादय का सख्या यथा त कति सा सख्या यथा त
तति या सख्या यथा त यति विप्रतिपक्षन्यादयोऽपि प्रयोगानुसारिण्य निपात्या
इति ॥ १ ॥

Colophon. इति

उद्देशान्नद्यालसादिस्त्रुत्थोराजेन्द्रबुद्धामणि
श्रीमत्साहिगयासदानसचिव श्रीशत्रुघ्नोदधि ।
तत्त्वज्ञादधिसाधुजीवन्मुक्त सारस्वतव्याकृत
संग्रह्यामिति तद्वितप्रकरण श्रीगुप्तराजीव्यात् ॥

देशास्त्रुताष्टम्यामा नखि श्रीराजारासय ।

विवरणम्—श्रीगुप्तराजकृतसारस्वतपक्षिवाटीकाद्वयाऽय निबन्ध पुस्तकविषयसम्पूर्णं वर्तते ॥

No 109. सारस्वतटीका ; Sarasvatīka Substance country
made white paper, 12x5 inches Folia, 114 Lines, 7 8 in a page.
Character, Nagara Date of Appearance, old Press Not correct
Incomplete

The latter part of the same work (incomplete)

Beginning श्रीमद्देशाय नमः ॥

दयावतो दीव्यति देवता सा
यथा चिरं चेतसि विष्णु रक्षा ।
सरस्वतीमूर्धनिचारणोया
मनन्दतां विन्दति नाड्योऽपि ॥

अद्याव्यातप्रक्षिप्ता निरूप्यते अथेति तद्वितप्रकरणस्यसन्दर्भानि रूपयान
नारं चाध्यातसंज्ञका मन्त्राया चाध्यातमन्त्राया आकषादिवादिरेत् मध्यम
पदलोपोति समास आदिजननानन्तर आदिनिरूपणावसरे नादिग्रन्था
नपदाय प्रथममध्यम्य प्रयुक्ती मन्त्रार्थतामपि व्यनक्ति ।

End.

माति ।

Colophon at the end of the *Madhyama* भाषाविभागमध्यमखण्डात्तरं

विद्याधारा षड्भाषा सुविश्व कदम्बा आचार्यभट्टनाथनाथन अकाशवाणीकरा

समस्तानां हि इन्द्राध्यात्मवर्तिनाम्

ବିବରଣ—ସ୍ତ୍ରୀପୁଞ୍ଜରାମଜନକାରଣଗୋଷ୍ଠୀକାନ୍ଦୟୀ ମିଶ୍ରଭ୍ୟୋଽପସ୍ତୁର୍ବ ।

No 110 सारसताभ्यान्तः Śrīśaṭakhyānta. Substance, country
 thale colour & paper, 10x4 inches. Folia, 30. Lines, 10-11 in a page.
 Character, Devan. Date, ? Appearance, old. Verso and verso
 Generally correct. Incomplete.

This index contains only an incomplete portion of the Ākhyata chapter of *Sarasvataparakriya*, a grammatical work consisting of the *Sutras* of the *Sarasvatayākaraṇa* with a commentary or *vṛtti* on them by Anubhūti Svārūpīcārya in three sections viz 1 *Svanta*, 2 *Ākhyata*, 3 *Kṛdanta*. Noticed in the Catalogue of the India Office Library, No 790, p 210. This work has been published in Bombay, Benares, etc.

Beginning.   શ્રીનિવાસ બલ

॥ अथ श्रुत्वा तत्क्रिया निदध्याम् ॥

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

इतिमाया प्रपञ्चा धर्मात्मिका ।

१ भ्यादि ३३

भू सभायामित्यादिनर्था धत्तुमत्रा भवति ॥ अत्रुत्तानिशादयः । स च
निविधः । आत्मनेपदीपरस्मैपरमयपदी अर्थाः ॥

End અદક્ષિત

Colophon   नॉबल

विवरणम् - पुस्तकस्य नाम गणेशपूजायाः आख्यानाकाररूपेण संविद्विरचितम् ।

No. 111. सारस्वतदीपिका । Sarasvatīdīpikā Substance, country made colourless paper, 12 x 5 inches Folia, 115, Lines, 15-17 in a page Character, Nāgara Date, Samvat 1795 Appearance, old, and slightly worm-eaten throughout Prose Generally correct Complete

A commentary on the Sārasvatapraṁkāśa, entitled Dīpikā, by Candraśekhara Sūri The name of the work as well as of the author is mentioned in the Catalogue of the India Office Library, No 803, p 213

Beginning. श्रीसरस्वत्यै नमः ।

नमोऽस्तु सत्त्विकान्धपद्मकामनभास्ततः ।

जननितायनायाय पराय परमात्मने ॥ १ ॥

नमः श्रीगुरुवे चाद्वैतये दत्तसिद्धये ।

नतिप्रदानश्रीलाये सरस्वत्यै नमोनमः ॥ २ ॥

अथ श्रीमत्परमहंसपरिब्रजालकाचार्यश्रीचन्द्रमूर्तिसम्बन्धो नि शेष विप्रसंघात
ज्ञानद्वये सत्त्वस्यै द्वैत्वस्यै ऐदिकानुमिकफलनिष्पत्त्याय फलव्यदानाय
मानपाय मेगवन्नमस्कृतिपुष्पक सारस्वती प्रक्रिया चिकीर्षु सरस्वतीदत्तवर
आदायेव मलादेन श्रीकानाह । प्रणम्येति ।

End.

स्वप्नसिद्धेश सुधीधकस्य

सारस्वतव्याकरणस्य टीकाम् ।

सुधीधकाया रचयाचकार

गुरुश्रीचन्द्रकोटि ॥ ३ ॥

सुट्टे समसद्व्याख्ये मतमकमनुष्ठामम् ।

सारस्वतस्य टीकायां शब्दभाषमिदोदितम् ॥ ४ ॥

Colophon

इति श्रीमन्नागपुरीयतान्त्रिकाधीनस्य राजमहारकश्रीचन्द्रकोटि गुरुविर
चितायां सारस्वतव्याकरणस्य दीपिकायां संपूजा समाप्ता (१) । श्रीरन्द
कल्याणमस्तु ॥ अथ १९८५ वर्षे ।

विवरणम्—श्रीचन्द्रकोटिगुरुविरचितदीपिकाभिधसारस्वतटीकाद्वयोऽर्थ निबन्ध

No. 112. सारस्वतप्रक्रिया । *Sarasvatapraakriyā* Substance, country made colourless paper, 10 x 4 inches. Folia, 85 Lines, 8 in a page Character, Nagara Date, 1 Appearance, very old, worn out and writing effaced in parts. Verse and prose Generally correct. Incomplete

Another copy of that part of the *Sarasvatapraakriyā* which has been noticed in No 110, with the only difference that at the very beginning of this codex we find the following verse

सप्तोद्भिर्द्वा प्रविपय काया

बुधा च पद्माकरभद्रमुखात् ।

सारसतीया च तिसादिहति

कलात् विद्वेष गणपप्रकाशान् ॥

पुस्तकादिन् सारस्वतप्रक्रियाया आख्यातभातमात्रं भवति ।

No. 113. सारस्वतप्रक्रिया । *Sarasvatapraakriyā* Substance, country made white paper, 15 x 6 inches Folia, 71 Lines, 7 in a page. Character, Nagara. Date, Samvat 1681 Appearance, not old Verse and prose Not correct Incomplete.

This codex contains a portion of *Sarasvatapraakriyā* from the beginning to the end of the *Taddhita Prakriyā*

Beginning. श्रीमते रामानुजाय नमः । श्रीसरस्वत्यै नमः ।

प्रत्यक्ष परमात्मानं वाचपीठद्विचिह्नये ।

सारसतीयाञ्च कुर्वे प्रक्रियां नातिविलसाम् ॥ १ ॥

इन्द्रादयोपि यस्यान्तं न भद्रं शब्दकारिणः ।

प्रक्रियां तस्य कृत्यन्तं चमीयन् नर कथम् ॥ २ ॥

तत्र तावत् संज्ञा सत्यवद्धाराय संवत्सरे चरत्सत्सुसमाया । चनेन

प्रत्याहारसदृशाय नमो परिमल्यये । तेषां समानसंज्ञा च विधीयते ।

End.

संज्ञाया प्रवारे वा द्विधा त्रिधा चतुर्धा गुणो वा द्विधा त्रिधा क्रियाया

आहारी कृत्यस्य । पद्यकृत्य सप्तकृत्य द्विविधौ च । द्विकृत्य त्रिकृत्य ।

वह्म्याभ्याम्भम् ॥ मङ्गल चम्पल । तयपट्टी संख्याया । रितयं त्रितयं
 रयं त्रयं ॥ अष्टादश्यादतिवैलादयी मन्त्रन्या अघाना जैवाकारिक जांचिक
 जेवा निपात्या ॥ कम्पादय । का संख्या येवां ते कति ।

Colophon: इति तद्विस्तारक्रिया समाप्ता ॥ संवत् १८८१ चैत्र सुदिमावास्या मंगलवारि
 याटर्ग पूजक हज ताटर्ग लिखित भूषा ।
 यदि बृहस्पतये वा ममदीपो न दीयते ॥
 १॥ लिखितं सकरवचनानामनुवादसरामचन्द्रसहाय । श्रीरुचाय नमः ॥
 क क क ।

एकत्रैकिन् सारस्वतप्रक्रियायाः प्रथमतमद्वितावधिकीर्णो वर्तते ॥

No. 114. सारस्वतप्रक्रिया । *Sārasvatapraṁyā* Substance, country made colourless paper, 12 x 5 inches Folia, 71 (of which foli 17 are wanting) Lines, 9 10 in a page Character, Nāgara. Date, Śivaśat 1785 Appearance, very old, worn out, torn, and writing slightly effaced in parts. Verse and prose Generally correct Complete, excepting the first eight folia.

Another incomplete copy of the same work

विश्वरूपनृपुत्रम् ।

No 115. सारस्वतप्रक्रिया । *Sārasvatapraṁyā* Substance, country made colourless paper, 12 x 4 inches Folia, 53 Lines, 8 2 in a page Character, Nāgara Date, ? Appearance, very old Prose and verse Generally correct. Incomplete

This codex contains the *Ākhyatapraṁyā* only of *Sārasvatapraṁyā*

विश्वरूपनृपुत्रम् ।

No. 116. सारस्वतव्याख्या । *Sārasvatavyākhyā* Substance, country made colourless paper, 14 x 5 inches. Folia, 24. Lines, 10 in a page. Character, Nāgara. Date, Samvat 1698. Appearance, very old, and worn out. Prose. Not correct. Incomplete.

This codex contains a Hindi explanation of the *Sārasvatapra-kriyā*, as well as the original text upto the end of *Pāñcārādhī* only. Anonymous.

Beginning. ॥ क ॥ ऐ नमः

प्रथम्य परमात्मनः शक्तधीः इति सिद्धये ।

सारस्वतीकृतं कृष्णं प्रक्रियां नातिबिलसं ॥

श्लाघा—

अथ श्रीकृष्ण अष्टौ पदानि सन्ति । यद्वा श्रीकृष्ण आठ पदं ईदम् । अष्टौ ।
प्रथम्य । परमात्मनः । शक्तधीः । सिद्धये । सारस्वती । कृतं । कृष्णं
प्रक्रियां । नातिबिलसं । अद्वैतम् । अथ कृतं इति अष्टयति अथ कृष्ण
एवम् अष्टौ नह ।

End. सन्ति ।

Colophon. * इति प्रथमस्य सप्तमः (१) इति पंच अधि बालविहीना संवत् १८९८ वर्षे
फागुन शुद्ध १ अश्वि ।

विशदयन्—पुनर्लेखिन् भावाध्यायान् इति सारस्वतपक्रियायाः प्रथमस्य पद्यनीः को वर्तते ।

No. 117. निवृत्तकौमुदीव्याख्या तत्त्वबोधिनी । *Nivṛttakāumudīvyākhyā tattvabodhinī* Substance, country made colourless paper, 14 x 5 inches. Folia, 530. Lines, 6-13 in a page. Character, Nāgara. Date, Samvat 1877-1878*. Appearance, very old, worn out, slightly worm-eaten throughout and with different handwritings. Prose. Not correct. Complete.

* We find different dates at the end of different sections of which the first is 1877 and the last 1878.

This codex contains a copy of the work noticed in No 28, and is divided into four parts, each having separate fol marks of its own with different handwritings. The first is in 156 folia, the second in 218 folia, completing the first-half or Pura-uddha, dated Samvat 1857, the third in 89 folia, upto the end of Tinanta, dated Samvat 1878, while the fourth is in 60 folia containing the Kridanta portion only, dated Samvat 1878.

विश्वरूपसूत्रम् ।

No 118. सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या सुबोधिनी । Siddhānta-kāumudī vyākhyā Subodhinī. Calcutta, country made colourless paper, 12 x 4 inches, bound like an ordinary book. Folia, 91. Lines 8-9 in a page. Character Nāgara. Date, ? Appearance, old. Prose. Generally correct. Incomplete.

This codex contains the Tinanta portion only of Subodhinī, a commentary on the Siddhāntakāumudī, by Jayakṛiṣṇa, son of Raghunātha and grandson of Govardhāna Bhaṭṭa of the Maṇḍi family. Noted in the Catalogue of the India Office Library, Nos 658-659, p 176.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ।

अथात्रनेपदिन । तत्र अकाराद्याः शब्दिकरथा । अकि लक्षणे । अजि गत्याचेति गती गत्यागोच । अइ अतिक्रमणदिपुनयो अतिगती । अवि अभिप्राय । अथ अदि गती । सादृशोऽष्टौ ।

End,

यत्र पाठयनेति यजेन अविषयम् के सुद्धादनुदात्तले सरित्तलमिति । सरितो वाशुदामे पदादावित्यनेन सविमिति अलिविमिति कालेगृह्यगो सादिता अतापुपदे यजे किप् बभिव्यतीति अपसरथ न धियचतीति । इमत् वर्जितस्य निवृत्तपसकस्या दददात्त सादिति सूत्रार्थे ।

Colophon

इति श्रीमन्मौलिकृतसिद्धान्तकौमुदीव्याख्या सुबोधिनी तिङन्तप्रकरणस्य समाप्तः । शुभमस्तु ।

विवरण—सिद्धान्तकोशसूचीत्याख्या सुधीधियो । पुष्पकेशिन् निरुक्त्यान् सिद्धान्तकावचना
वर्णिते ।

No. 119. सिद्धान्तकोमुदी पूर्वार्द्धः । Siddhāntakōmudī Pūrvārdhah Substance, country made yellow and white paper, 10x4 inches. Folia, 248 Lines, 7-10 in a page Character, Nāgarī. Date, ? Appearance, old Prose Not correct. Complete

This codex contains the Pūrvārdha or first half of the well-known grammatical work Siddhāntakosumudī of Bhoṭṭojī Dikṣita. Noticed in the Catalogue of the India Office Library, Nos 626-642, pp 171-173. The complete work has undergone several publications in different parts of India.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः । श्रीसीतापतये नमः । अविद्या बन्धः ।

मुनिवरे लभस्य तदानीं परिभाष्य च ।

देशकरसिंहानकीमुदीय शिरणत ॥

५ इति चकारात् एषीत्, ऐषीत् इत्यवदत् तच्च अत्र
 ५ नन् अभावे च षट्थं जवमवदत् खण्डे षट्थं षट्थं
 कर्त्तव्यं अत्र मन् इति इति माह्विणी सुमति चकारात्
 एषामन्या इति लक्ष्मन् चकारात् इति चकारात् इति चकारात् ।

• End.

सुप्रसन्नं प्रदत्तवान् । इह युक्तोऽस्मि । दिव्यसम्पन्नेन प्रदत्तवान् ।
इह वरदायाधि भगुनि । इत्येव सप्तमस्तुतिः । अस्मिन्को स्याद्
अथैव इत्येव ॥ योगविभागाद्यस्यापि इत्येव इत्येव ॥ इति दिव्यं
प्रक्रिया ॥

Colophon. इति श्रीजीटीचिंतविरचिताया सिद्धान्तकौमुद्यां पुष्पाहं समाप्तः ॥
प्रथमः सर्गः ॥

* विवरणम्—पुनः केऽस्य विद्वान् कौमुदीनामधेयस्य अनुपविद्वेषाकरनिधयस्य पुनः प्रमाणं कृतम् ।

No 120 गण्डमिहान्तकोशम् । Sakdasi Mhantakosustubh
 Substance, country made white paper, 14 x 6 inches Folia, 210 Lines,
 5-11 in a page Character, Nagara. Date, Samvat 1803 Appearance,
 old and worn out Verso and verso Generally correct Incomplete

A grammatical work based on Pāṇini's Sūtra arranged after the system of Bhaṭṭoji Dikṣita, entitled Śabdasiḍdhāntakaustubha, a different work from the Śabdakaustubha. A commentary on Pāṇinisūtra noticed in the Catalogue of the India Office Library, No 607, p 162. Anonymous. The codex under notice contains a portion of the work from the beginning upto the end of the Samāsa Prakarana.

Beginning. । श्री जल ।

देव प्रपन्न गोविन्द सुखे पादनिगृहीते ।

तन्धीन्यै दण्यते नृचैः शब्दमिहालङ्कान्मुम ॥ १

[illegible]

॥ इत्युक्तम् ॥

वसति सुखेऽल्पमित्त्वात् ।

१ आदिरस्येन सहता ।

अभ्येतेतः सुहित आदिमभ्यासो सदा स्यात् अथ अति हवनप्रतिष्ठा ।

॥ वसुधैव कुटुम्बकम् ॥

[illegible]

सारम्भर बभूवीनि च मयाधाम् ।

एतन्मार्गं मनुः नियम्यते । पादमन्दः विप्रियः ॥ उदयति ॥

न्यायतो अरपयोधर दीवतयो मुटतयोपय ।

तत्पुण्ये चत्वेन दशरति बोधः ।

End.

समुद्धारकारककारो मध्येन करययोऽनु मुष्टः तत्कर इत्यवति । प्रायश
चिन्तितयो । प्रायचित्तं प्रायचित्तं । पारम्पर्यादिराकृतियम् ।

Colophon. इति जम्बविद्यालकोत्तुमे समाप्तप्रक्रिया पुर्णिमया १००१ श्री ११६ ।
संवत् १८०९ शुद्धी पक्षमी भाद्रपदी ।

विररयम्—जम्बविद्यालकोत्तुमाभिधेय पाणिनिमूलक कौषट्याकरवर्णनपरिचय ।
पुनरुद्दिष्टिन् निबन्धनभुमादिर्कं शक्तिवितम् ।

No. 121. मिदन्तचन्द्रिकाटीका सुबोधनी (पूर्वार्द्ध) *bidhanta
candrikāṭīkā Subodhinī (Purvārdha)* Substance, country made white
paper, 16 x 7 inches. Folio 121 Lines, 8-13 in a page Character
Nigara. Date, Varanasi 1869 Appearance, old Prose Generally
correct Complete

This codex contains only the first half of Subodhinī, a commentary
on the Siddhantacandrika, a succinct commentary on the Sārisvata
Sūtra, by Rāmānanda. Noticed in the Catalogue of the
India Office Library, No 807, p 215, complete in two Arddhas the
first comprising the Savanta section, the second, the Ākhyāta and
Āpānta sections, by Pandita Sadānanda Ganjī, a pupil of Śrībhaga-
candra Gauṇī Paṭhaka, a follower of Aīhat In this commentary the
text is quoted throughout

Beginning श्री श्रीमते भगवन्निष्ठाकाव नमो नमः ।

पुराणपुराणे ध्यात्वा नत्वा चार नवावक ।

सिद्धान्तचन्द्रिकाटीका चर्करीनितरासप्त १ ।

विद्यारयपयोनिधौ करतरावाय अगन्तुपूज्यके

श्रीमद्भारकसपदा गुणगर्भैस्तुल्यं धरन् पुण्यवान् ।

पुन्यश्रीजनमन्त्रिन् रिरधिकीर्ष्यति विद्यानिधि

श्रीऽय श्रीमन्महायत च यत्तवा श्रीयय तत्तवा ११ ।

श्रीश्रीभिरत्रवर्ध्याहो यतीश्रीभूतपरा सत ।

श्रीसन्तुष्टतिरङ्गाय पाठक प्रवरसत १२ ।

श्रीपाठका श्रीगुह्यनाममंत्रा
 जायन्तुप्रभावा मिलसन्मतिना ।
 तस्मिन्मन्त्रे कृतिराजिपुष्पा
 श्रीपाठका पाठकवारचेन्द्रा ॥ ४ ॥
 श्रीभागवन्नामविषयवर्णा
 नवेगरनाडनिमग्नविषया ।
 श्रीभक्तिपूर्व विनय द्वि यथा
 तन्नामधेयं गुरोरी नदनि ॥ ५ ॥
 तथा द्वि तथा विनयप्रधानो
 इतिविद्यविद्याभसनेकतान ।
 प्राप्त संदानन्दमहि सुमिथ
 करोति हसि सुभगा सुधीधर्मो ॥ ६ ॥

यथादी यन्मध्य यथाने च मङ्गलनाचरणीयमिति सिद्धाचार । तत्र
 मङ्गल विविधे यामीर्जादानाकं नमस्कारात्मकं यन्मुनिर्होमात्मकचेति ।
 अथ यथादी यन्मङ्गला रामायणी नमस्कारात्मकं शिष्यशिष्यायै निबध्नाति ।

End

अथ निपात्या कथादय । अथादय मङ्गल निपादनं सव्यापरिमाणं कथय्ये
 य मङ्गलम वर्णमानान् किम् अष्टादश इति मध्य पक्षे यत् का सव्या
 यथा न इति वेति लक्ष्येण कति कियन् ।

द्रविका त्रिंशदादिषाददीषयमवयवां पद्यानां त्रयो द्वात्रिंशद् अर
 व्यास निपात्यै जिते चिति च द्रविकायां अर द्वात्रिंशद् द्रविकायां
 सरणी च अवे द्वात्रिंशत्तारविमन्मर यत् त्रिंशदाया विचार शीघ्रप
 यमस अथ द्रविका द्वाद द्वात्रिंशद् वाद्योरीयमादो अर द्वात्रिंशद् निपातनान्
 अथ दोष द्वात्रिंशत् अर द्वात्रिंशत् निपातनादय् त्रैविंश अर यायम निपा
 तनादय् ॥ ७ ॥

श्रीमन् पाठकवर्त्यमजिनिवाविष्वातकीनिधमा
 राजेन्द्रे पुरिपूजिता सुकतिन पुभावमान्भता ।
 मन्त्रो जमती पति मुचयवेविधाजमानां समन्
 सुविनादिपुत्री जयनि कततं अग्नाप्रियाविद ॥ १ ॥
 तेषां मिथ संदानन्दकटपुष्पमुपित ।
 सिदानन्दिकावर्ति पुष्पादौचकरीनिनाम् ॥ २ ॥

Colophon. इति श्रीसिद्धान्तचन्द्रिकायाख्यायां पण्डितप्रवरश्रीसदानन्दमणिजिह्मनां
सुरोधियाख्यायां पूषार्द्धे समाप्तम् संवत् १८६८ । ० । ० । श्रीराधा ।

विवरणम्—सिद्धान्तचन्द्रिकानिबन्धकारस्य तटीकायाख्यादयः सुरोधियाख्येयं निबन्ध श्रीसदानन्दमणिजिह्वरचितः । पुस्तकैऽजिन् निबन्धस्यास्य पूषार्द्धे समाप्तं वर्णितं ।

No 122 सिद्धान्तचन्द्रिकाटीका सुबोधिनी (उत्तरार्द्धं) । Siddhanta candrikāṭikā Subodhīnī (Uttarārdhah) Substance country made white paper, 16 x 7 inches. Folio 123 Lines 9-14 in a page. Character Nāgari. Date, 1 Appearance, old Prosc. Generally correct. Complete

The Uttarārdha or the second half of the same work

Beginning श्रीनिवमानन्दाय नमः ॥

कार्त्तिके सद्दिनानन्दं नाम नामं जनतृप्तम् ।

सिद्धान्तचन्द्रिकायास्तत्त्वचिन्तयितव्यम् ॥ १ ॥

॥ धात्री ॥

अधिकारीत्येव वाङ्मानी यद्यस्य किमर्थोयमधिकारः सत्यते करोकरोति
पञ्जीभवति सङ्घातीयार्थादयादी कुर्व्यादिति वाङ्मानीर्धाली प्राकप्रयोगस्य
नियतत्वेन विमृष्टा प्रत्ययोत्पत्तिर्वशा न भ्यान् अन्वया अट्टित्वो
दीर्घो दुष्कारः स्यादित्यधिकारः ।

॥ भ्रादि ॥

भवन भू क्रियासामान्ये आदत्ते वाङ्मयमर्थेन्यादि अन्तर्भावितव्यार्थं यथा
दीयत गृह्यते अर्थोऽनेनेति वाङ्मयं पूषार्द्धदात्र किमन्वयः सन्द इति
यावत् भुव क्रिया सामान्यस्य आदिर्भावकः सन्दो भानुसंघो भवति एवं
सति द्विवक्तृ नाम्ना इत्यादावन्वये वभूव वभूवे इत्यादावाख्यातान् आति
व्यातिस्तथामपि क्रियावाचकत्वात् अतोभ्रादिरित्यावर्था भ्रादिदृश्यति वङ्
ह्रीद्विर्भावस्य अत्रादिसन्दो व्यवस्थायां तेन भूषदादारभ्य ये पठितास्ते
याद्या तेन क्रियावाचिले सति भ्रादिन्यपठितत्वं भानुत्वं नामभानुत्वं
स भानुरिति वचनाद्वातुल्यं सौमास्यवचनं एव यावत् ।

End.

भरषधारवपीषवपी गङ्गदवाक्खलने एलाजिलावेला इला निलासि सिला
खलने च लिट् लट् चल् च्छानपी लाट् जीवने छवीड् रोषणे लज्जायां
च महीड् पूजायां रेखा आषा सादनपी इव उपरितापपरिचरवपी
तिरम् चल्ही च्छदनपीरोगले उरस वल्लेन तरचगतो पयस चसतो संभूयम्
पभूतभावे चंवर संवत् संभरवे ११ इति कण्ठादिगण १८८३ ।

सिद्धान्तचन्द्रिका उत्तराख्येयं सुबोधिनो ।

श्रियाणामुपकाराय सदानन्देन निर्मिता ॥ १ ॥

Colophon.

इति श्रीसिद्धान्तचन्द्रिकाख्याख्यायां धलितववरश्रीसदानन्दवर्णिजित् ज्ञानो
सुबोधियाख्यायां उत्तराख्येयं समाप्तम् समाप्तार्थं च यत् धर्मं भूयान् महत्त्वं
भवतु श्रीज्ञाय ।

आनन्दयत्नं निवर्त्तयन्पापीजसक्तो ।

स्वराक्षुषाकरैर्वन्दे भक्तः श्रीनिम्बभास्करम् ॥

श्रीज्ञायचन्द्राय नमः । श्रीमतेनिम्बार्काय नमः । श्रीराधाज्ञायार्थाय नमः ।

विवरणम्—सिद्धान्तचन्द्रिकाभिधेयं सारस्वतटीकाख्याख्यायां सुबोधियाख्यायां निवर्त्तय श्रीसदानन्दवर्णिजित् विरचितः । पुस्तकेऽस्मिन् निवर्त्तयश्रीराधार्त्तमात्रं वर्त्तते ।

No. 123. - सिद्धान्तचन्द्रिका पूर्वारद्धम् । Siddhāntacandrikā Pur
vārdham Substance, country made colourless paper, 12 x 4 inches,
Folia, 45 Lines, 7-13 in a page Character, Nāgara. Date, 1
Appearance, very old, and worn out Verse and prose Generally correct
Complete

This codex contains only the first half or Pūrvārdha of the
Siddhāntacandrikā, a succinct commentary on the Śārasvata Vyākha-
rana, by Rāmāśrama, quoting the text throughout. Noticed in the
Catalogue of the India Office Library, No. 807, p 215

Beginning. श्रीमद्वैश्याय नमः ॥

नमस्तस्मै नन्देभ्यो नमः सुधा पतञ्जले ।

वाचीपचीतपचायं कृष्णे सिद्धान्तचन्द्रिकाम् ॥ १ ॥

॥ च इ उ ऋ ए समासः ॥

चनेन जमचेन चथा। प्रेयासे च समाजसंश्रया। नेतु सुचेतु उभिरतु
सन्नेयोऽविरचितत्वात् विरचितानु सन्निर्भवतीति निवृत्त्याम् ।

॥ इत्यदीर्घतमिदा सवर्णाः ॥

० मेवा इत्यदीर्घतुता सजातीयः परस्परं सवर्णा भवन्ते । सवर्णानुवर्णौ च ।
पञ्चमाधोऽन्व । अत्रमाधोदीर्घः । विमाच पुनः । एषि चोचो सुव्यवर्णः ।

॥ लभये स्यात् ॥

चकारादय एकारादयश्च इत्यदीर्घतमिदा स्यात् सन्त्ये ।

End.

इत्वं दत्तपात्राणि प्रवृत्तिः । इत्वं सङ्घर्षरासुर्द्वयोः । अभिप्रायो माह
चण्डेयस्यैः । चायं इत्वं इति निपातनात् । पुस्तमपि हिंसा निपात्या ।
चकारादय चासङ्ख्या विधीति जतिः । दारिकः । मात्रप । दायोश्च दायं
समं प्रापस । क क क क क क क ।

Colophon.

इति श्रीरामचन्द्रावमाचोविरचितानि सिद्धान्तचन्द्रिकायां पुष्पाङ्के
समाप्तम् द्रुमसप्त संवत् (१) कृ० श्री० श्री० श्री० श्री० श्री० श्री० ।

विवरणम्—श्रीरामचन्द्रावमाचोविरचित सिद्धान्तचन्द्रिकाभिश्च सारस्वतटीकावर्षादौ विवर्ध ।

No. 124 सिद्धान्तचन्द्रिका । *Siddhantacandrikā Substance*
country made colourless paper, 12½ x 5 inches Folio, 65 Lines, 7 10 in
a page. Character, Nāgarī Date, Samvat 1756 Appearance very old,
worn out, and torn in parts. Verse and prose Generally correct
Complete

A complete copy of the same work

End.

॥ पीन पुन्ये चम् पदे हिच ॥

समानकर्तृकषु सातषु पूर्वकालि धातोर्यम् चमलस्य पदस्य द्विर्वचनं पाठं
पाठ्यं नञ्चति । सोऽत्र अङ्गु काच काचं नाचं नाचं नमं नमं नमं नमं नमं नमं
लामं कचमादिषु स्वायं लज्जोचम् । कचकारं चमदाकारं एवकारं इत्यं
कारं पठति । एवं पठतीत्यर्थः ।

अपेक्षयत्तु पूर्वपदपदेषु ज्ञातव्यं वा । अपेक्षं भीजं ज्ञाति चये भुक्ता पुन्यं
भीज पुन्यं भुक्ता । पदे चये भुक्ते लती ज्ञाति । चाभीजोऽत्र पुन्यं
नित्यं च चम् ॥

॥ वशात् कान् ॥ अकार ककार

॥ र दिका वा ॥ रफ । रकार ॥

॥ भाषास्त्वय लिखितं मातृदाद ॥

Colophon

इति रामानुजभिरचिता विद्यालचन्द्रिका समाप्ता एवमन्तु इत् पुनः
रामानुजभिरचिता विद्यालचन्द्रिका समाप्ता एवमन्तु इत् पुनः
दशम

विशेषम्—पुनःकेचित् विद्यालचन्द्रिका सम्पूर्णा दत्तः ।

No 125 सुपद्यव्याकरणम् । *Supadnavyākaraṇa* : Substance country made colourless paper 13x3 inches Folia 213 (of which folia 113 are torn, spoiled and entirely useless) Lines 4 & 6 in a page Character Bengali Date Śaka 1591 Appearance, very old worn out torn and writing effaced in most parts Verse and prose Generally correct. Complete

A Sanskrit grammar in aphorisms with brief explanations based on Pāṇini's sūtrīs complete in five adhyāyas or chapters, each containing four Padas. The first adhyāya treats of Saṃjñas and Sandhi the second of Siva Natva Kāraka and Vibhaktis (case-affixes) the third of conjugation of roots the fourth of Kṛt and Samāsa and the fifth of Trilīkhitas by Padmanābhadatta a Maithila Brahmana descendant of a Varanasi. According to Dr R. Mitra Padmanābhadatta was an up-country scholar settled in Bengal. From his citations from Ujvaladatta and Medinikara he appears to have lived after the fifteenth century A. D. The work has undergone two different editions in Bengal one in Nāgara character, by Paṇḍita Hṛīkeśa Śāstri and the other in Bengali type by Trailokyānātha Kāvya-tīrtha. The study of this work is chiefly confined to districts of Jessore and Khulna and to Bhatpara in 24 Parganas. The work has several commentaries on it of which the Makaranda of Viṇumūlra is the best. The author has given the following list of his works in his Paribhasa a different work—*Supadnavyākaraṇa Panjikā,*

Date, ? Appearance, partly very old and decayed, and partly fresh, with different handwritings Verse and prose Generally correct Complete

Another complete copy of the same work

Beginning. श्री मनीषवैजय ।

प्रथम्य परमं द्वैतं देवो वाचस्पदीन् गुरुन् ।

पदनाभ व्युत्पृष्टं पूर्वं सावायामाह स्वयम् ।

अथ विवरणं तस्य ब्रह्मज्ञानस्यैव पाणिनीयादिशब्दकृतौ कृतस्य
शौक्योपायस्य प्रतिपद्यतस्य ब्रह्मज्ञानस्य तदानीं वर्णयित्वा ब्रह्म
प्रयोगाय ।

। अ इ उ ऋ ए ऋ ऌ क ष ओ ङ णी च ।

। आदिरित्याम्बेन समञ्ज ।

आदिरित्याम्बेन इत्याकारादिनाम्बु मङ्गलैः सप्त अक्षराभ्यः समञ्जी
याश्चो भवन्ति । अक्षिभ्युक्ते अकारवृत्तकारकाः सन्तीरन् मङ्गलार्थीनां
प्रत्याहारार्थमक्षरार्थः । एवमम्बे च प्रत्याहाराः । अथ इत्येक इत्येक एक
एक एव अथ इत्येक एव इत्येकीकृतकः । अथ च मनीषवैजया
वादिना ।

। अक्षीः स्ये इत्ये ।

अक्षीः स्ये वर्णं चक्षुर्भक्त्या भवन्ति । कादयोऽपि ।

End. See the preceeding No

Colophon. See the preceeding No

विश्वकर्मणः ।

No 127. उपसर्गहृत्ति । Uṣargahṛtī Substance, country
made colourless paper, 12 x 21 inches Folia, 5 Lines, 3-5 in a page
Character, Bengali Date, Bengali era, 907 Appearance, very old, worn
out, and writing slightly effaced throughout Verse Generally correct
Complete

A little work treating of Sanskrit prefixes or Uṣargas in verse,

समानं नानाप्याज्यमित्येकवध्यापनादिषु ।

ये च परीक्षिते व्यादासपादाद्यनादिषु ॥

यानुपसर्गैर्लभ्यसञ्ज्ञा कतिचिन्मया ।

प्रमिता मदितानां शेषा श्रिया प्रदीयता ॥ ० ॥

Colophon. * इति वैद्यदीराजद्विज्जिज्ञास्यश्रीभरतविरचितोपसर्गहर्षि समाप्तः । श्रीमदी
चन्द्रशेखरशर्मा लिखितः ॥ १५ कार्तिक १०० सालः ।

विवरणम्—श्रीभरतद्विज्जिज्ञास्यश्रीभरतविरचितोपसर्गहर्षि नामकी दिव्यश्रुतिः ।

■

No. 128. संक्षिप्तसारटीका । *Samskṛiptasāratikā* Substance, country made colourless paper, 18 x 3 inches Folia, 57 Lines, 4-6 in a page. Character, Bengali Date, ? Appearance very old, and worn out Prose Generally correct Incomplete

This codex contains Goyicandra's commentary on the *Samskṛipta* Sam, upto the end of the *Sandhupāda* only. Noticed in No 103

विवरणम्—पुस्तकम् ।

No. 129. गणरत्नमहोदधिः । *Ganaratnamahodadhī* Substance, country made white paper, 12 x 6 inches Folia, 40 Lines, 5-10 in a page. Character, Nāgarī. Date Samvat 1925 Appearance, old, and slightly worn-eaten in parts. Verse and prose Not correct Complete

A metrical arrangement of *Gāṇas* used in Pāṇini's grammar with a short commentary, entitled *Ganaratnamahodadhī*, by Vardhamāna, disciple of Govinda Sūri, complete in eight *adhyāyas*. Noticed in the Catalogue of the India Office Library, Nos 915-917, p 253

Beginning. श्रीगणेशाय नमः शिवाय नमः श्रीगणेशाय नमः ॥

श्रीगणेशाय नमः शिवाय नमः श्रीगणेशाय नमः ॥

नमः श्रीगणेशाय नमः शिवाय नमः श्रीगणेशाय नमः ॥

भलितपदसरोजद्वयमार्गं विविधम्
 रसरसपुकरावाभितनये समुद्र ।
 अविस्मयमभिवन्द्य तत्पुताया द्विमात्र
 निवसतिभगवदशापुरमुत्कलमिदम् ॥ २ ॥
 मिन सख्यदभुमिदिरदवसुपीयूषकिरणे
 अपम्येनायोथा लिखितिरिति सम्पूर्णमगमत् ।
 अमुदग्रा यय भगधरसुतादतिविचरे
 बुधे साक्षाद्यायेर्भसितममिर्बल नगर ॥ ३ ॥
 सदाभाषापनाया अ नाया श्रीहरमुमुभा ।
 विदितरच सकला मवरमनदीदधे ॥ ४ ॥
 पुतामामररात्रमुत्कलममीलीयरमादितं
 दादाकुलमये दधत्कटितट गार्हपत्यप्रदं
 कण्ठ तैलमङ्गलतिपममचिलेयनकथाभ्रमयी
 भूषा मुक्तिं सुधाकरं गिरिसुतामर्ते सदाहो मिव ॥ ५ ॥
 गिरिजालिङ्गकादित यथेक्षितफलपदम् ।
 य गिरिमक्षितकृष्टं नतात कीर्तिका जना ॥ ६ ॥
 नलकाय पतिव अ ददात्मीमी यथेक्षितम् ।
 मनोरथान् सन्तर्पेव गिरिशतमवापुत ॥ ७ ॥
 इति शुभं
 यादृशं पुष्पक हस्त गार्हपत्य निश्चित मदा
 यदि यद्वस्यते वा मन दाया न दीयत ॥ ८ ॥
 सवर्ग १८९३

विवरणम्—नगरमनदीदधितमकलाकरवाग्लिखितमचिलेयनकथाभ्रमयी विवरणविषयकोऽयं निबन्ध
 श्रीवत्सलानिर्वचिनः ।

* The date indicated by this verse contradicts that given in figure for according to this, the writing was finished in Samvat 1871, while the date in figure is Samvat 1925. To solve this it might be supposed that the date in verse indicates a previous copying.

No. 130. अष्टाध्यायी । Ṛṣṭadhyāyī Substance country made white paper, 12 x 5 inches. 101a, 56 Lines, 6-8 in a page. Character Nāgara. Date, ? Appearance, old, and slightly worm-eaten in parts. Verse Generally correct Complete

A complete copy of the same work noticed in No 12

विवरणानुसृतम् ।

No. 131. परिभाषाहृति । Paribhāṣa-hṛti Substance country made yellow paper, 18 x 5 inches. 101a, 89 (of which full 6 and 7 are wanting) Lines, 4-7 in a page. Character, Bengali. Date, Śaka 1774 Appearance, too old worn out, writing effaced throughout, especially for full 1-8, which are not legible at all, they are also torn in parts. Prose Not correct Complete.

A commentary on the Paribhāṣās or general rules of interpretation and application as handed down in connection with Pāṇini's grammar, complete in 27 Pādas or sections, by Śrīdeva. Noticed in the Catalogue of the India Office Library No 672, p 170.

Beginning.

सुन्दरभिनवरागा मास्तरागा प्रवसमा
प्रसभशमितदीवा र्हीतसङ्गीकचम् ।
विहितहितविचारो जायन्नातोपमानो
प्रभवतु परिभाषाहृतिरासीवितेवा ।
व्याख्या + तो विहितवतिपतिर्न सन्देहा
५ + + + +

End

समासकृत्यहितेभ्य चतुष्टयमात्रप्रत्ययसम्बन्धमाह यथा नीलोत्पलस्य पाचकत्वं
दृष्टितमिति कव्यमिदमप्यन्यमिचरितसम्बन्धेभ्यस्तु सम्बन्धमिधानं यदि
+ + + + यिकालमिति किंचित् कुचकारत्वमित्यर्थः । अथ हि
समासीत्पदोभयप्रत्यय न क्रियासम्बन्धो मानाभावात् किमर्थं कुच
कारत्वं जातिः । अभिप्रेक्ष्य यथा पूर्वपाद्याने सोपादमिति तृतीय इत्यपवाद
भावप्रत्यय इत्य भावमानमुच्यते न तु सम्बन्धः । अथमिचरितसम्बन्धो यथा

No. 133. तहिनपरिशिष्टवृत्तिव्याख्यानम्. Talhatyaparisistavrittivyakhyanam. Substance, country made colourless paper, 15 x 3 inches. Folio, 27 Lines, 8-9 in a page Character, Bengali Date, Saka 1623 Appearance, very old and worn out. Prose Generally correct. Complete

An explanatory note on the above work   Anonymous

Beginning • ମନୋବେଶାପ ॥ କର୍ତ୍ତବ୍ୟବ୍ୟୟ ସଫଳିତି ଦର୍ଶୟନ୍ ପଦ୍ୟକାର ଯଥାମାପି
 ଦର୍ଶୟତି ॥ ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବତ୍ପାଦିଃ । ପରିଶିଷ୍ଟ ସମ୍ପ୍ରଦାୟାନୁକୃତିଃ
 ବିବଦ୍ୟା ମନୁସଂହତା ଶ୍ରୀମାତାପିତାମହା ପୁତ୍ର କଳାପ ଶ୍ରୀଦୀନାମ୍ ।
 • କୃତମ୍ ହତି ବର୍ତ୍ତମାନପାପେ ଲଢ଼ିତ୍ୟା ବିବଦ୍ୟାମ୍ ମନୋବେଶାପ ମନୋବେଶାପାଦ୍ୟ
 ଶ୍ରୀକେ ଶ୍ରୀମତୋ ଶ୍ରୀବିଦ୍ୟାବଳୀନାମ୍ ହସ୍ୟମ୍ । ପରିଶିଷ୍ଟାପି ଶ୍ରୀବିଦ୍ୟାବଳୀନାମ୍
 କୃତମ୍ ଶ୍ରୀମତୋ ଶ୍ରୀବିଦ୍ୟାବଳୀନାମ୍ ହସ୍ୟମ୍ । ପରିଶିଷ୍ଟାପି ଶ୍ରୀବିଦ୍ୟାବଳୀନାମ୍
 କୃତମ୍ ଶ୍ରୀମତୋ ଶ୍ରୀବିଦ୍ୟାବଳୀନାମ୍ ହସ୍ୟମ୍ । ପରିଶିଷ୍ଟାପି ଶ୍ରୀବିଦ୍ୟାବଳୀନାମ୍

End   * त्वय्यारात् कमोनिजायाधेति तत् महमे तद्वय्यारात् इत्यय ॥ ० ॥

Colophon इति तद्विज्ञापनसिद्धयुक्तं संस्कृतम् । श्रीश्रीगणेशाय नमः । ० । ० । ० ।
 शुभमस्तु अस्माकम् । १९२१ तारिख ८ मार्च । श्रीगीरीशङ्कराय नमः ।
 श्रीगुरुवे नमो नमः । श्रीशिवाय नमो नमः ।

বিবেচন - প্রাপ্তকালস্থিতবহিঃস্থচলিতব্যাক্যাদয়ীভূত বিবক্ষ ।

No 134 कान्तवृत्तिपत्रिका। Kantavṛttipāṇjika Substance, country made coloured paper 18 x 2 inches. Folio 10 (of which folio 1-9 are wanting). Lines 3-6 in a page. Character Bengali. Date, Saka 1540 Appearance, very old, worn out, and writing effaced in most parts. Prose Not correct. Incomplete

A commentary on Durgā Bhaṣya's vṛtti on Kātantra, entitled Pañjikā, by Trilocanadāsa, upto the end of the Sandhīpāda only. Noticed in the Catalogue of the India Office Library No. 741, p. 198.

Beginning   **जानि** ।

End. निरुत्तरं प्रकाशप्राप्तवान् मज्झिमासिद्धिः। विदुषः सिद्धांतोदयः ॥

মালাকারী যজ্ঞানি সৰ্ব্ববাস্তবস্থান। কালাকরবদৌল বসমাগল
নিরহবস্থান। দীঘান্ বিকল্য পথ। মাতিদিতি হেদিরমায়া
যলনৌ বঁকারামুদস্থানে। বকল্যবসাৎসবদ মাগনৌদ্যল্য পথ তন পুণী
মাতিবদিত্যবিশ্বাপুণ্যে বিকল্য পথেতি ॥ ৩ ॥

Colophon. ইতি বিদৌবদায়কৃতায়ী কালাকরবদৌল্যায়ী পুণ্য সন্নিবাস সমান।
যৌহতি। যৌহাস যৌহাস কালাকর যৌহাসরামদ্বয়কৌল বঁকারা
১২৪০

নিবাসকম্—পুণ্যকৌলি। নিবাসকদায়কৃতায়ী কালাকরবদৌল্যায়ী সন্নিবাসকাবধি
কৌলি যৌ বঁকার।

N B—This codex contains also fragments of the same work on
Japtpada but entirely useless, not worth notice.

পুণ্যকৌলি জপ্তপাদপত্রিকাযি মুদ্রাযা খলিতা চ বঁকার।

No. 135 **সম্বিস্তারসমাসজ্ঞাপকান্বী।** Samkṣiptasāmasāna
Japtpakṣānī. Substance country-made yellowish paper, 18×4 inches.
Folia, 17 Lines 6-8 in a page Character, Bengali Date, Saka 1736
Appearance, old, Prose Not correct Complete

This codex contains only an exposition of a collection of Japakas
or indicatory sutras supposed to be contained in the Samasapāṇi of
the Samkṣiptasāra, by Haragovinda Vacaspati. We find a notice of a
portion of this work on the Sandhi, Tīnanta and Kṛdantapāṇis only,
in the Catalogue of the India Office Library, No 837, p 224

Beginning অী ননৌ বঁকারায় ॥

১২৪০ কৌলিগ্রন্থমাগল
মল্য। মল্যকান্দকল্যপথ।
মুধীমদীদায় তনৌলি কবিল
মুধী সমাসজ্ঞাপকান্বীদায় ॥

১২৪০। সমাসর্ন পলৌকরথ সচ পুণ্যপনিহঁয়াত্ অলৌকরথ সমাসনি
অব দ্বে নত্ ইতি অবলৌকি কৈবল্য মল্য অ পলৌকরথ দৌপদনৈ, মল্য

Beginning. श्री नमो नवग्रहाय ॥

॥ लृङ् ॥ शुभित्युत्पन्नं कान्तं नाम एतच्च लुकि स्त्रीविहितस्य श्री
निर्देशेन च बोधितं अथवा लृङ्गे क्लृप्तस्य रूपत्वे लुचीति स्थान ।
विज्ञार्थस्य इति विज्ञानं विज्ञे ज्ञाने तदेव अर्थं प्रयोजनं कार्यं यस्य स
• विज्ञार्थस्य ज्ञानकारणम्येत्यर्थं एतेन जसादिप्रत्ययादीनां जकाराद
जसादिज्ञानं प्रतिकारणत्वात् लुक् विधीयते । नन्वेव चेत् जसादीनां जकार
सकारादीरेषां लोपः प्रसज्यते तथाहि जकारादीनां जसादिज्ञानं प्रति
यथा कारकत्वं तथा जकार सकारादीनामप्यस्ति । उच्यते यथा ज्ञानमात्र
कारकता तेषामेव लोपः न तु कार्यकारणसाधकानां तथाहि जकारादीनां
जसादिज्ञानमात्रकारकता जकारसकारादीनां तथा नास्ति अस्मीनां पद
घटकत्वमप्यस्ति अतो न लोपः ।

End. ॥ स्त्रादौ ॥ अत्रावधानार्थमेव निषेधाभावात् समाप्य भवति तत्र विधा
टाभिरिति । स्त्रादौ । प्रकरसमिपमात् स्त्रादाविति प्राप्तेऽपि स्त्रादाविति
हर्तुं अनादिप्रत्यये स्त्रादर्थेऽपि तनादीर्घोऽस्त इत्यत्र न भवति एवं वीरदिदि
त्वयापि सुयोग्यनिर्णयकत्वेन बोध्यम् ।

गुरुपदिष्टज्ञानाभ्यां दुर्गैराज्ञानाज्ञानम् ।

अतीर्थो हरवीरिन्दो निष्ठाति शायकावली

Colophon. इति सुवन्दशायकावली सभासा ॥ श्री नमो नवग्रहाय ॥ श्री दुर्गा
श्री हरि ॥

निर्धरणम्—पूर्वोद्धृतस्य निबन्धस्य सुवन्दशायकावली पुनर्निर्दिष्टम् अतः ॥

No 137. तिडन्तशायकावली । *Tinantaśāpakāvalī* Substance,
country made colourless paper, 18 x 3 inches Folia, 11 Lines, 6-9 in a
page. Character, Bengali. Date, 1 Appearance, old Prose.
Generally correct. Complete

This codex contains only the *Tinanta* portion of the same work.

Beginning श्री नमो नवग्रहाय ॥

श्रीवीरावपदे जला विसर्जितं सदां मुद ।

विदन्ते हरवीरिन्दे श्रुतायां शायकावलीम् ॥

पदसदृशात् साध्यसाधनभावदर्पे तेन क्रियायां मुख्यक्रियानिष्ठसाध्यतानिद-
यितसाधनतादृशेषु मुख्य इत्यर्थे ते च तत्साधनतायया कारकाभ्य-
भवन्तीति । अतएवोक्तं क्रियानिमित्तं कारकमिति ।

End.

नन् तत्पुर्व्वे उत्तरपदार्थवधानत्वेन साधुना समीचीनं जनयि वसाधुयोगे
समीचीनोक्तिरिति किमसाधयद्ध्येन तदेतत्सापयति व्याख्यायैरिति आपुनैव च
इति । अत्रैवविहितेन नञ्योगे विभक्तिर्न प्रवर्तते । अत्र समीचीन-
करणात् न समीचीनमिति । उत्तरमूचे पूजायामिति श्रवणात् अत्र साधु-
शब्द उत्तरकारिणत्वेन । ननु अत्र सामान्यवद्वेषादेव सम्यक्पदवद्वेष-
भविष्यति किं तत्र साधुवद्वेषेन । उच्यते तदेतज्ज्ञापयति अपुनायां
प्रत्यादिप्रीतिषु साध्यसाधुभ्यां समीचीनत्वेन साधुविधौ भातरि प्रतीतिर्भवति ।
एतदर्थमेव उत्तरमूचे द्वितीयावस्थेतित्यादि निषेधसत्त्वेपि अत्रत्यादाविति
कृतम् । द्विती । इदं लक्ष्यं ज्ञापक उपपदविभक्तौ कारकविभक्ति-
मंतीयसीति प्रादेवीकम् । अथ । इदं ज्ञापकं कार्यं वाच्ये प्रत्ययि ज्ञाय-
सामान्य उत्तरत्वस्वीकारे न पुनर्विधेय उत्तरत्वं अथवा अनुज्ञाधिकारान्
अधीति व्याकरणे इत्यत्र उत्तरात् व्याकरणाद्व्याप्तात् समीचीनं प्रसज्येत ।

• मानवानां सुखोपायं जानिषितुं ज्ञापकानि तु ।

उक्तान्शब्दानि सुविष्टं कल्पयन्मया दिशा ।

Colophon. इति सविप्रसारज्ञापकावल्यां कारकज्ञापकावली । इति श्री गौ ।
श्री गङ्गा । श्री राम ।

विवरणम्—पुस्तकेतिहान् पूर्व्वोक्तिविहितस्य निबन्धन्य कारकपदसंख्यायां वर्तते ।

No. 139. संचितसारटीका गोपीचन्द्रकृता । *Sankṣiptasāratīkā*
Gopīchandra-kṛtā Substance, country made colourless paper, 15 × 3 inches.
Folia, 80 Lines, 7 in a page Character, Bengali Date, Śaka 1639
Appearance, very old and worn out Prose Generally correct Incomplete

This codex contains Gopīchandra's commentary on the *Sūndhī*
part only of the *Sankṣipta-sāra*, noticed in No 109

विवरणसूत्रपूर्व्वम् ।

No. 140. व्याकरणदीपिका । *Vyākaranādīpikā* Substance, country made colourless and red papers, 15 x 3 inches Folio, 64 (of which fol 1-15 are wanting) Lines, 7-8 in a page Character, Bengali Date Saka 1696 Appearance, old, and writing effaced in parts Prose Generally correct. Incomplete

This codex contains only the fragments of Sandhipada of the *Vyākaranādīpikā* of Nṛsīṅgapaṇḍita, noticed in No. 105

विवरणभूतपत्रम् ।

No. 141. वसुधातुकारिका मटीका । *Vasudhātukarikā satikā* Substance, country made colourless paper, 15 x 3 inches Folio, 15 Lines, 4-8 in a page Character, Bengali Date, ? Appearance, very old, worn out and writing slightly effaced in parts Verse and prose Not correct Complete

This codex contains a treatise on Sanskrit roots in imperfect metre, entitled *Vasudhātukarikā*, and a short commentary on it written separately The text is finished in fol 4 and then begins the commentary which is finished in fol 15 Anonymous Noticed in the Catalogue of the India Office Library, No 841, p 227

Beginning of the Text श्री गणेशाय नमः ।

ह्रस्वादि वचिद्युता द्वितिस्रोतय्ये यमिष्ययी
व्युत्पत्तिरस्य तद्यथात्रिभरक्षीनां दिकारे धरे ॥
आकां द्विपदी द्विष्विति च आत्मात्मा भावका
मेवां मङ्गिमला कदि कदिक्ला गोच मरीम्यते ॥

End.

य मङ्गु मङ्गी पठितो दिवादी
म न ममिद (५५) मङ्गलि मङ्गले च ।
मङ्गलि दप च मुत्पादिपाठान् ॥ १० ॥
ये मृदादि मुत्पादुर कतिपय
मेवां मृदादी मचे पाठान्
मार्दनिज पाठविदित्करण (१) पाठमथं व्यापते

पुत्रादी पठितोर्हति योच्ये

धेष्णवतीति वपमपर मन्त्रेणमि व्यापम् ॥ ११ ॥ नमो गुरुवे ॥ मग ॥

शकाब्दा ।

Colophon समाप्तशत शतम् । मरुत्तये नम

Beginning of the Commentary श्री नम मिश्र ॥ उपार्जनीत्यादि । एषा धातुना

नोच्य मरी लुप्यते ॥ एतेऽनुदात्तमीदृश इत्यर्थः । उपानुदात्तमीदा

दात्मनेपदः । तद्वयथा उपपन्नो वर्धते काङ्क्षन् इत्यादीनां चार्जनीतिः ।

इत्येव एतन्मया दीप्ती रीचते दीयते श्रीमते ।

End. उपपन्नो वर्धते मरुत्तये नम आत्मनेपदे चार्जनीत्यादी ।

Colophon. इति वसुधातुकारिका टीका समाप्ता । हरिः । निदिदिशं दीपान्तिषु
शर्मन् श्रीहरिः ।

विषयम्—वसुधातुकारिका नाम धातुविषयक कविनिर्मितः मङ्गीकीर्तिम् एवमेव वर्धते ।
यत्र हि वसुधातुकारिकाकारस्य च नामादिकं लोहितितम् ।†

No. 142. धातुप्रकाशः । Dhatuprakāśah Substance, country
made red and colourless paper, 15 x 3 inches. Folio, 21 Lines, 6-7 in a
page. Character, Bengali Date, Bengali era 1154 Appearance very
old, and worn out. Prose Not correct Complete

A work on Sanskrit roots with their meanings and classifica-
tions as handed down in the Sadikṣaptasūtra School, entitled Dhatu-
prakāśa a different work from Dhatuganaprakāśa, noticed in the
Descriptive Catalogue of the Sanskrit MSS., in the library of the
Asiatic Society, Bengal, part I, Grammar No 673 (1) p 33, in which
roots are arranged according to the order of the Supadma grammar

* The codex noticed in the India Office Catalogue appears to have
some different readings, such as—

॥ उपार्जनीत्यादि । एषा धातुना नोच्य मरीलुप्यते । नोचोऽनुदात्त एऽनुदात्तमीदृश
इत्यर्थः । तद्वयथा उपपन्नो वर्धते ।

† We found out another codex in our library containing the Tikā
portion only, noticed after words in which the commentary is attributed to
Vāhidatācārya

This code contains Goyicandra's commentary, only on the sixth or Subantapādi of the Saṃkṣipta-śāra, noticed in No. 103.

विद्यारण्यमुल्लपुष्पम् ।

No. 145. पाणिनीयभाषावृत्तिः । Pāṇinīyabhāṣāvṛttih. Substance, country made white paper, 15 x 7 inches. Folia, 186 Lines, 5-11 in a page. Character, Bengali. Date, 1. Appearance, fresh. Verso, and prose. Not correct. Complete.

A brief commentary on the non-vaīdika part of the Pāṇinīya *Aṣṭādhyāyī*, entitled *Bhāṣāvṛtti*, or a scholium on the Sanskrit language proper. It is divided according to the text of Pāṇini into eight books of four chapters each, and the order and number of aphorisms in all of them are the same with those of Pāṇini, except the omission of course of such as relate to the Vedas. The explanations of the sūtras are conformable to the Vārttikas and the Mahābhāṣya. By Puruṣottamadeva, a follower of Buddha and author of the *Jūṣṭapakasamuccaya* on Paribhāṣā maxims, as well as of the *Ekākṣara* and *Unekākṣara* books. Noticed in the Catalogue of the India Office Library, No 604, p. 162. See also *Bhāṣāvṛtti* in the *A Descriptive Catalogue of Sanskrit MSS.*, in the Asiatic Society of Bengal, part I, Grammar No. 160, (1), p. 82.

Beginning. श्री नमो गच्छेत्तथा ।

नमोऽस्तुते भाषायां यथा विस्तृतं ।

पुण्योत्तमदेवेन सप्तौ वृत्तिर्विधीयते ।

अथ शब्दानुशासनं । लौकिकानां प्रकृतिप्रत्ययविभागपरिकल्पनया सामान्य विप्रवृत्तता लक्षणेन गत्यनुराधावात् । वृष्णानुपदेशः क्रमसन्निवेशाद-
ज्ञार्थः । मनुभयं संज्ञायै सा च लाघवेन शास्त्रमहत्तया 'अकारस्य वि-
त्पदेश' अकारवृत्त्यर्थः ।

५ इहय नृलङ्। एभीङ्। ऐभीङ्। इधवरट्। लण्।
असङ्खभूः भाम्लुः। वदेचभू। जवगळदभू। छफ
एठछंघटतवकपय। श्रवसरु। हल।

अकारादीन् वर्षानितान् कर्मधीपदिश्व अनेनेतामण्कारादीन् सशका
ननुप्रधाति मयाद्वारायम् अकाराद्यैवतुदंमिनिनुबन्धेयदाक्रमम् ॥

एक शीघ्र पुनर्यक्त तत्प्राप्तक नो यय

एक हे वदु तयेवैर्न चतु पय यडव च ॥

End

अथ भाष्य सवर्णे ॥

इह प्रथम अथ भाष्य लोप व्यातः प्रत्ययान्तः । यथा नमोऽस्य भाष्य
सवर्णमात्र लोप गण्डि मिच्छति इति रुक्मिणि वदुः सवर्णमात्र किं नम
स्वरमूलादयः । अ नमः । अकारान्ते विज्ञापदश्च प्रतिज्ञात अकार
मवर्तो भवेत् ॥ इति भाष्य ॥ ०

Colophon

योऽपुनर्यक्तमस्य भाष्यप्रस्तावनामोऽध्याय समाप्तः । पाणिनिप्रकरणे पुनर्यक्त
तमभाषा ॥

(विवरणम्—योऽपुनर्यक्तमद्वयतावदिकपाणिनीयप्रवर्तनकपाऽऽ निबन्धः ।)

No 146 संचितसार । Samksiptasara Substance country
made yellow paper 12 x 10 inches bound like an ordinary book Folia, 120
pages 250 Lines, 9 18 in a page Character Bengali Date Saka 1771,
A D 1849 Appearance almost fresh Not correct Complete, (except
the Prākṛita portion)

A Sanskrit Grammar in Sūtras entitled Samksiptasara, written
by Pāṇḍita Kramadīvara of unknown parentage and nativity,
and revised with a short commentary or vṛtti entitled Rasavati
by Jumanānandin who is represented as lord of lords (Rājadhīraja),
hence it is sometimes styled Jaumara Aufrecht makes it anterior,
to the Vopadeva School, but Colebrooke places it next to the
Mugdhabodha Both these systems are current in Bengal, one in
Radha or west Bengal and the other in Gauda on both sides of the
Bhagirathi river The students of the Mugdhabodha are accustomed
to ridicule the reviser of the former as a Jugi or Jola and deride
Jumanānandin as one of the weaver caste The title of the work,
Samksiptasāra usually leads one to suppose that it is an epitome
or abridgment of some larger grammar so that we may infer it to be
a first abridgment from Pāṇini's system Kramadīvara seems to
have composed it on the model of Bhartṛhari's gloss on the Mahābhāṣya
and his Vākyapadīya, and to have illustrated every part of it

with examples from Bhartṛhari's grammatical poem, Bhatti. The work is completed in seven pādas—(1) Sandhipāda, (2) Tinantapada, (3) Kṛdantapāda (4) Taddhitapada, (5) Kṛakapada (6) Subantapada, (7) Samāsapada. There is also an additional pada (8th pāda) containing rules on 'Prākṛita. Noticed in the Catalogue of the India Office Library, No 815, p 218. See also the A Descriptive Catalogue of Sanskrit MSS, belonging to the Library of the Asiatic Society of Bengal, Part I Grammar No 431, p 134

Beginning. श्री नम शिवाय ।

शिव प्रथम सर्वेय स्रंभावाहुलचक्षम् ।

संचितसारमाचष्टे पण्डित कनदीवर ।

End.

सर्वेयया प्रगीकृत्या भाषाहृद्गुणसारत ।

बाल्युपनिदिङ्मात्र दर्शनात्तु लभ्यम् ।

Colophon.

इति वादीन्द्रवक्त्रकृद्भाषि महापण्डितकृतौ संचितसार महाराजाधिराज
श्रीकृष्णरत्नविपरिमोक्षिताया इतो सप्तम समासयाह समाप्त ।
शकाब्दा १३३१ ।

No. 147. संचितसार गोयीचन्द्रटीका। Samkṣiptasāra Goyicandra
ṭika Substance, country made yellow paper, 12 x 10 inches, bound like
an ordinary book, pages 534 Lines, 12-20 in a page. Character, Bengali
Date, Śaka 1772 Appearance, almost fresh Prose Not correct
Incomplete.

This codex contains Goyicandra's commentary on Kṛaka,
Sunasa, Tinanta and Sindhipadas only of the Samkṣiptasāra, noticed
in No 103

विचरचमूक्तपुत्रम् ।

No. 148. वैयाकरणभूषणसार । Vayākarapabhūṣaṇasāra Sub-
stance, country made yellow paper, 12 x 10 inches, bound like an ordinary
book, pages 74 Lines, 14-21 in a page Character, Bengali. Date, ?
Appearance, almost fresh. Prose. Generally correct Complete

An abridgment of Vayākarapabhūṣaṇa, a treatise chiefly dwell-
ing on the syntax and the philosophy of grammatical structure, based

on the Śabdakaustubha and its subdivisions complete in sixteen chapters According to the introductory distich it treats of the substance of grammatical science based on the exposition of the Mahabhāṣya of Patañjali and enjoys the light of two commentaries, the Bhāṣyaśāradaṛpana and the Laghubhāṣyaśānti, by Kondaḥatta son of Rangajibhatta, (some spelling it as Rangaji Bhatta, which is incorrect indeed) and a nephew of Bhattoji. Noticed in the Catalogue of the India Office Library, No 798 p 187 See also the Descriptive Catalogue of the Sanskrit MSS belonging to the Asiatic Society of Bengal Part I Grammar No 440 p 117

Beginning. या नमो नवेनाय ।

श्रीमच्छ्रीरमणं नमि श्रीरीरमणवद्विषयम्
 श्लोकरूपेण यत् सत्यं त्रगदीतद्विचरते ॥ १ ॥
 अष्टौकस्तदात्तार भवाम्भितरये तरिम् ।
 श्रियाजिवाद्येनाभावे पार्श्वे त्रयमुच्यते ॥ २ ॥
 पाणिन्यादिनृणाम् प्रचल्य पितरं रङ्गीजिभामिधं
 इतिभ्यामिधवारवादितरिणि पञ्चाववागद्वयता ।
 द्रुष्टि श्रोतमन्त्रेभिर्योयवचनव्याख्याभिर्द्वितान्
 मिहानागुपयतिभिः प्रकटये तेषां त्रयो द्वयः ॥
 सत्या तन्निष्ठादास मुदयय सरस्वतीम् ।
 श्रीकौण्डभद्र कुर्वेद्वेदवेदाकरव्यवयम् ॥ ३ ॥

परिचितवतिवन्धकोपमनाय कृतं श्लोकविचरव्यवयवम् जिह्वाजिवाद्ये
 निषधम् विचरिष्यते प्रतिज्ञाते ॥ ४ ॥

प्रचल्यमानिभाष्याये शब्दकौमुभ उद्भूत ।

तत्र निर्णेत एवाय सत्यवेवेद कथ्यते ॥

उद्भूत इत्यस्यामिभिरिति श्रिय भाष्याये शब्दकौमुभ उद्भूत इत्युक्तिस्तु शब्द
 कौमुभोक्तार्थानामाधुनिकलनिरासाय चन्वया तन्मूलकस्यास्य चन्वयाधुनि
 कोन्वेचिततासारलापनी पाणिनीयभाष्यमुपादीयतापने । तत्र निर्णेत
 इत्युक्तिरित्यप्यधिकजिह्वाधुनि शब्दकौमुभ द्रष्टव्यमिति ध्वनयितुः ।

End

श्लोकवेदनिर्णयाय पुनश्च अर्थे श्लोके तन्मिध भाष्यमनुभाति सत्यं तस्य भाषा
 सत्यमिति विभातीति । अतस्मिन् श्लोकमात्रेण सूचयति व्यत्ययोऽस्यादिति
 श्लोके इति शीघ्रिक श्लोकरूपामिषयवत् सूचयति निर्विषयव्यवयवमिति

दमेचित्तमभिरक्षितप्रत्यूहापादानुहितं भगवत्पुनरितिदयं मङ्गलं सत्यकृच्छ्रस्य
शिवार्थमादौ निबध्नाति श्रीमच्छीरमवसिति अधिकारवल्गुङ्कनरमणमन्त्रेण
कर्तुं प्रवृत्तान् लक्ष्मीपदस्य समास तेषां च श्रीमद्विगतमन्त्रस्य मध्यमपदलोपी
समास आकाशार्थिवादेराकृतिगणत्वान्न तदुपादानं मङ्गलित्तैव भगवता
लगाद्विर्भाषकारवत्त्वमिति भवत्यित्यु ।

End.

निर्दिष्टेति । अथतिष्ठन्मयमन्त्राचार्यमित्यर्थः ॥ श्रीं च सत्यावसाने ।
मङ्गलमिति जगत्प्राप्तकं तदित्यर्थः । मङ्गलादौनि मङ्गलानामिति मङ्गल
मध्यानि च ज्ञाताश्चि प्रथयन् इति भाष्यकारीक्तानुरेति भावः । पुरुषं
मन्त्रप्रवक्तव्यम् । अथतिष्ठनेच्छत्वं त्वं तन् कुर्येष तत्रतिष्ठ श्रोतव्यं
प्रचारेच्छाविषयमित्युच्ये इति बोध्यम् ॥ * ॥

ज्ञात्वा श्रीपञ्चबाणजालमनुर्लभेयाधिकौशोरपि
श्रीमोक्षानन्दमाकलय्य च मया मन्त्रकं कृते दर्पये ।
अथितुं भूषणसारतां बुधजनं श्रीनृक्षमात्मिकतां ।
यन्निश्चासमलोमसी न मुकुटकारार्थबोधयन् ॥ १ ॥
आसीत् कर्ममिरी धरासुरवर श्रीवज्रभ कोविदी
वेदान्तोऽपि विनीदमङ्गरिरिति व्यातामिति यन्निमित्तम् ।
तन्मन्त्रं हिरवज्रभ समकरीत् सद्युक्तिमदुज्ज्वल
श्रीमदभुषणसारदर्पणमिममोदाय विद्यावताम् ॥ २ ॥
उत्तमैशितारोऽपि हि न मोदतये
ऽभ्युज्जी भर्गो श्रीपि इवा तथैव ।
इत्याकलयोभयमव युक्ति
प्रसादमिह नमूदावृत्त मया ॥
सर्वोपार्थोऽपि न्युटी सत्यपौष्ट तयापि हि ।
तन्मन्त्रं भर्गोऽतिवितता समता केन वाक्येने ॥

Colophon.

* इति श्रीकृष्णचलाभिज्ञनीलपद्मातोषीपनामक श्रीवज्रभाष्यजहिरवज्रभविरचिते
भूषणसारदर्पणं श्रीटिवाद. समाप्तः ॥ अथमन्त्रं आकाशा १००० वक्ता
१९५५ ॥ श्रीरामाय नमः ॥

विवरणम्—कृष्णचलोपदीहिरवज्रभ विरचितं भूषणसारदर्पणमिह वैशाकराय भूषणसारटीकादपी
ऽयं निरव्यः ।

No. 150. **वैयाकरणसिद्धान्तमञ्जूषा ।** Vayākaraṇasiddhānta mañjuṣa Substance, country made yellow paper, 12 x 10 inches, bound like an ordinary book. Folia 268 lines, 11-2 in a page. Character, Nagara. Date, Samvat 1907, Bengali era 1255 A D 1819 Appearance, not old, but slightly wormeaten throughout in the margin. Prose. Not correct. Incomplete.

A philosophical exposition of the general principles of grammar and speech complete in four sections—(1) Ālīk-ādīcāra, (2) Dhātvarthanipātarthādinirṇaya, (3) Subarthaścāra, (4) Vṛttīcāra, entitled Vaiyākaraṇasiddhāntamañjūśa, usually called Mañjūśa, by Nāgeśabhaṭṭa alias Nagoji Bhaṭṭa, surnamed Upādhyāya, son of Sivabhaṭṭa and Sati, disciple of Haridikṛṣṇa, Rāmārāma, and Raghurāma, and protégé of a prince named Rāma, ruler of Śrīngavera near Allahabad. We find two works extant of the name of Vaiyākaraṇa Siddhāntamañjūśa, of which one is the abridgment of the other, with the prefix Laghu, the abridgment having been made by the author himself. Noticed in 'the Catalogue of the India Office Library, No 719, p 190. The codex under notice contains upto the vibhakti portion of the Subarthaścāra of the text and a commentary attached to a small portion of the text in both the margins, entitled Kāucika, by Kṛṣṇa Mīśra, son of Rāmasvaka, different from the Kālā of Vaidyaśātha Paṇḍita. See also Dr R. Mitra's A Descriptive Catalogue of Sanskrit MSS., in the Library of the Asiatic Society, Bengal, Part I Grammar No 243, p 124.

Beginning of the Commentary श्रीरामाय नमः ।

महर्षिबुद्धिदेवस्य ॥ १ ॥

दिशो दक्षिणदिश्यां अथ आसतिर्ब परम् ।

नामैति ॥ अटतीतिमह वागभीम अटपरिभाषये तन् प्रत्ययः । लक्ष्मीति
मनुष्यामनुजैर्मुमयैर्गुणैः । इदं ह्यनु भूतं यैवेयं सावमानमवेकात् विष्टं विदम
मेष्यतिविश्व भाषणव्याप्तिहासः । इति वाग्व्याप्त्यै परमप्रवादापरमं
विमुखादुपीडातनाह तपेति वेदावरणमिष्टालेखिवरं । मूल इति वाक्
अटीटाभ्यस्तत्राह इदानीं व्याख्यानं सुखं कवीप्रमत्तवर्गं । तत्राह इदं
अहं एव ज्ञातिवत्तया । लक्ष्मीतिविश्वमूनीनां विद्यमानां मिहानां प्रत्यय
मूलार्थः । यद्यपि व्याख्यानं अटीटिवाचकः । यच्च तत्र मीहं कवीर्द्वि
तयापि लक्ष्मीत्येव वाक्प्रत्ययेत्यर्थं यच्च लक्ष्मीत्येव वाक् अटीटिवाचकः ।

Beginning of the Text

मायेममहविदुषा गत्वा साध्वं गिरं जगुः ।

वैशाखरथसिद्धान्तमध्वैषा विरच्यते ॥

तत्र नास्मिन्टीमुष्य लोके तस्यैवार्थोपकृतान् । तेनैवार्थसमाप्तेयं तदुक्तं
न्यायभाष्यकृता यदसमृद्धौ नास्मिन्समाप्ताविति ।

End of the Text. नास्ति ।

Colophon of the Text नास्ति ।

End of the Commentary नास्ति ।

Colophon of the Commentary नास्ति

As the commentary does not extend to the whole of the text, but is lost off suddenly in the middle, and as the copyist has put his name with the date of the copy in this incomplete part of the commentary, it cannot be ascertained whether the remaining part of the commentary is not available, or the work has been left unfinished by the writer *

विश्वरथम्—श्रीमायेममहविदुषा गत्वा साध्वं गिरं जगुः ।
कविः सुप्रसिद्धो वैशा
खरथसिद्धान्तमध्वैषा विरच्यते । विरच्यते चात्र पुस्तके निबन्धस्यास्य प्रथमावधित
कविदशविशेष कृषिकानिधया टीकया सम्पन्नः ।

No. 151. मध्यतिहासतकीमुदी । *Mulhyantihantakamudi* Substance, country made white paper, 14 x 12 inches, bound like an ordinary book. Folia, 193. Lines, 2-16 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old, partly torn, and worm-eaten throughout. Verse and prose. Not correct. Incomplete.

Another copy of the work noticed in No 44

* श्रीगीबिन्दरामशर्मा लिखित सन् १८०३ मास कृष्णदशमी १० । सन १२११
इराजी १८४८१८ जानेर ।

No. 152. सच्चिन्मसारगोयीचन्द्रटीका । *Samkṣiptasāra Goyicandra ṭīkā* Substance, country made colourless and yellow paper, 18 × 4 inches Folia, 115 Lines, 6-9 in a page Character, Bengali Date, Saka 1742 * Appearance, old Prose Generally correct. Incomplete.

This codex contains only the Tinanta portion of Goyicandra's commentary on the *Samkṣiptasāra* noticed in No 103

विवरणमूलपूर्वम् ।

No. 153. सच्चिन्मसारगोयीचन्द्रटीका । *Samkṣiptasāra Goyicandra ṭīkā* Substance, country made colourless paper, 18 × 2 inches. Folia, 59 Lines, 5-8 in a page Character, Nāgura Date, Saka 1577 Appearance, very old, and worn out Prose. Generally correct. Complete.

This codex contains a portion of Goyicandra's commentary on the third or *Kṛdantapāda* only of the *Samkṣiptasāra*, noticed in No 103

विवरणमूलपूर्वम् ।

No 154. सच्चिन्मसारउपादिपाद । *Samkṣiptasāraupadipādaḥ* Substance, country made red and colourless paper, 15 × 3 inches Folia, 3 Lines, 2-9 in a page Character, Bengali Date, 1 Appearance, old Verse and prose Generally correct Complete

A supplementary chapter of the *Samkṣiptasāra* on *Upādī* affixes Noticed in the Catalogue of the India Office Library under the name of *Upadīpari-ṣṭa*, No 834, p 223

Beginning. श्री गद्योपनिषदः ।

वादेववादिभ्यामादी ॥

वातादी वाच्ये वादेववादि सञ्जादिर्भवति । वा वायुर्वात मोमायु ममात् ।

आदेशान्मनुष्यवद्विज्ज्ञादयो मयासम्भवं परिकल्पनीया । चत्वारिंशत् ।

অসুৰ অসুৰ । অসাদৰিচ । অরিচ । মদাদৰিচ । মদিচ ।
 ইল সলাদি । মলিৰ্শ কলিৰ্শ । আদিচক্ । মিৰ্শ মল । পদা-
 রিচ । মরিচ ।

End.

বিপৰ্শে অসুৰী । পান পশু । চৰ্যোঁচ । চৰ্ম । মমীম ।
 মিঁচ । অমম্যামটুক্ । অটুক্ । লটখী কট্ । কৰ্শ তৰ্শ ।
 মনোদম । হর্দ । দিৰী ঘ । দীর্ঘ । জিৰি । জিবি । হৰি রামাল ।
 রামাশাল । দীর্ঘি । দীৰি মন্দর্শিয়ায়ী । বাঘনেচি । মা মি
 মন্দর্শিয়ায়ী । মর্দক্ । মর্দ শ্ৰীয়ায়ী । মমীমহিবাচন । অমম্মাচন ।
 মলিবাচ । জনক । জনমলুক্ জঙ্কীমম । অতবার অলার মন্দ
 শ্ৰীয়ায়ী ।

Colophon

ইতি শ্রীকামদীপকনি সঁচিনসারং মহারাজাধিরাজসুন্দরনন্দিপরিমোখিত
 লক্ষ্মীধীবাতিপাদ সমাপ । শ্রীরামরামদত্তমদ্য পুস্তকম্ ।

বিশ্বরাম—সঁচিনসারীণীবাতিপাদ্যবিষয়কৌণ্ডে নিবন্ধ ।

"

—

No 155 সমাসবাদ । Samāsavadā Substance, country made
 yellow paper, 20 x 5 inches Folia 9 Lines, 7 8 in a page. Character,
 Bengali Date, 1 Appearance old Prose Generally correct.
 Complete

A treatise discussing on Samasas or compound nouns, entitled
 Samasavada by Govindacandra Bhattacharyya Cakravartin

Beginning. অথ সমাসবাদ । সমাসস্বং ক্রিয়াবগদ্বাদ্ভাষা সমাসোপুকার্য ইতি
 বিদ্যাকরণা । ভাষামিত্যথ অঙ্কলমাবগতিতম্ । নামতল তলানু পরা
 বিমলত্ব ইত্যনন বিধীয়মানরূপ প্রকৃতত্ব । বিশেষণন বিশেষ্যল মাত্ৰ
 কীৰ্ত্তনবিষয়সম্বন্ধীযোগসম্বন্ধানু বৃত্ত । তথাচ উপকৌণ্ডে যজিন্ সমুদায়
 স বৃত্তার্থ প্রকৃতিব্রহ্মবিভাগমত্যাচকপুণ্ডরসমুদায়াত্মনো ভাষা
 সমুদায় সমাস ইতিপথ্যবিস্তীর্ণ । এতচ্ ভাষ্য ন সমাসতী প্রতি
 পদ্যতে । নিম্ন এব সমাস ইতি মতঃ কথঞ্চিৎ ইত্যাদিকমপি সমাস
 প্রকৃত্যনন । যদিচ ভাষ্যমন কচিন্ বিকল্পেণ সমাসতী প্রতিপদ্যত
 শ্রীশ্রীমদমিত্যর্থী বিকল্যসমাসো ব্যাসচম্বদানু, লক্ষ্যসং ইত্যাদী নিম্ন

"

সমাসী শ্রীমদ্ভাগবতম্ অথবা মহাভারতম্ আকারাদিবিধায়কম্
বৈদ্যমিত্তে, তদাচার্যমিত্তে শ্রীমদ্ভাগবতম্ অথবা অমৃতম্ অমৃতম্ অমৃতম্
সমুদায়কম্ সমাসম্। তেনামুত্তমম্ নান্যমি তদ বিধায়কম্
শ্রীমদ্ভাগবতম্ তদাচার্যম্ কচিৎ কুণ্ডলোৎসবমিত্তে শ্রীমদ্ভাগবতম্
শ্রীম্ কচিৎকচিৎ ইতি সমাসম্ অমৃতম্ অমৃতম্।

End.

শ্রীমদ্ভাগবতম্ অমৃতম্ অমৃতম্ অমৃতম্, অমৃতম্ অমৃতম্
কুণ্ডলোৎসবমিত্তে অমৃতম্ অমৃতম্ অমৃতম্। অমৃতম্ অমৃতম্
শ্রীমদ্ভাগবতম্ অমৃতম্ অমৃতম্ অমৃতম্। অমৃতম্ অমৃতম্
কচিৎকচিৎ ইতি সমাসম্ অমৃতম্ অমৃতম্।

Colophon.

ইতি শ্রীমদ্ভাগবতম্ অমৃতম্ অমৃতম্ অমৃতম্।

বিবরণ—শ্রীমদ্ভাগবতম্ অমৃতম্ অমৃতম্ অমৃতম্।

No. 156. *সংক্ষিপ্তসারপরিমিতং*। *Sankṣiptasāraparimitam** Substance, country made colourless paper, 15 × 3 inches Folia, 28 Lines, 4-6 in a page Character, Bengali Date, ? Appearance, very old, worn out, torn, and writing slightly effaced in parts Prose. Not correct. Complete.

Another copy of the work noticed in No 132

বিবরণ—শ্রীমদ্ভাগবতম্।

No. 157. *মুগ্ধবোধদুর্গাদাসটীকা*। *Mugdhabodha Durgadasatīkā* Substance, country made papers of several colours, 15 × 4 inches, Folia, 114 Lines, 2-8 in a page Character, Bengali Date, ? Appearance, very old, worn out, torn in parts, and having different handwritings. Prose Not correct. Incomplete.

This codex contains fragments of Durgadāsa's commentary on the *Mugdhabodha* from the beginning upto a portion of *Strityasratyaya*, noticed in No 58.

বিবরণ—শ্রীমদ্ভাগবতম্।

Besides this the codex contains also another fragment of the same work on the Kṛpānta of the following description

Substance, country made papers of several colours, 16 x 4 inches. Folia, 48 (of which fol 1 is wanting) Lines, 6-8 in a page Character, Bengali Date, Saka 1722 Appearance, very old, worn out, with different handwritings Prose Not correct Incomplete

পুলকেশিনী শ্রীদুর্গাবাসনকোশদে কল কুম্ববীজস্বাকরক লদলটীকামান বর্ণন ।

No. 158. কাতন্ত্র্যপঞ্জিকা । Kātantraypittipañjikā

This codex contains fragments of Trilocanadāsa's Pañjika on Kātantraypitti in great disorder. Except the first four, most of the folia are not consecutive. Portions of Tīnānta, Kāraka and Kṛpānta sections, etc, are to be found here, but all incomplete, many of them having neither a beginning nor an end. Owing to this condition of the codex we are obliged to leave it unnoticed

পুলকেশিনী কাতন্ত্র্যপঞ্জিকা। অসিদ্ধতা বর্ণন ।

No. 159. কাতন্ত্র্যপঞ্জিকা । Kātantraypittipañjikā Substance, country made colourless paper, 15 x 3 inches. Folia, 132 Lines, 6-7 in a page Character, Bengali Date, 1 Appearance very old, worn out and writing effaced in parts. Prose Not correct Complete

This codex contains Trilocanadāsa's Pañjika on the Kātantraypitti from the commencement of Nāmnīcatustṛīya upto Samāsa, incomplete

পুলকেশিনী ত্রিলোকদাসস্য পঞ্জিকায়াস্মিন্ অন্ত্যাদাদ্যন্ত বসাবীজপঞ্জিকী ভাবী বর্ণন ।

Note.—Under this codex fragments of Durgāsmāhaṇṇapittī are to be found, not worth noticing.

পুলকেশিনী দুর্গাস্মাহাণ্ণপিত্ত অসিদ্ধতা বর্ণন ।

No. 160. तद्धितसारः । Taddhitasārah Substance, country made
colourless paper, 15x3 inches Folia, 25 Lines, 6-7 in a page
Character, Bengali Date, 1 Appearance, very old, worn out, and
writing slightly effaced in parts. Price Generally correct. Incomplete

A part of the *Kṛitpariṣṭarāhasya*, a commentary on Datta's *Kṛitpariṣṭa*, entitled *Taddhitaśra*, by Ratideva Siddhāntavāgīa, son of Gaṅgādharadeśya of the Catta family of Bengali Brāhmaṇa.

Beginning. श्री नमो हरिनाथ ॥

॥ अथ तद्व्यासोऽहं तदर्थं श्रीव्यासविद्वत्सं वक्ष्यामि तत्तत्तान् प्राप्नुयेदं नि
तद्व्यासदमेव स गीतार्थिकः । अथ विजयविद्वत्सं वक्ष्यामि । स हि
द्वित्यादयश्च इत्येव तत्तत्तान् प्राप्नुयेदं ।

End.   માણિ ।

Colophon. इति महाभारतपारायणवचनसमुच्चयसमाप्तः श्रीमद्भारतवैदिकविद्यालय
बायीसभाचार्यविरचिते बलरत्नसूयारिजितरत्ने लिखितस्य द्वितीयो
ऽध्यायः ।

[illegible]

No. 161. व्याकरणदीपिका। Vyākaraṇadīpikā Substance, country made colourless paper, 14 x 2 inches Folia, 89 Lines, 4-8 in a page Character, Bengali Date, 1 Appearance, very old, worn out, and writing effaced in parts. Prose Generally correct. Incomplete.

This codex contains a portion of the Vyākaranadīpikā of Nārāyaṇa Nyāyapañcīṇa, noticed in No. 105, on the Samāsapāda of Goṣicandra's commentary on the Saṅkṣiptasāra. In codex No. 105, as we have already noticed, the Samāsa portion of Vyākaranadīpikā has been replaced by the same portion of Vyākaranadīpikā of Vāṇīśvarīya, a different commentary on the same work.

Beginning. — नमोऽस्तुते ।

समानाश्रयीत्यनुपपत्तौ अनुपपत्तौ च साधारणेन । तत्र च तदनुपपत्तौ न विधीयते
 लक्षणात् ॥ तदनुपपत्तौ विद्युत्कर्माधारयो न तदनुपपत्तौ तदनुपपत्तौ व्यापक
 त्वान्न प्रत्यक्षमुपपत्तौ । तथाहि आश्रयस्याश्रयिणोऽपि व्यापित्वेव गरीयसीति ।
 कश्चिन्मन्त्रं तत्र प्रवचनानुपपत्तौ न विद्यते कश्चिन्मन्त्रस्याश्रयिणोऽपि तदनुपपत्तौ
 प्रत्यक्षं समानाश्रयमुपपत्तौ प्रत्यक्षं तत्र विद्यते कश्चिन्मन्त्रस्याश्रयिणोऽपि तदनुपपत्तौ
 प्रत्यक्षं समानाश्रयमुपपत्तौ प्रत्यक्षं तत्र विद्यते कश्चिन्मन्त्रस्याश्रयिणोऽपि तदनुपपत्तौ
 प्रत्यक्षं समानाश्रयमुपपत्तौ प्रत्यक्षं तत्र विद्यते कश्चिन्मन्त्रस्याश्रयिणोऽपि तदनुपपत्तौ
 प्रत्यक्षं समानाश्रयमुपपत्तौ प्रत्यक्षं तत्र विद्यते कश्चिन्मन्त्रस्याश्रयिणोऽपि तदनुपपत्तौ

End.

निमेषशतद्विगुहयेति त्रयसपादे द्वितीयाद्ये सप्तकला अवधीति निरूपणं
सप्तद्वयसप्तकलाद्विगुहयेति सप्तपाठ द्वितीयादे सप्तकलाद्वयो निमित्तम्
प्रमाणादवयवसप्तकलाद्वयम् ॥

श्रीगीर्वाणपदार्थस्य सप्तपञ्चाशद्विधाने
 मोक्षं साधुमतानि सज्जिभिर्वा सत्त्वा निरन्तरम् ।
 + + + + + निरसने विद्यां दृष्ट्वाति चेत्
 सन्निवृत्तान्तरितान्तरममृतं च ते विद्यताम् ।
 ईशानरथकरीन्द्रा चवागवन्त चेन्मिमीक्षा दूरम् ।
 आत्मन्युपविष्टोऽहं ब्रह्म पञ्चाशद्विधानम् ॥

Colophon. इति पुष्पकामोद्यादि । श्रीकृष्णः ।

[illegible]

Note.—Under this codex a few folia of the *Vṛttaratnakara* are to be found, but they have neither a beginning nor an end.

पुनर्लब्धम् इत्युक्तं तदर्थं कतिपयानि यन्त्राणि ।

No. 162. **सुपन्नथाकरणम् ।** *Supadmatyākaranam* Substance, country made coloured and colourless papers, 12×3 inches. *Folia*, 269, each section having separate fol marks. *Lines*, 4-5 in a page. *Character*, Bengali. *Date*, 1. *Appearance*, very old, worn out, torn, and writing

No. 164. मञ्जिप्तसारगोयीचन्द्रटीका । *Samkṣiptasāra Goyīcandra*
tika Substance country made colourless paper, 15 x 3 inches Folia, 119
Lines, 4-9 in a page Character, Bengali Date, Saka 1616 Appearance,
very old, worn out, and writing effaced in most parts Prose
Generally correct Incomplete

This codex contains Goyīcandra's commentary on the *Tinanta* or
the second pada of the *Samkṣiptasāra*, noticed in No 103

पुस्तकेऽस्मिन् गोयीचन्द्रज्ञत मञ्जिप्तसार तिङन्तपादटीकामात्रं वर्तते ।

No. 165. कविकल्पद्रुम । *Kavikalpadruma* Substance country
made reddish paper, 14 x 3 inches Folia 31 Lines 2-5 in a page.
Character, Bengali Date, 1 Appearance, very old, and worn out
Verse Generally correct Complete

Another copy of the work noticed in No 9

विषयसम्पूर्णम् ।

No. 166. धातुदीपिका । *Dhatudipika* Substance, country made
yellowish and white papers 19 x 5 inches Folia 75 Lines, 7-9 in a
page Character, Bengali Date, Saka 1774 Appearance, old Prose
Generally correct Complete

Another copy of *Durgalasa's* commentary on the *Kavikalpa-*
drama, entitled *Dhātudīpikā*, noticed in No 31

विषयसम्पूर्णम् ।

No. 167. सुम्भबोधटीका प्रबोधद्वारा । *Mugdhabodhatika Prabodhānkura*
Substance, country made red and white papers, 18 x 4 inches
Folia, 24 Lines, 7 in a page Character, Bengali Date, 1
Appearance, old Prose Generally correct Incomplete

A commentary on the *Mugdhabodha*, entitled *Prabodhāṅkurā*, by *Vṛindāvanacandra*, a Brahmana, son of *Rādhākṛṣṇa*. In the *Catalogus Catalogorum*, we find a *Vṛindāvanacandra Tarālankāra Cakravartin*, son of *Rādhācarana Kavindra Cakravartin*, as the author of the *Alankāra Kaustubha Prakaśikā*, a commentary on the *Alankāra Kaustubha*, but no name of the *Prabodhāṅkurā* is mentioned either separately or in connection with *Vṛindāvanacandra*. See *Catalogus Catalogorum*. Though the names of the author and his father indicate their *Vaiṣṇava* cult, the opening verse of the work leads one to infer that the author belonged to the *Saiva* sect. The codex under notice contains only a portion of the *Sandhyapāda*.

Beginning. श्री नमोदयेभ्यः ।

मत्ता श्रीलक्ष्मिबाहुपद्मगुणमञ्जुदिदेवचित्त
श्रीशुन्दानन्दकीर्तिशरीराध्यादिहृष्टात्मज ।
नानाधोरमतामि वीत्य विमला श्रीमौखीधौ दभाम्
मिथ्यायां प्रकरोति वदन्तये टीकां प्रवीणाह्वयम् ।
श्रीमोऽहं करधंशटी वच इदं यायेऽनुकम्पान्वित
श्रीवीरवचनेऽहं धीर विमले इत्य कदाचित् तया ।
श्रीश्रीध्व हृदयानुभूय विमले तन् पीत्यप्यर्थीर्यै
गीमीकात्र इटागु सुकोलवविधौ गीमावित दूषयम् ।
हृता यद्यपि पूर्वमेवैवान्ताख्या तदाप्यहम् ।
आस्थां करोमि सन्ध्यां गुणवोधविरोधिनीम् ॥

इह सुकलकीर्तितोऽनिकरकेष्विदमतावलम्बनप्राप्तशेषविप्रवीजविनाश
कारणप्रारम्भकर्मोपकारकमुक्ति दायकाभिमत मुकुन्ददेवतानमस्कारपुर वर
यन्मत्तामभ्यासो नानादिन्देऽश्वमिथ्यायां भट्टिति प्रकृत्यै यन्मत्तामभिदेहेन
मिथ्यायां मिथ्यायिषू तन्निवन्तनमादौ रचयति मुकुन्दमिति ।

End. मल्लि ।

Colophon. मल्लि ।

विवरणम्—श्रीशुन्दानन्दहृत्प्रवीणाह्वयानिधनुषवीरवीरटीकादयोऽयं निबन्ध ।

No. 168. कारकचक्रटीका । Kārakacakraṭīkā Substance, Foolscap paper, 12×4 inches Folio 51 Lines, 4 11 in a page Character, Bengali Date, 1 Appearance, fresh Prose Not correct Complete

A commentary by Madhava, on the Karakacakra, a work treating of Kāraṅgas or Sanskrit cases

Beginning.

अथ च परमं द्रव त्रिव विडम्बितादरात् ।

तथोति भाषदीधोमान् कारकाद्यर्थनिर्णय ॥

कारकेति—कारकाद्यर्थं निर्णये यथादिति व्युत्पत्त्या कारकाद्यर्थं निश्चयके च यत् इत्यर्थः । आदिना कथोदिपरिग्रहः । क कारकपदार्थं इति त्रिव्यजिज्ञासानिबन्धे परमतनिराकरणपूर्वकस्वमतसिद्धलक्षणमभिधत्तुं प्रथमतीर्थाकरणमतसिद्धलक्षणमुपपन्नं दूषयति । तत्र क्रियति तत्र कारकादौ षट्कलं स्वत्यर्थः । क्रियेति क्रियाभावार्थं लभ्यते इति शाब्दिकस्वरकात् तन्निमित्तत्वं तत्कारणत्वमित्यर्थः । यान् गच्छतीत्यादौ नमभाव्यर्थसंयोगावच्छिन्नक्रियाया कारणत्वाभावेऽपि भावस्तदवच्छिन्नकोभूतसंयोगकारणत्वमादाय यामादे कारकत्वं तादृशक्रियाया संयोगावच्छिन्नकारणत्वसत्त्वेऽपि क्रियात्वेन निवेद्यताम् न क्रियायां कारकलक्षणातिव्याप्तिरित्यवधेयं ।

End

यस्य च भावेनेति तत्र भावेन यत् क्रियया सह साव क्रियाकरं तस्या स्वसत्तानाधिकरणत्वेन प्रकरीया लक्ष्यं प्रतिपत्तिकरीषकपदात् वतमिति । नूतार्थदर्शनादिति इदमुपलक्ष्यं गोत्रं दुग्धाक्षानत इत्यादौ तादृशक्रिया सामानाधिकरण्यवाधेन नमभाव्यं सादिसामानाधिकरण्यत्वेन बोधा श्लेषविधीय तत्पूर्वं यस्य च धर्मस्यति सदभिन्नधर्मस्वत्यर्थं तस्या लक्ष्यं भावपद धर्मपरं धर्म इति वष्टे अभेदार्थिकेति भावः । ननु पूर्वोक्तार्थं विधानमयत्ता शाब्दिकानामिति तद्यथा तादृशार्थं शाब्दिकानामिव नास्तीति भावः ॥ ० । ० ॥

Colophon.

समाप्ता भाषकी कारकटीका ॥ ० ० ० ॥

निवरणम्—श्रीमाधवकृतकारकचक्रटीकाखण्डेय निवरणम्

No. 169. **मुग्धबोधटीका दुर्गादामकता सुबोधा :** *Mugdhabodha tika Durgadāśakṛta Subodha*

This codex contains fragments of Durgadas's commentary on the *Mugdhabodha* in four different parts

(1) Substance, country made red and yellow papers, 18 x 4 inches Folia, 36 Lines, 5-11 in a page Character, Bengali Date, ? Appearance, very old Prose Not correct Incomplete

From the beginning upto a portion of the *Strītyāpāda*

अथ दुर्गादासकृतटीकाया सुबोधाया प्रथमतः स्त्रीत्यपादमविशेषावधिकोऽप्यो वर्तते ।

(2) Substance, country made yellow paper, 18 x 4 inches Folia, 27 Lines, 6-7 in a page Character, Bengali Date, Bengali era 1226 Appearance, very old Prose Not correct. Complete

A part of the same work on the *Sanītyāpāda*, complete

सनात्यपादस्य टीकाऽत्र पूर्णा वर्तते ।

Colophon. इति श्रीदुर्गादासविद्यावागीश्वरचितानां सुबोधायां मुग्धबोधटीकायां सनात्यटीका समाप्ता ॥ • • • • • श्रीदुर्गा श्रीकाली प्रभुलक्ष्मी श्रीरामप्रसाददेवशर्मा स्वस्वामिदे सव १९२६ तां ९ माघ ।

(3) Substance, country made colourless and red papers 18 x 4 inches Folia, 66 (of which fol 1 is wanting) Lines, 3-8 in a page Character, Bengali Date, ? Appearance, very old Prose Generally correct. Complete (except the first folium)

A part of the same work on the *Kṛpāda*, complete

कृपादटीका पूर्णा वर्तते ।

(4) Substance, country made colourless paper, 15 x 5 inches. Folia, 11 (of which fol 1-4 are wanting) Lines, 4-9 in a page Character, Bengali Date, ? Appearance, very old, and worn out. Prose Generally correct. Complete (except the first four folia)

A part of the same work on the *Kārakapāda*

कारकपादटीकाऽत्र वर्तते ।

No 170. **संक्षिप्तमारटीका गोयीचन्द्रकृतः ।** *Samkṣiptaśāstrīkā*
Goyeandrakṛitā Substance, country made red and yellow paper,
 17 x 4 inches. Folia, 24. Lines, 6 in a page. Character, Bengali
 Date, 1 Appearance, almost fresh. Price Not correct Incomplete

Goyeandra's commentary on the *Tadūtipāḍī* of the *Saṁkṣiptaśāstra*, noticed in No 103. Incomplete.

गोयीचन्द्रकृतसमासवादटीका ।

No 171. **संक्षिप्तमारटीका गोयीचन्द्रकृतः ।** *Samkṣiptaśāstrīkā*
Goyeandrakṛitā Substance, country made yellow paper, 17 x 4 inches.
 Folia, 109 (of which foli 1-5 are wanting). Lines 16 in a page.
 Character, Bengali. Date, 1 Appearance almost fresh. Price
 Not correct Incomplete

Goyeandra's commentary on the *Saṁkṣiptaśāstra* of the
Saṁkṣiptaśāstra noticed in No 103

गोयीचन्द्रकृतसमासवादटीका ।

No. 172. **उणादिपादः ।** *Unāḍipāḍah* Substance country made
 yellowish paper, 17 x 4 inches. Folia 3. Lines, 5 in a page. Character,
 Bengali. Date, 1 Appearance, almost fresh. Verse and prose. General
 ly correct. Incomplete

A part of the *Saṁkṣiptaśāstra* treating of affixes *Unā* etc., entitled
Unāḍipāḍah

विश्वरचनाकपूर्वम् ।

No. 173. प्रदीपः । Pradipah Substance, country made yellow, red and ash-coloured papers, 15 x 4 inches Folia, 56 Lines, 6-11 in a page Character, Bangali Date, ? Appearance, not old, with different handwritings Prose Not correct Incomplete

An exposition of the principles of Sanskrit Grammar, entitled *Pratīpa* or the lamp, by Kṛantītha, an inhabitant of Haripāla in the Hughli District

Beginning. श्री गणेशाय नमः ।

गिरे अरुधुर् गोरोँ काविचोष सरस्वतीम् ।
 जिबो मनागतो कृता साङ्गानां सेवामप्यङ्गम् ।
 नयेष्टर् गुरु यज्ञो वायवी गोसुरं निरां ।
 दतिं यज्ञं नमस्कृत्य तृतीयमीनं प्रदीपयन् ॥
 विरयिषी चमप्राक्षी पुष्पकाङ्गा भराहम् ।
 छ साधीती भवान् वृद्धिं कुतस्तं किं वागम् ॥
 चलोराधभव कल्प किमास्यस्तदगुरुर्नन्द ।
 किं किं तत्त्वमधीतं मे भवति वितराय ॥
 व्याहरचमन्तु किमावदुर्नृपितस्य कीदृशी ।
 एतादृक् संज्ञातां वाचोँ यदि वन्तु विप्रपत ॥
 न शक्नोति तदा वृद्धिं गिरं साध्यागुर्वीरिणीं ।
 तवाप्यमती भां वृष्टं तानेई भवतोदत ॥
 वदामि संछतेनेव सन्धीं वाचमनिन्दिताम् ।
 वाच्यवाचकभेदेन वन्तु शक्नोत्येवम् ॥
 मयोर्न वचनं श्रुता वदध्वेति जगदाह स ।
 चतो मया विशरेच प्रतिसात प्रकल्पने ॥
 यथावास्तव प्रवदामि यत्तु मयचनं यमम् ।
 गौडाल्प भागिराटायां निवसामि सदा चिरं ।
 ज्ञानीति मम भी ब्रह्मन् परिवाप्त्यजित्कारं पुरोँ ॥
 श्रीमत्काशीनाथदेवप्रणोवाभ्यां मम कृता ॥
 चण्डमन्त्र निराभोऽमृदधुनाभापयवाप्यङ्गम् ।
 चमूनां करचमनाय न्यस्तकादायक किञ्च ।
 धर्मसाक्षात्प्रापयितुमर्हतासमर्थं पुरा ॥
 सुखीयता श्रीरामचन्द्रदेवप्रणोतिं विनृता ।
 गुरुपञ्चाक्ष सवाधीत सत्येडकिन् प्रापयामिङ्गम् ॥

A portion of *Vṛkṣinādīpikā* (Vamśavadīna's commentary on Goyicandra's) on the *Samāśapīḍa* only, noticed in No 105

যত শীঘ্রশীঘ্রদনজন্য অক্ষরদোষিকায়া সমাসপত্রকর্যে লুপ্তম বর্ণিত।

No. 175. সন্ধিপাদ । Samkṣiptasāra

Under this No. we find the following fragments of the *Samkṣiptasāra*.

(1) **সন্ধিপাদ** । *Sandhīpāḍa* Substance country made colourless paper, 14×4 inches Folia 33 Lines, 1-6 in a page. Character, Bengali. Date ? Appearance, very old, and worn out Verse and prose, Not correct Complete

(2) **তিঙ্কন্তপাদ** । *Tinikṣantpāḍa* Substance, country made yellowish and colourless paper, 14×3 inches Folia, 5^a Lines, 5-6 in a page Character, Bengali Date ? Appearance very old, and worn out. Verse and prose Not correct Incomplete

(3) **ক্షদন্তপাদ** । *Kṣidantpāḍa* Substance, country made colourless paper, 14×3 inches Folia, 43 Lines 5 in a page Character, Bengali Date, ? Appearance, very old, worn out, torn, and writing effaced in parts Verse and prose. Not correct. Complete.

(4) **সুবন্তপাদ** । *Suvantapāḍa* Substance, country made colourless paper, 14×3 inches Folia 30 Lines 5 in a page Character, Bengali Date, ? Appearance, very old worn out, partly torn and writing effaced in most parts Verse and prose Not correct Complete.

(5) **সমাসপাদ** । *Samāśapāḍa* Substance, country made colourless paper, 14×3 inches Folia, 3^a Lines, 5-6 in a page Character, Bengali Date, Śaka 1650 Appearance, very old, worn out, and writing effaced in most parts Verse and prose Not correct Complete.

(6) **কারকপাদ** । *Kārikapāḍa* Substance country made colourless and reddish paper, 14×3 inches Folia 19 Lines, 5-6 in a page Character, Bengali Date, ? Appearance, very old, worn out and writing effaced in parts Verse and prose Not correct. Incomplete.

All these contain rules of Kramadīśvara with their respective Vṛttis by Jumarānandin

Under this number we find also duplicate copies of some of the abovementioned fragments, such as Śulhīpāda, Kārakapāda and Suvantapāda, but all incomplete and not worth noticing

No 176 लिङ्गानुगामनम् । Lingānuśāsanam Substance country made white paper, 18×5 inches folio 5 Lines 6 16 in a page Character, Bengali Date Śaka 1634 Appearance very old Verse Generally correct Complete

The part of Amara Simha's lexicon, noticed before treating of genders only, with explanatory notes in both the margins

अमरकीर्वाकर्मलिङ्गानुगामने सटीकमत्र वर्णिते ।

No. 177. संचितसारपत्राणि । Samkṣiptasārīpitrāṇi

This contains a few folios of the Suvanta and Sandhi padas of the Samkṣiptasāra with some of Amara Simha's lexicon not worth noticing

पुस्तकेऽभिन् संचितसारपत्राणि अमरकीर्षपत्राणि च विनितानि सन्ति ।

No 178 संचितसार । Samkṣiptasārah

Under this number the following portions of the Samkṣiptasāra (rules of Kramadīśvara with Jumarānandin's vṛtti) are to be found

(1) **तद्धितपादः ।** Taddhitapādah Substance, country made yellowish paper, 13 x 4 inches. Folia, 61 (of which the first two are wanting) Lines, 4-6 in a page Character, Bengali Date, ? Appearance, not fresh Verse and prose Generally correct. Complete (except the first two folia)

(2) **समासपादः ।** Samāsapādah Substance, country made colourless and yellow papers, 15 x 4 inches Folia, 45 Lines, 4-6 in a page Character, Bengali Date, ? Appearance, very old, worn out, and writing effaced in most parts Verse and prose Not correct. Complete.

(3) **सुवन्तपादः ।** Savantapādah Substance, country made colourless paper, 18 x 4 inches. Folia, 20 Lines, 5-6 in a page Character, Bengali Date, ? Appearance, very old, and writing slightly effaced in parts Verse and prose Generally correct. Complete

(4) **कारकपादः ।** Karakapādah Substance, country made yellow and colourless papers, 18 x 4 inches Folia, 20 (of which the first three folia are wanting) Lines, 5 in a page Character, Bengali Date, ? Appearance, old Verse and prose Not correct Complete (except the first three folia)

(5) **कृदन्तपादः ।** Kṛdantapādah Substance, country made colourless paper, 14 x 3 inches Folia, 31 Lines, 5-7 in a page Character, Bengali Date, Śaka 1752 Appearance, old, worn out slightly, and slightly torn in parts Verse and prose. Not correct. Complete

(6) **तिङन्तपादः ।** Tinantapādah Substance, country made colourless paper, 18 x 4 inches Folia, 56 (of which the first three folia are wanting) Lines, 5-6 in a page. Character, Bengali Date, ? Appearance, very old, worn out, torn, and writing effaced in parts. Verse and prose. Not correct. Complete (except the first three folia)

पुस्तकेऽभिन्नु सचित्रसारस्य समुल्लिखिता पादा वर्णने ।

No. 179. कविकल्पद्रुमः । Kavikalpadrumah Substance, country made colourless paper, 15 x 4 inches Folia, 7 Lines, 4-7 in a page. Character, Bengali Date, ? Appearance, very old, worn out, torn, and writing effaced in parts Verse Not correct Incomplete

An incomplete copy of the work noticed in No 9

विदग्धशतपुष्पम् ।

No 180. सुपद्मव्याकरणम् । Supadmavyakarṇam Substance, country made white and red papers, 16 x 5 inches Folia 37 (from 50 to 93, of these foll 55-60 are wanting) Lines, 9 in a page Character, Bengali Date, ? Appearance, very old Verse and prose Generally correct Incomplete

A portion of the Supadmavyākaraṇa noticed in No 125

विदग्धशतपुष्पम् ।

No. 181. मुग्धबोधपरिणिष्ट । Mugdhabodhapariṇiṣṭam Substance, foolscap paper, 14 x 6 inches Folia, 2 Lines 8-9 in a page Character, Bengali Date, ? Appearance, old and torn Prose Not correct Incomplete

An incomplete copy of the work noticed in No 73

विदग्धशतपुष्पम् ।

No. 182 संक्षिप्तसारतद्धितपादः । Samkṣiptasārataddhitapādah Substance, country made colourless paper, 16 x 4 inches Folia, 18 Lines, 5 in a page. Character, Bengali Date, ? Appearance, very old Verse and prose Generally correct Incomplete

This contains only the Taddhatapāda of the Saṁkṣiptasāra noticed in No. 142. Incomplete

पुस्तकेऽस्मिन् संचितसारस्य ददितपादमात्रं खण्डितं वर्तते ।

No. 183. संचितसारगोयीचन्द्रटीका । Samkṣiptasāra Goyī candratīka

A portion of Goyīcandra's commentary of the Saṁkṣiptasāra noticed in No 103, on palm leaves Excessively worn out, torn, and worm-eaten throughout, not worth noticing

इयं हि तादृशवर्णितस्य संचितसारगोयीचन्द्रटीका जीर्णोत्थिताखण्डिता च वर्तते ।

No. 184. कारकोल्लासः । Karakollāsaḥ Substance, country made white paper, 1½ x 4 inches Folia, 7 (of which fol 5 is wanting) Lines, 5-6 in a page Character, Bengali Date, Śaka 1758 Appearance, old, and worn out Verse Not correct Complete

A short treatise on Karakās or cases, entitled Karakollāsa, or an illustration of Kārakās in verse, by Bharata Sena son of Gaurāṅga Mallika, the well-known author of several Sanskrit works.

विवरणानुरूपम् ।

No. 185. शब्दशक्तिप्रकाशिकाटीका । - Śabdashaktiprakāśikāṭīkā Substance, country made yellow and white paper 20 x 7 inches Folia, 121 Lines, 2-12 in a page Character, Bengali Date 1 Appearance, somewhat old, with different handwritings Prose Not correct Complete

A commentary on the Śabdśaktiprakāśikā, a treatise on the philosophy of Grammar by Jagadīśa Bhattachāryya, one of the famous commentators of the Navyanyāya school of Navadvīpa, by Kṛṣṇakānta Vidyābhāṣī, pupil of Ramanāṣyaṇa Tarkapañcānana. The text is generally placed among the treatises of Śabdakhanda of the Navyanyāya school. But as the commentary is full of grammatical discussions, we prefer to place it among the grammars.

Beginning. श्री नम शिवाय ।

• श्रीशैल क मत्त चिर द्विमगिरे यङ्गे कुटीरे प्रिये
 योग्ये किमुतामि कोचरमणी तमेति सन्भावय ।
 युत्वा दासमन्वित गिरिमुता श्रीशैलश्रीभक्त
 तवासीति वदन् सत्यसुष्ठुदी मात्यान् लम्बीदर ।
 व्यावाहकारयुक्त विभुवनजनकश्रीवतीशेनयुक्त
 + + + सततमविर्वाग्ग्यामन सामग्रीत
 क्काल तात नितान्त सुहृदयमद्वय माह्वी साधुर्नर
 श्रीगुरुदास कालीचरसमरचय सत्यनादी प्रचक्ष्य ।
 मङ्गलश्रीकृष्णकालात्मकसुतयजनप्रीतसन्पादपदा
 सानन्दानन्दमन्दकितमिलितवचोभाषणचलपादा
 किञ्चित् श्रीधाम्यतापाह्वतरिपुञ्जितानिष्टविष्टादिदीवा
 गिष्टासुम्भाविगिष्टा प्रभवन् जननी तारिणी मे नमसा ।
 व्याघादस्थितिसृष्टिसृष्टिविधौ हर्तुं स्वकथावतान् ।
 धीरानुसूयन नयनमयुतान् दुष्प्रेक्षिकान् मुदता ।
 वेदाख्यानसमृद्धतास्त्रिलधरादिभ्यः महान् मुदा ।
 श्रीनश्रीजगदीशमत कमलाधीन नमस्यामहे ।
 न्यायसंसारपापोधिमग्रीपापकतारकम् ।
 रामनारायणं वन्दे तर्कपञ्चानन गुरुम् ।
 श्रीरवीन्द्रकान्तेन विद्यावायोश्चमग्निना ।
 व्याख्यायते सतां मुष्टौ अष्टशक्तिप्रकाशिका ।
 प्रचक्ष्य सुखी विनयेन मान्यान्
 धीरान् समस्तानिति देदयामि ।
 अष्टवमात्म्यमिदं विद्याय
 प्रदर्शनीयं सुधीमात्र्यहम् ॥

মুদ্রাসাধরণপুৰ্ব্বিকা নিম্নলিখিতকারিকাৱলীৰ্য্যাপ্যাতু ব্ৰেচাবতমুদ্রনতবে শিখ-
শিখ্যৈষ প্রযাজনামিধেয়মব্যবহতিপাদকং পদ্যমাদৌ নিবধ্নাতি তর্কমিত্যাদি
তর্কোদিতকংচাপত্তিরিতি যাযন্ তর্কং মিডান্ত তদ্যচ পূৰ্বেপদে মিডান্ত
জামাতীত্বার্থঃ । অথবা তর্কং তর্কশালং তর্কং ব্যাকরণ কাতম বা
জামাতীত্বার্থঃ ।

End.

একোচ ইত্যম্ম ব্যাক্তিমাহ পুন পুন কদযতীত্যাদি অনাদিরিত্যম
ব্যাক্তিমাহ পুন পুনরেজত্যাদি চতুসর্গত ইত্যম্ম ব্যাক্তিমাহ য় প্রধতিম-
থেতি কৃত ইত্যাকাঙ্কায়ামাহ পুন পুন শীঘ্র ইত্যাদি ইত্যম্মাত টীপনী
মমাসা তত্ত্বিত টীপনী কারণ চ অযাচম্মস্বিতার্থকতয়া বিচারবিষয়তয়া
যতি সুগমতয়া চ মদৌষা প্রতিনির্নোপরা ।

Colophon.

সমাপ্তীর্ষ্য যম ॥

বিবরণম্ - খোজ ও কানদিয়া বাগৌরমুদ্রনমুদ্রনকিৎকাশিকাটীকাৱলীত্ব নিবন্ধ ।

No. 186 ব্যাকরণদীপিকা । Vyakaranadīpikā Substance,
country made colourless paper, 15 x 3 inches. Folia, 75 Lines, 4-6 in a
page Character, Bengali Date, + Appearance, very old, worn out,
and writing slightly effaced in parts Prose Generally correct
Incomplete

This codex contains the Taddhita portion only of the Vyakarana
dīpikā, a commentary on Goyacandra's noticed in No 105, complete.

পুস্তকেইখিন্ বিদ্যাবিনীদাপ্রজ্ঞাতীশাসনমধ্যাননুতয়া মাতৌপদ্রব্যাকাটীকাৱলীত্ব ব্যাকরণ
দীপিকাসাঙ্কিতমকরণম্যম বর্ণিতঃ ।

No. 187. বসুধাতুকারিকাটীকা । Vasudhātukārikāṭikā Subs-
tance, country made colourless paper, 15 x 3 inches Folia, 8 Lines, 5-6
in a page Character, Bengali Date, Saka 1523 Appearance, very old,
worn out, and writing effaced in parts Prose Generally correct Complete

Another complete copy of the commentary on the Vasudhātukārikā noticed in No 141

Colophon. इति श्रीवादीन्द्राचार्यकृता वसुधानुकारिकाटीका समाप्ता ॥

राम लक्ष्मीधिक नाम यदुक्तं व नरसरेत् ॥

विनायि सेतुनिर्वाणमपारं भवसागरम् ॥

श्रीकृष्णरामदेवशर्मण्य स्वाचरं पुस्तकम् ॥ १ ॥ शकाब्दा १५२३ श्रीचतु-
र्भुजाये नमः श्रीमद्वादिनाय नमः ॥

-विवरणलूकपूर्वम् ।

No 133. शब्दशक्तिप्रकाशिका । *Sabdasaṅkṣiptaprakāśikā* Substance, country made colourless paper, 16 × 2 inches Folia 92, (of which the last two foll appear to have been replaced recently) Lines 5 in a page Character, Ben. li Date ? Appearance very old, worn out, and writing slightly effaced in parts (except that of the last two foll) Verse and prose Generally correct Complete

A work on the philosophy of words in verse with short explanations, entitled *Sabdasaṅkṣiptaprakāśika*, by Jagadīśa Tarkālakara, the well known authority of the Navyanyaya school, noticed in Nos 452-453

विवरणलूकपूर्वम् ।

No 189 संक्षिप्तसारसुबन्तपाद । *Samkṣiptasarasubantapādaḥ* Substance, country made yellow and white papers 16 × 3 inches Folia, 13 Lines 5-6 in a page Character, Nagara Date ? Appearance, old and worn out. Verse and prose Not correct Incomplete

This codex contains only a portion of the Subantapada of the *Samkṣiptasara* noticed in No 103

पुस्तकेऽस्मिन् संक्षिप्तसारस्य सुबन्तपादः खण्डितो वर्तते ।

No 190. समासवाद । Samāśavadah Substance, country made red and white papers 21×6 inches Folia, 6 Lines, 29 in a page Character, Bengali Date, Śaka 1640 Appearance very old, and worn out. Prose Generally correct Complete

A different work under the same name and treating of the same subject with the work noticed in No 155 by Rāmabhadra Śirva bhauma Bhaṭṭācāryya.

Beginning श्रीराम ।

भद्राचार्यसार्धभौमरामभट्टेण श्रीमता ।

समासेन समासार्गा तत्त्वसच निरूप्यते ॥

अथ बह्विही चित्रगुणानय इत्यादी चित्रगोष्वात्मिणीधीपीपदस्य चित्रपदस्योभयपदस्य वा स्वात्मिनि लक्षणया एकपदवैयर्थ्यप्रसङ्गात् नापि वीपदं गोष्वात्मिलक्षकं गवि चित्रपदस्याभेदान्नय इति वाच्यम् पदार्थैकदेशे अभेदान्नयस्यालक्ष्यलक्षणत्वात् । अन्यथा पशुपदस्यैवोऽश्व इत्यादौ अपि विना लक्षणां योग्यतापत्तेः ।

End.

कुम्भकार श्रीरपायो खट्वाशासीत्यादावुपपदसमासेषु कुम्भादिपदानि लक्षणया कुम्भविषयकशौरकर्म्मकण्टाधारकादिपराणि । धात्वयनामाद्यीरभिदेनात्त्वयस्याव्युत्पन्नत्वात् व्युत्पत्तिशब्दीचे तु शक्या कुम्भादिविषयकत्वादि लक्षणया व्युत्पत्तिर्भवेतीति सत्तेषु ॥

Colophon

इति भद्राचार्यसार्धभौमभट्टाचार्यविरचित समासवाद सम्पूर्ण ।

श्रीगीवन्तपदस्य चान्द्रागन्तपदं सदा

मत्वा नमस्तुभ्यम्भितेऽसौदिसौ रत्न ॥

विवरणम्—भद्राचार्यसार्धभौमभट्टाचार्यविरचित समासवाद सम्पूर्ण ।

No 191. संक्षिप्तसारटीकागोयीचन्द्रखता । Samkṣiptasāraṭīkā Gōyī candrakṛtā Substance country made colourless paper, 18×4 inches Folia 50 Lines 6-10 in a page Character Bengali Date, 1 Appearance, very old Prose Generally correct Incomplete

This codex contains only the Kārakapada of Goyicandra's commentary on the Saṃkṣiptasara, noticed in No 103

পুস্তকেঃখিন্ গোবীন্দকৃতসংক্ষিপ্তসারকারকপাদটোকামাং বর্ণিতং ।

Nq. 192. সঙ্ক্ষিপ্তসার । Saṃkṣiptasara Substance, country made red paper, 15 × 4 inches Folia, 50 Lines, 7-10 in a page Character, Bengali Date, ? Appearance, very old, worn out, with different handwritings Prose Not correct Incomplete.

This codex contains fragments of Saṃkṣiptasara, noticed in No. 103, on Sandhi, Tūanta, and the Kidāntapada.

পুস্তকেঃখিন্ সংক্ষিপ্তসারস্য সম্বন্ধিতকৃতকপাদা লুপ্ততা বর্ণিতং ।

No. 193. কবিকল্পদ্রুম । Kavikalpadrum Substance, country made red paper, 15 × 4 inches Folia 33 Lines, 2-4 in a page Character, Bengali Date, 1731 Śaka Appearance, old Verse Generally correct. Complete

Another complete copy of the work noticed in No 9

Colophon. इति श्रीशेषदीपवर्णितविरचित कविकल्पद्रुमीनाम धातुपाठ समाप्त ॥ • •

श्रीदुर्गा ॥ श्री ॥ • •

कालीकालधरामर प्रवर्तितुं यस्य समाप्तं मुदा
शाके भूष्यमलात्रचन्द्रवर्णिते माधवाक्षिपयामके ॥
चन्द्रार्द्धे अलिखितभाष्ये मनसा गोविन्दपादाभ्युज्जे
श्रीप्ये यं कुरुते नरो जनयितुमर्हि तद्वन्द्यकम् ॥

বিসরণম্—কবিকল্পদ্রুমীঃখিন্ সম্পূর্ণ বর্ণিতং ।

Note There is another copy of the above-mentioned work, having six folia only from the beginning

পুস্তকেঃখিন্ সন্দ্বন্দ্যান্যপি বটপশাখি লিখিতস্বাভ্য ।